

muusika

Nr 12
detsember
2009
hind 35.-

Bluegrass'i
sisevaade

Tulnukas
Glenn Gould

Tundmatut
Miliza
Korjusest

**Aarne
Saluveer**

Corelli Music
www.corelli.ee

KINGITUSEKS JÕULUMUUSIKA!

Kirikupühad
Maarjamaal
kontserdisari

28.12.2009 kell 19 TARTU JAANI KIRIK
29.12.2009 kell 19 TALLINNA JAANI KIRIK

GLORIA JA MAGNIFICAT **ANTONIO VIVALDI**

Tee ilus jõulukink endale, lähedastele, headele kolleegidele...

Küsi kingipakkumisi birgit@corelli.ee

Saad teha kingituse ka muusikale ja muusikutele –

Corelli Meiseenide Klubi

Liitu ja toetad loomingu ja ajaloojärundi kooskõla!

Lisainfo: www.corelli.ee

1185
INFOTELEFON

PILETILEVI®
...ka otsid elamust!

SIRP

Tartu
MUSIC CENTER

2011

HANSABUSS

6th World Choir Games
Shaoxing / Shanghai
China · July 16 - 26, 2010

You make it happen!

See you in Shaoxing and Shanghai!

AIR CHINA
中國國際航空公司
A STAR ALLIANCE MEMBER

www.worldchoirgames.com

Intro 12/2009

Detsembris läheneme taas kord jõuluajale ja ootame lootusega uue ja parema aasta algust. Ka Muusikasse on uuel aastal uut oodata. Ajakirja lisandub uusi teemasid, uusi rubriike, nende hulgas juba detsembrinumbris alguse saav PAUS. Paus muusikas tähendab seisatust, mõtteliigendust, hingamist, võimalust kujutlusega edasi liikuda. Seasama mõtet tahab kanda ka see rubriik, kus hakkavad ilmuma veidi iseäralikud esseed, mis kutsuvad aega maha võtma, rahunema ja süvenema.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kai Tamm** kai.tamm@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **23** krooni number
Aastatellimus **305** krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Aarne Saluveer.
FOTO ANDE KAALEP

muusika

KAVA

SOOLO

2 Kaie Tanner. Polüfoonilised jutud Aarne Saluveeriga

BAGATELLID

9 Nele-Eva Steinfeld. Uudiseid maailmast

PAUS

11 Mailis Pöld. Gould, Verne ja CD 318. Pärast Katie Hafneri "A Romance on Three Legs. Glenn Gould's Obsessive Quest for the Perfect Piano" lugemist

STUDIUM

14 Jaanus Vainu. Mitmekülgne *bluegrass* I

EKSPRESSIOON

18 Ia Rimmel. Ralf Taal: muusika on igal ajastul muutumatult tähtis

HOMMAGE

20 Alo Pöldmäe. Suure valsi eelaeg. Miliza Korjus 100

IMPRESSIOONID

23 Ia Rimmel. Muusika kui eksistentsiaalne kogemus. Erkki-Sven Tüüri juubelikontserdist
24 Malle Maltis. Otsides muusikat: NYJD-festival 2009
26 Kaur Garšnek. Kes meeldida tahab. Ansambel U: ja Mart Kangro kontsertetendusest "Harmoonia" NYJD-festivalil
28 Mari Targo. Corelli Consort võõrustas hooaja avakontserdil külalist Rootsist
29 Tõnis Kahu. "Improtest" kui "improbleem"

BAGATELLID

31 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

34 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik detsembri muusikasündmuseid

SOOLO

Polüfoonilised jutud Aarne Saluveeriga

KAIE TANNER

Aarne Saluveer tuiskab pikkade sammudega uksest sisse, suur võtme- kimp kaelas kõlisemas ja sülearvuti kaenlas. Intervjuu on kokku le- pitud kellaajaks “päras kaheksat”, kell on 20.40 ja kohal ta ongi. Ühtki tavapärasemat ehk tööpäevasisesemat aega intervjuuks polnud või- malik tema kalendrisse mahutada.

Tundub niigi, et Saluveeri ehk lühemalt Salu, nagu teda tihtipeale kutsu- takse, kalendris on 25-tunnised päevad ja 8-päevased töönädalad. Sest jõudma peab Georg Otsa nimelisse Tallinna Muusikakooli, kus ta juba kol- mandat aastat direktoriametit peab, ETV tütarlastekoori proovidesse ning kontsertidele (seejuures on ETV tütarlastekoor üks aktiivsemaid Eesti kont- sertkoore, mis annab keskmiselt 50 kontserti aastas), Kooriühingusse, kus ta on esimees juba viiendat ametiaega, Eesti Muusikanõukogu juhatusse, Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali nõukokku, Viimsi vallavolikogu koos- olekutele, Euroopa Noortekooride Föderatsiooni ja Rahvusvahelise Koori- muusika Föderatsiooni juhatuse kokkusaamistele, Rahvusvaheliste Koori- mängude Nõukokku. Peale selle juhatab ta veel Georg Otsa nimelise Tallin- na Muusikakooli segakoori, Tallinna Ülikooli kammerkoori, Põllumajandus- ministeeriumi segakoori ja laulupeokoore. Alates 1993. aastast on Aarne Saluveer dirigeerinud laste- või mudilaskoore kõigil laulupidudel ning on ka järgmise, 2011. aasta noortepeo mudilaskooride liigijuht. See ei tähenda su- gugi ainult kahe aasta pärast dirigendipulti tõusmist, vaid eelnevat mitme- aastast tööd laulupeokava kokkupanemisel, läbiarutamisel, katsetamisel, uute lugude tellimisel, kontseptsiooni kujundamisel – et valmiks vahva, muusikaliselt huvitav ja lapsi arendav kava.

Salu intervjuueerimiseks peaks tegema tabeli. Tema mõtted jooksevad po- lüfooniliselt ning enamasti räägib ta mitmel teemal korraga. Hea õnne kor- ral on üks neist küsijat huvitanud teema. Aga ei pruugi olla.

Minutiga, mis mul kulub diktofoni lauale panemiseks, jõuab Aarne oma lahutamatu arvuti lahti võtta, noodilehed üle toa puistata ning hakata kla- verit mängima. Veel käsikirjalise loo autor on Tauno Aints ning sellest peaks saama järgmise, 2011. aasta noorte laulupeo mudilaskooride laul.

Oled koorijuht, õpetaja, kooli direktor, laulupeo dirigent, aktiivne ühiskonnategelane, žüriiliige, koolitaja... Kas su enda jaoks on mõni tahk teisest tähtsam?

Mina arvan, ausalt öeldes, et elu on üks suur tervik ja see, millisel hetkel mingi asi mingis tasakaalus on, on paljude erinevate enda ja teiste poolt mõjutatavate olukordade summa. Kui organismis on mingit ainet üle, tekitab see mürgitust, ja kui midagi on vähe, tekitab see nõrkust. Iga inimene peab leidma oma tegevuste ja tegevusetuse tasakaalu, mis võimaldab tal teistega koos toimida. Pealesunnitud tegevustega pole enamasti mõtet tegelda.

Kas sulle on mõni praegustest tegevustest peale sunnitud?

Ei tahaks selle üle arutleda. Mul oli telefonis kunagi tervitustekst, mis ütles: "Ole inimene." See ongi kõige olulisem ja selleks on palju võimalusi.

Kas seda teksti enam ei ole?

Mul on nüüd uus telefon [*naerab*], seal pole üldse mingit tervitusteksti. Ma pole seda väga seadnud ka.

Oled nüüdseks Otsa kooli direktor olnud kolm aastat. Mis on selle aja jooksul koolis muutunud?

Seda peaks küsima teistelt, igasugused muutused pole kunagi ainult ühe inimese teene. Aga mõned konkreetsed asjad on ikka ära tehtud.

Oleme selles vanas majas võimaluste piires tingimusi parandanud. Muusikat võib loomulikult teha peaaegu igal pool, aga see on raske, kui 1953. aastal pandud katus läbi sajab ja selle all on kaks uut klaverit, mis me saali oleme muretsenud. Tuleb siis hankida vahendeid ja püüda katust vahetada – ning selle suvega, nii imelik kui see praeguses majandusseisus ka pole, on see tehtud. Saali põrand, mis oli alt peaaegu minema sõitnud, kannatab tänaseks juba astuda. Puhkpilliosakond on koostöös Tallinna Ehituskooliga täies mahus renoveeritud – seal olid enne sellised praod seinas, et Vahur Vurm võis läbi seina jalutada, aga nüüd peab ta juba klassi jääma. Ühe bändiklassi oleme juurde teinud ja sisustanud ning rütmimuusikutele on tänaseks saalis oma võimendussüsteem, mille-ga normaalselt kontserti anda.

Rõõmustab veel, et meil on palju häid partnereid tekkinud ja et on õnnestunud kooli õpilastega Eesti muusikaelu rikastada. Novembri lõpus on meil muusikalavastusena tulekul Otsa kooli kasvamise lugu, mis on ju suur eesti kultuuri lugu. Sellest võiks kirjutada mingi toreda raamatu või ajaloolise uurimuse, aga need paraku ei kõida inimesi ega tekita seetõttu laiemat resonantsi. Niisiis tuli meie meestel hea mõte panna see lugu muusikalavastusse, milles osalevad kooli asutajad Topman ja Lüdigi, koolipoisid Tormis ja Ehala, direktor Georg Ots; ja need episoodid kajastavad seda, kuidas on eri aegadel muusikat õpitud: ilma koolimajaga, mingisuguse majaga, ärapäletatud ja purukspommitatud majaga... Aga ometi on inimesed ju alati muusikat õppinud ja keegi neid selleks ei sundinud, inimesed ise tundsid vajadust. Muusikat õppima ei peaks kedagi sundima.

Praegu ootab Otsa kool oma uut maja.

Jah, räägime uue maja valmimisest aastal 2014, aga see sõltub muidugi rahastamisest. Läheme ühte hoonesse Tallinna Muusikakeskkooli ja Balletikooliga, seega peame eelnevalt tegema väga põhjaliku analüüsi, et uue maja valmides ei kuivaks õpilaste praktilised tegevused kokku. Sümfoniaorkestris näiteks mängi-

me lugusid peamiselt kahese koosseisuga, mis tähendab, et suuremates kontserdiprojektides, mida esitame mitu korda ja erinevate koosseisudega, saab meil ikkagi igast erialast ehk kaks õpilast kaasa teha. Kui uude majja tuleb kahe kooli peale üks orkester, tähendaks see, et noortele väga vajaliku orkestrandikogemuse saab senisest poole vähem õpilasi!

Teiseks, täna ei tooda Otsa kool, Muusikakeskkool ja Elleri kool kolme peale kokku ka piisavalt lõpetajaid, et jätkuks edasiõppijaid Muusikaakadeemiasse, Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli (mingi protsent muusikalise kutsehariduse saanutest asub edasi õppima ka teistele kultuurierialadele) ja tööle minejaid huvikooli-õpetajateks. Õpilaste arv, mida uus ühendkool hakkab vastu võtma, on lausa poolteist korda väiksem sellest, mis olla võiks! Püramiid peab ju alt olema kõige laiem: algastmest peavad õpilased jõudma meieni, meilt omakorda läheb suur osa edasi õppima jne.

Nii et praegu tegeleme vajalike arvutustega, aga surve ehitada "masu" ajal tulevikku ebapiisavalt arvestavad hooned, on kahjuks olemas.

Telefon heliseb juba mitmendat korda.

Oota korra, ma PEAN Aintsiga rääkima! – Tauno, kas selle kahehäälselt jooksva viisi alla saaks mingit duurhelilaadi kirjutada?

Jutt käib sellest samast tulevasest laulupeoloost, mida Aarne enne intervjuud mängis. Kava valmimise tähtaeg oli õigupoolest september, intervjuu toimub oktoobris. Aga pole viga, mustand on ju juba valmis. Ja Aarne teebki asju enamasti eilseks.

Millist lugu sa mudilastele laulupeole otsid?

Omanäolist. Toredat. Harivat. Peaasi, et see poleks päris Pajusaar või Oit, miskitmoodi peaks Aintsi laul teistsugune saama. Ja samas ei tohiks see täitsa "konstrui" olla – kunstmuusikas võib ju igasuguseid ogaraid kooslusi teha ja proffidega ka kõlama panna, aga meil peavad mudilased seda laulda suutma ja tervikteos peab neile tore tunduma. Heast ideest üksi on veel vähe, peab ka hästi teostatud olema...

Aah, see ajahädas olemine nii mul endal kui heliloojal mingi õnnistus küll pole. Parkinsoni seadus on tore asi, aga see, et igaks ajaks klub just nii palju aega, kui selleks on antud, alati ei toimi ka. Mõne asja jaoks peaks olema nii palju aega, kuni see valmis saab.

Telefon heliseb uuesti.

Kas sa vahel telefoni välja ka lülitad?

Ikka lülitan, loomulikult.

Millal see juhtub?

Mõnedel koosolekutele, kontserdil... kontserdil ALATI, kui meelest ära ei lähe. Aga mina ei saa muusikuna näiteks üldse aru, milleks on mobiiltelefonil helinad. Lauatelefonil peab olema eemalt kuulda, et ta heliseb, aga mobiilil on teadupärast olemas selline režiim, mis tekitab meeldivat surinat ja on õnneks nii vaikne, et inimesi ei häiri. Minu pärast võiksid helinad telefonidel olemata olla, maailm heliseb ilma telefonidetagi piisavalt.

Kas noored tahavad praegu muusikat õppida?

Miks nad ei peaks tahtma, muidugi tahavad. Tänapäeval tegelikult tahavad võib-olla isegi rohkem kui varem, sest muusikat on

nii palju. Lihtsas keeles rääkides on kõik raadiod, televiisorid ja seltskonnaajakirjad nii-öelda muusikuid täis. Kajastus on võib-olla ühekülgne – selles mõttes, et enamasti on kajastatud meelelahutuslikum ja lihtsam pool. Aga vaade iseenesest on see, et muusika on tore, muusika on IN, ja võib-olla sisendina ei pruugi see kõige halvem olla, sest kindlasti tahetakse muusikuks saada. Kelleks ja millise profiiliga, see on juba kinni inimeses endas ja tema õpetajas, aga enamik esimese klassi poisse ja tüdrukuid tahaks muusikaga tegelda. Hiljem, kui selgub, et selleks tuleb harjutada ja kõik ei tule kohe välja, võib see indu võib-olla natuke jahutada.

Millal sina aru said, et tahad muusikaga tegelda?

Ma arvan, et see tegelda tahtmise tunne võib peal käia erinevail aegadel ja erineval moel. Isegi tegevmuusikute-na võime kokku puutuda muusikaga, millega me tahame tegelda ja muusikaga, millega me erinevatel põhjustel ei taha tegelda. Aga laps tahab ikka muusikat, kui tal mingit varasemat traumaatilist kogemust pole. Minu lapsepõlv jääb aega, kus polnud nii palju erahuvialakooli kui praegu, aga oli kogu maad kattev heal tase-mel muusikakoolide võrk, ettevalmistuskursused nelja kuni kuue aastastele ning ka laulu- ja mänguringid. Mina käisin mäletatavasti ka sellises ringis. Ilma muusikata ei saagi tegelikult ju mõistlikku inimest kasvatada!

Aga millal tuli tunne, et muusika võiks olla su elukutse?

See tunne on mitu korda muutunud. Millalgi lastemuusikakooli keskel tuli mõned korrad mõte, et võiks muusik olla; kirjutasin mõne loo või laulu... Laps kujutab ju ikka ennast erinevates rollides ette. Aga vahepeal läks see pilt teistsuguseks, tekkis huvi tehnika ja reaalinete vastu ning läksin gümnaasiumis hoopis matemaatika-füüsika eriklassi. Õppimine oli toorkord popp: klassijuhataja ja ülejäänud tüübid ümberringi hoidsid aktiivset vaimset joont.

Kuskil gümnaasiumi keskel läksid mõned sõbrad muusikakoolist muusikat õppima ja üks sõprade hea ja halb mõju on selles eas suur. Tegime erinevaid bände ja asju, seda kõike oli tore teha ja lõpuks hakkas sinnapoole kiskuma, et ma ei läinudki ülikooli juristiksi, EPAsse põllumeheks ega tehnikaülikooli in-se-neriks õppima.

Kui ma õigesti mäletan, käisid sa lastemuusikakoolis läbi pea-aegu kõik seal õpetatavad pillid: klaver, löökpillid, flööt, viul ja kitarr.

Sa ei saa mäletada, sind polnud siis olemas! Aga selline läbikäimine ei pruugigi nii vale olla, eriti kui pidada silmas, et kõigil pillidel ei saa inimene saavutada virtuoossust, kui ta pole mingi tõeline imelaps. Aga enda ja teiste tarbeks instrumendiga toimetulemine on teine asi ning koolis õpetajana toimimine nõuab teatud mitmekülgust. Mul oli huvi kõigi nende pillide vastu – et kas tuleb välja. Alguses oli muidugi klaver, mida on põhiinstrumendina ikka õpitud ja ega see vale ei olnud. Aga reaalsus on, et igapäevaelus, kui sa pole kontsertpianist, puudub igasugune

komme mängida klassikalist muusikat iseenda ja teiste rõõmuks ja seetõttu lähevad need oskused lihtsalt ära. Lõpetasin muusikakooli löökpillidega, aga mängisin vahepeal ka bassi ja saksofoni.

Milles su tehnikahuvi väljendus? Torkisid võrre?

Roboteid, jah, ma sel ajal ei ehitanud, aga mudelautosid küll. Naabripoised olid metsikult sisse võetud motokrossist, neil oli mingi oma klubi ja hankisin minagi endale ratta. Tol ajal ei olnud mitte midagi saada, aga meil oli üks tehnikamehest naabritaat ning tänu temale sai käia töökodades ja tegelda kõigi asjadega, millega poistele meeldis tegelda: treida, joonestada, lõigata raudplaatidest kettaid, puurida auke, viilida ja freesida neid hammasratasteks. Ma ei tea, mis sellest nüüd tänaseks kasu on, aga sel hetkel oli hea, et lastel oli huvitavaid tegevusi, et ei läinud nagu päris pärtiks kätte.

Kümneaastane Aarne Bachi ja Händeli õhtul Viljandi Lastemuusikakoolis.
FOTO ERAKOGUST

Võrrivaimustus pole tänaseni jahtunud, suvel läks Aarne mootorrattajuhtimist õppima. Koolisõidueksam on praeguseks ära tehtud, teooriaeksami materjal ootab kodus lugemist. Aga kiiver on tal juba olemas.

Kui sa mõtled ennast praegu näiteks nelikümmend aastat tagasi, kas sa oled nüüd see, kelleks sa lapsena saada tahtsid?

Et kas karjääri planeerimine on õnnestunud? Minu meelest ei saa inimest ainult ametiga siduda. Arvan, et mingil hetkel olen lihtsalt tahtnud mingite asjadega piisavalt hästi või veel paremini toime tulla. Ja võib ju ikka öelda, et ju need toimetulemisoskused on elu jooksul vähehaaval paranenud. Ütleme nii, et kui vaataksin ennast muusikakooli õpetaja pilguga, võiksin ilmselt vastata, et Saluveer on midagi ära õppinud küll, mingi positiivne muutus on toimunud. Asi seegi!

Et üks noor inimene hakkab bändi tegema, oli ilmselt hästi tavaline.

Sel hetkel oli muuseas täiesti ebatavaline!

Tänapäeva läänelikus ühiskonnas on nii, et kõik üliõpilased jahmivad mingit elektropoppi teha, sest kõigil on kodus arvutid ja vabavarana tuleb kaasa mis iganes – see on eneseteostuse kõige laiemalt levinud vorm. Minu ajal, kui alustasid esimesed biitnikud, saeti veel koolis tööõpetuse tunnis käsitsi kitarr välja. Sel hetkel ei olnud bänditegemine kerge, vastupidi – ei olnudki millegi peal mängida. Ja selleks, et pääseda sellesse ainsamasse kultuurimaja bändi mängima, pidi tõesti metsikult pingutama ja püüdma midagi ära õppida, mida tehti nii öösel kui päeval.

Meil oli ka suhteliselt konservatiivne kasvatus ning meie klassijuhatajal Jaak Tammel oli kindel usk, et kui mehed bändi teevad, lähevad nad kahtlemata libeda peale ja pätid-joodikud-kaabakad ongi automaatselt valmis. Ta oli tegelikult suure sisemise kultuurihuviga mees, kes lisaks reaalinete õpetamisele tassis meid ka Tammsaare radadele ja igale poole mujale. Aga üks tal oli negatiivseid näiteid ümberringi palju tuua ka ja meid ei lubatudki kultuurimaja mängima, püüti kogu jõuga keelata. Niisiis pidime panema mängu mitte ainult lapsepõljevõnni, vaid ka puberteedia kõikvõi-

ETV tütarlastekooriga Alpides 2008. aastal Eesti Vabariigi 90. aastapäeva puhul korraldatud kontserditurneel Austrias, Slovakkias ja Šveitsis.
FOTO ERAKOGUST

malikud enesekehtestamise võimalused, et sellest ringist välja murda. Tollal oli võimalik lihtsalt keelata – te ei lähe ja kogu lugu. Tuli enda poole saada kodu (see polnud nii raske), kooli direksioon jne. Nii et bänditegemine oli tollal keeruline.

Said oma tahtmise ja mängisid hea mitu aastat väga edukas Karavanis, aga läksid sealt ikkagi kooli muusikaõpetajaks. Mitmed inimesed, kes sind tollal tundsid, on öelnud, et olid sellest väga üllatunud ning ka kindlad, et sa ei jää kooli kauaks pidama. Aga sinust sai väga hea õpetaja.

Mina arvan, et kõik inimesed võiksid mingi osa oma elust koolis õpetajana töötada, siis kaoksid ära paljud arusaamatused kodu ja kooli vahel, kuna lapsevanemad saavad ennast ka teise rolli panna.

Olen hulk aastaid elust koolis veetnud, õigemini ma polegi sealt välja tulnud: oma kool, Muusikaakadeemia, pärast lõpetamist Viimsi keskkool... Sinna minek 1980ndatel oli ausalt öeldes põgenemine Nõukogude armee huvitegevuse eest Afganistanis. Meie ajal teadsid kõik noormehed, et maakool vabastab armeest, ning seega olid väikesed maakoolid üle Eesti ära loetud ja jagatud.

Üldjuhul mindi sinna küll ainult nii kauaks, kuni 27 aasta vanusepiir kukkus, ja suurem hulk inimesi tuli siis ära. Siiski on aga ka päris mitmeid, kes siiaamaani õpetajana töötavad, ja minu meelest on see hea.

Peale Viimsi gümnaasiumi olen töötanud erinevates erahuvi-alkoolides [*Lasteekraani Muusikastuudio ja Musamari* – K. T.], siis eraüldhariduskoolis [*Rocca al Mare kool* – K. T.], nüüd kutsekoolis; vahepeale on juhtunud ka mingeid ülikoole [*Aarne Saluveer on juhendanud Orffi-kursust Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ja õpetanud dirigeerimist TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias* – K. T.].

Midagi on ilmselt juba perest kaasa tulnud – ka minu isa jagas end emakeeleõpetaja ja harrastusmuusiku rolli vahel. Kuna ta töötas muu hulgas Viljandi noortekoloonias, olen lapsena näinud pilti, kus kiilakas pläruga tüüp astub kuskil tänaval isa juurde ja tundub, et nüüd läheb lõömaks või raha pommimiseks, aga tüüp ütleb:

“Tere, õpetaja Saluveer! Tore, et meiega töötasite ja meile mingid piirid kehtestasite!” Isa on rääkinud, kuidas tänu sellele piiride kehtestamisele sai üliaktiivsed noorukid trellide taga mõistlikumaks muudetud ja nad leidsid elus mingi koha. Ma leidsin, et see on tänuväärne tegevus. Mitte kerge tegevus, aga endale ja teistele vajalik.

Laste ja bändimuusika juurest oled jõudnud laulupeo juhiks ja klassikalise muusika dirigendiks, oled teinud väga erinevat muusikat. Kas muusikal ja muusikal on vahe?

Enamiku muusikute elulugudes on erinevat muusikat. Elatise teenimine on võimalik ka kohtades, kus muusikat kasutatakse meelelahutusena. Kui tekib huvitavamaid alternatiive, siis liigutakse ühest kohast teise ja vahel tehakse mitut asja paralleelselt, näiteks bändis mängides ja kaasaegset muusikat luues.

Minu lemmikstiili defineerida pole võimalik – lemmik on see, mida on parajasti aega ja vajadust avastada. Mulle meeldib vokaalmuusika, huvitav kaasaegne muusika ja vana range stiili polüfoonia, kus vanad meistrid teatud reeglite raames toimetasid ja süsteme löid, et saavutada kõlalist täiuslikkust. Aga seda on hiljemgi tehtud – Hindemithi atonaalsed kaanonid on näiteks minu jaoks praegu jube huvitavad.

Mille järgi oma ETV tütarlastekoorile muusikat valid?

Kavasid on erinevaid. Mõned tulevad ise su juurde, näiteks “Tormis – Soome helilooja”, mis oli Soome Instituudi ning Teatri- ja Muusikamuuseumi tellitud kava.

Kuna tegu on harrastuslauljatega, oleks hea, kui muusika nende võimeid arendaks. Mõnel üritusel, kus on palju kirjastajaid kohal, lappan noote; vahel sorin internetis ja vaatan, mis huvitavaid teoseid kolleegid on teinud, sest on teoseid, mida tuleb kõigil läbi proovida, laulda ja juhatada. Mingil hetkel käime kõik samu radu, on ainult aja küsimus, millal keegi millise teoseni jõuab.

Esiettekanded on erilised, nii esmaesitus Eestis (Pärdi “Zwei

Selle aasta suvel üldlaulupeol dirigendipuldist lahkumas, ühendkoori esituses just kõlanud Eesti hümni lummuses.

FOTO SCANPIX/ PEETER LANGOVITS

Beter”) kui ka maailmas (Pärdi “Peace Upon You, Jerusalem” ACDA aastasümposionil New Yorgis; mõlemad ETV tütarlastekooriga).

Vaadates praegu enda ümber ja võrreldes seda pildiga, mida nägid kümme aastat tagasi Kooriühingu esimeheks saades – mis on muutunud? Kas inimesed on rohkem laulma hakanud? Kas sulle tundub, et meie laulupidu kestab edasi?

Lauljaid on lisandunud küll. Noorte inimeste hulk koorides on suurenenud, kõikvõimalikud korporatsioonid, ühendused ja parteid loovad endale laulukoore. Arutada võib, mis on nende laulukooride funktsioon. Võib-olla väga tõsisel tasemel harrastajaid, kes jõuaksid laulupeotasemest ka palju kõrgemale, pole nii palju, kui tahaks näha. Aga ma arvan, et see on aja küsimus.

Oleme juba kuusteist aastat süstemaatiliselt ja teadlikult toonud väikesi lapsi laulupeole. Kui varem oli mudilaskooride lauljaid peol umbes 1500, siis 1993. aastal, kui René Eespere minu väga suureks üllatuseks tegi mulle ettepaneku laulupeol mudilastega tegelda, avasime selle kooriliigi kogu Eesti algkoolilastele ja täiesti vabatahtlikult registreerus 3500 mudilast. 1997. aastal tuli 7000, praeguseks on mudilasi laulupeol 10 000 ja rohkem ning ma väidan täiesti tõsiselt, et see ei ole mingi piir. Kui muusika- ja hinge- haridust saab laulu kaudu jagada, ei tohikski täna Eestimaal olla kooli, kus pole võimalust targa õpetaja juhtimisel musitseerida!

Varsti juba kakskümmend aastat kestnud arengu tulemusena on mitme kooriliigi kvaliteet laulupeol oluliselt paranenud, seda väidavad nii üldjuhid kui ka kuulajad. Nii lihtne see ongi – kahekümne aastaga kasvab kunagistest mudilastest laulupeole uus põlvkond. Eks pea vaatama, kuidas uue põlvkonna juhid omakorda järgmise ja parema kvaliteediga koore looma hakkavad, et nad ei lepiks sellega, et laulupeorepertuaar saaks ära esitatud.

Praegu oleme jõudnud uue probleemini: plats on lauljaid servani täis ja kostab hääli, et hakkame nüüd laste arvu vähendama, ärme neid peole luba. Tuuakse igasuguseid ettekäandeid: et nad ei

ole ealiselt ja vaimselt valmis, ei saa hääleliselt hakkama, rikuvad meie ilusa täiskasvanute laulu ära või üleüldse on “Mu isamaa on minu arm” nende jaoks liiga raske. Mul polegi muud öelda, kui et Eestis on hulk inimesi, kes on vanuselt ammu täiskasvanud, aga ei saa ikka aru, mis selle laulu sisu on; ja on päris palju lapsi, kes on vägagi võimelised sellest aru saama. Aga et nad hakkaksid aru saama, on neil vaja laulu “Mu isamaa on minu arm” ema, isa, vanema, vanaisa või õpetajaga õigel hetkel koos laulda. Kui see õige hetk mööda lastakse, on juba hilja.

Kas laulupidu aastal 1993, kui sa olid liigijuht, ja aastal 2007, kui sa olid kunstiline juht, olid väga erinevad? Laulupeo koht ühiskonnas, muusikaline koostis, tähtsus inimeste jaoks...?

1993 oli kindlasti sutsu erinev, sest oli ikkagi esimene vaba Eesti noortepidu. Samas tegeles kogu ühiskond tollal küsimusega, et kui me oleme ennast vabaks laulnud ja laul oligi protesti väljendus nõukogude impeeriumi vastu, siis nüüd me ju oleme vabad ja laulupidu pole enam vaja. Sel hetkel ei tajutud väärtusi, mida see pidu on tegelikult endas kandnud, ei tajunud kahjuks ka hulk arvamusiõidreid. “Ilmapuu” projekti väärtuseks tuleb pidada, et ideekavand oli laiapõhjaliselt koostatud ning sõnastasime terve hulga põhiväärtusi, mida laulupidu peab sisaldama. Selles mõttes erines 2007. aasta laulupidu kõigist varasematest ja see muutus on hea. Põhiväärtus ei ole repertuaari raskusaste, vaid koostundmise fenomen ja sellega mõistlikult ümberkäimine. Praeguseks on toonased kahtlused juba hajutatud ja pigem teeb muret see, et laulupidu kasutatakse poliitilise populismi saavutamiseks. See on üks võimalikke halbu arenguid.

Sinu enda koor ehk ETV tütarlastekoor on üks Eesti tihedama kontserttegevusega koore.

Tegemist on lihtsalt ühe toreda harrastuskooriga, kes pühendab oma harrastusele nii palju aega, et suudab ette valmistada rohkem kavasisid kui keskmine harrastaja. Õnneks viitsivad nad ka

esinemisi palju ette võtta ja meil on palju erinevaid kavu. Veerevale kivile sammal ei kasva.

Aastad on muidugi erinevad. Eelmine aasta oli üks tihedamaid, kuna siis toimusid Eesti Vabariigi 90. aastapäeva kontserdid Eestis ja mujal maailmas ning tuli teha mitu nädala või paari tunde järjest. Aga kui kontserdid ei muutu rutiiniks ning püüad neid endale ja teistele toredaks teha, on kõik hästi.

Peaks siiski ära nimetama, et ETV tütarlastekoor on võitnud nii Eesti kui ka rahvusvahelisi konkursse ning kutsutud esinema nii Ameerika koorijuhtide aastasümposionile, rahvusvahelisele koorimuusikamarketile Polyfolliat kui ka mitmetele festivalidele. Tüdrukute suutlikkus õppida rasked kavad ära täpselt selle ajaga, mis kontserdini jäänud, on hämmastav. Jälle see Parkinsoni seadus.

Oled väga palju käinud oma kooriga välismaal ja teinud ka koolitusi. Kas koorimuusika nägu ja tähtsus Eestis, mujal Euroopas, Aasias ja Ameerikas on väga erinev? Kus Eesti sellel pildil asub?

Eesti koorimuusika asub täpselt seal, kuhu üks või teine esitaja teda parasjagu oskab, viitsib, suudab ja tahab viia.

Meil on õnnelik väike maa, kus on olemas päris mitu püsipalgalist kollektiivi. Tõsi, kahekümne aasta jooksul on toimunud ka natuke õnnetuid likvideerimisi, aga kes siis vigu ei teeks. Hetkel tundub olevat isegi liikumine sinnapoole, et senine suur puudujääk oratooriumikoori näol leiab ehk lõpuks õnneliku lahenduse ja jõutakse jutust tegudeni.

Meie varane muusikalugu on tihedalt koorimuusikaga seotud ja seal on päris palju väärtuslikku repertuaari, millest järgmised põlvkonnad saavad õppida. Et Kreegist, Saarest ja Tobiasest jõuti ühel hetkel Tormise ja Pärardini, on eelmiste kihistuste väga väärtuslik areng. Sellest allikast me täna ju jooma ja seda kasutama.

Hetkel tahaks loota, et üha suurenev huvi kooris laulmise vastu viib ka selleni, et heliloojatel tekib taas suurem huvi kirjutada kooridele erinevas raskusastmes. Praegu tuleb keerulisi teoseid rohkem kui lihtsaid ja jõukohaseid.

Oled praeguseks ligi kümme aastat olnud Kooriühingu esimees, mis ühelt poolt on koorivaldkonna katusorganisatsioon ja teisalt laulupeoprotsessi toetav organisatsioon, seega peaks vedama, kandma ja kaitsma kogu koorimuusikat. Mida on kümne aastaga saavutatud ja mis on veel saavutamata?

Koorijuhi sotsiaalne positsioon on Eestis tublisti paranenud. Mitmesugustel põhjustel olid koorijuhid nõukogude ajal sotsialistliku rahvakultuuri esiridades ja võim oskas neid ka tähtsustada. Kui seoses kapitalismi tulekuga tähelepanu enam nii palju ei jätkunud, võis see olla üks põhjus, miks paljud kannatasid. Aga 1990ndate keskel, kui räägiti koorijuhi kehvast olemisest, oli tegelikult kõigil raske. Kui sul on head lauljad ja meeldiv töö, on võimalik olukorda parandada. Täna ongi olemas kooride toetused, koorijuhtide palgamäärad ja kutsstandard – pusle üksikud osad, millest tuleb täitsa tore pilt kokku.

Kui hakkasime Kooriühingu esimest arengukava tegema [2005 – K. T.], kõlas algul seisukoht, et andke raha, küll me siis arendame. Vastuseks öeldi, et näidake tegevust ja võimalikke tulemusi, küll siis tuleb ka raha. Praeguseks ongi seda tulnud ning baastasand ehk laulupeotasand viidud enam-vähem sinna, kus ta peab olema. Nüüd tuleb minna algharidusest kesk- ja kõrghariduse poole ehk panustada lauljate haridusse ja oskustesse ning dirigenti-de koolitusse. Siin ei aita muu, kui et kõik koorivaldkonnas tegut-

sejad peaksid seda vankrit koos vedama, et ei süüdistataks halba rahastajat, muusikaõppeasutuse juhti või kateedrijuhatajat – eestvedamine on meie endi teha.

Maailmas räägitakse väga palju poiste laulmisest ja nende kaasamisest koori. Mina arvan, et algklassides tuleks kõik poisid ja tüdrukud koos tegutseda panna, koor on selleks suurepärane võimalus. Meeslauljate kasvatamine ei pea käima ainult poiste- ja meeskoorides, kõik mudilaskoorid on muusikahuvi käimatõmbamiseks head. Selge see, et poisid ei taha laulma tulla, aga siis tuleb mõelda, mille poolest mu koor tore on, ja kui ei ole, siis tuleb see toredaks muuta.

Kuulud Euroopa Noortekooride Föderatsiooni Europa Cantat ja Rahvusvahelise Koorimuusika Föderatsiooni (IFCM) juhatuse ning Maailma Koorimängude Nõukokku. Mida sa tahad rahvusvahelises muusikas ära teha?

Tänu sellele, et 2000. aastal tekkis hea side Europa Cantatiga, oleme oma koorimuusikale väljundeid juurde saanud. Eestisse on toodud rahvusvahelisi laulunädalaid ning ühes nendega väliskoori ja välisdirigenti, see tähendab koolitust ja silmaringi avardamist meie dirigentidele ning kontakte ja avaramat välissuhtlust kooridele. Koostöös IFCMiga oleme korraldanud Tallinnas rahvusvahelise konverentsi “Voices of Origin”, mille osalejate hulk oli arvestatavalt suur.

Oleme õppinud nägema maailma kui tervikut ning aru saama, mis on meie tugevad kohad ja kus saaks ära hoida mõne rumaluse, mida mujal maailmas on riigi, institutsiooni või üksikisiku tasandil tehtud. Selles mõttes on see nagu õpituba – näed mõnes teises kohas nagu peeglis mõnedki vead ära.

Oleme oma laulupeotraditsiooni tutvustanud nii kroonitud kui kroonimata peadele, ja õnnestunud. Kui Raekoja platsil peetud kontsert Inglise kuningannale sai vastukaja Timesis, siis arvan, et sellest oli Eestile ainult kasu.

Tänu meie rahvusvahelisele PR-tööle on eesti muusikat rohkem kirjastatud, esitatud, salvestatud – teadmine eesti koorimuusikast on oluliselt suurenenud. Ei saa aga öelda, et kõik on hästi, kõik polegi Kooriühingu teha.

Kui rääkida tulevikuunistustest, siis tulevikus võiks üks suur IFCMi maailmasümposion ka Tallinna riivata. Kui kunagi toimus see Helsingis, Tallinnas ja Stockholmis, siis nüüd saaks rääkida näiteks kolmiklinnadest Tallinn, Helsingi ja Peterburi. Huvi maailmasümposiooni vastu meie piirkonnas on – kaasaksime nii meist põhja kui ida poole jäävat kultuuri. Eesti üks oleks selle suurürituse jaoks mõnevõrra kitsas [IFCM-i maailmasümposionile saabub tavaliselt umbes 3000 osavõtjat – K. T.] ning raskusi tekitab ka transport ja majutus, aga teistega koos tegutsedes saaks hakkama.

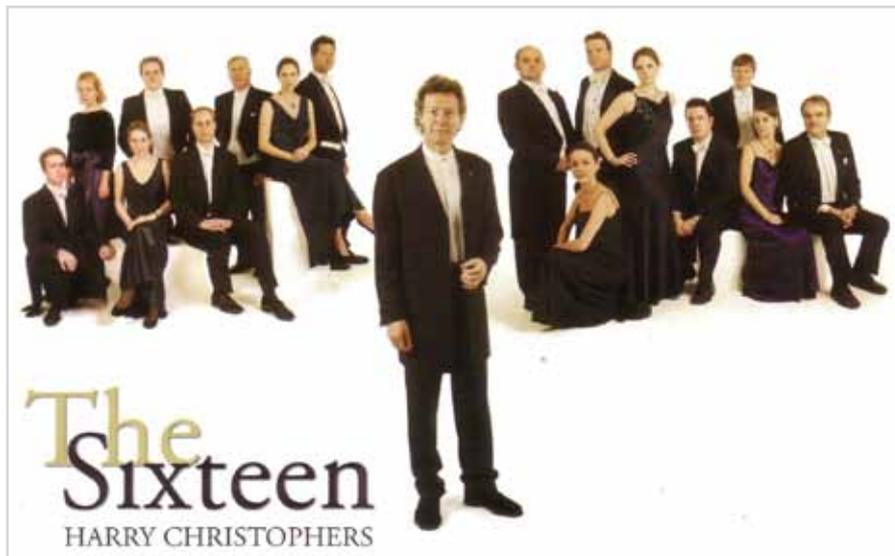
Kas ma jätsin midagi olulist küsimata?

Õnneks jätsid sa peaaegu kõik olulise küsimata. See, millest me ei räägi, ongi ju kõige olulisem. Aga kõigest ei pea rääkima. Ajakirjakaaned ei ole parim võimalus oma elu elamiseks.

Ega vist, Aarne Saluveeri elu käib niigi üheteistkümnes kohas korraga. Niisiis lööb ta oma MacBooki kinni ja tormab edasi toimetama. Ikka selleks, et eesti muusika elaks, oleks ja edasi liiguks. Et võimalikult palju lapsi laulukaare alla jõuaks ning inimised paremaks saaksid.

NELE-EVA STEINFELD
pianist

Ansambel The Sixteen dirigent Harry Christophersiga.

Gramophone Award 2009 võitjad selgunud

Oktoobris avalikustati maineka Briti muusikaajakirja Gramophone tänavused auhinnasaajad. Tegemist on muusika ja plaaditööstuse preemiatega, mida võiks võrrelda Oscaritega filmimaailmast. Auhinnad anti välja viieteistkümnes kategoorias ning lisaauhindu oli kokku üheksa. Oma sõna öelda oli ka ajakirja lugejatel, kes said anda oma hääle aasta artisti valimisel.

Aasta artistiks osutus tänavu vokaalkollektiiv The Sixteen, mida juhatab dirigent Harry Christophers. Nemad võitsid preemia ka baroki vokaalmuusika kategoorias plaadiga Händeli muusikast. Ansambli peetakse üheks juhtivaks vokaalgrupiks terves maailmas ning esinetud ja salvestatud on nüüdseks kokku kolmkümmend aastat. Kollektiivi The Sixteen tugevateks külgedeks on varase inglise kooripolüfoonia, renessansiajastu teoste ning nüüdismuusika interpreteerimine. Võidetud on mitmesuguseid preemiaid ning välja on antud kokku üheksakümmend CDd.

Noore aasta artisti tiitliga pärjati 22-aastane hiina pianist Yuja Wang, kes on

noorusele vaatamata saavutanud muusikuteel väljapaistvaid tulemusi. Ta on esinenud solistina paljude tipporkestritega ning teinud koostööd maailmakuulsate dirigentidega. Muusikaarvustustes on Wangi iseloomustatud kui tehniliselt kõrgetasemelist, tugeva kontsentratsioonivõime ja rikkaliku kõlapaletiga emotsionaalset muusikut. Firmale Deutsche Grammophon salvestas ta tänavu oma esikplaadi, millel kõlab Chopini, Liszti, Skrjabini ja Ligeti looming.

Aasta salvestuse auhinna pälvis keelpillikvartett Ebène Debussy, Raveli ja Fauré kvartettide salvestamise eest plaadifirmale Virgin Classics. Neile läks ka auhind parima kammersalvestuse eest. Kvartett Ebène loodi 1999. aastal Prantsusmaal ning nende nimi viitab luksuskile eebenipuule, mida kasutatakse pillitööstuses. Kollektiivi repertuaar ulatub Mozarti ja Haydni kvartetidest tänapäevaste helitöödeni ning kriitikud hindavad nende meisterlikkust, kõlakuultuuri ja loovat suhtumist kõrgelt.

Elutöö auhinna pälvis tänavu 80 aasta juubelit tähistav austria dirigent Nikolaus Harnoncourt. Parima instrumentalisti au-

hinna vääriliseks tunnustati prantsuse pianist Jean-Efflam Bavouzet Debussy kogu klaveriloomingu salvestamise eest.

Auhinnasaajate seas olid veel sopran Angela Gheorghiu, metsosopran Magdalena Kozená, bariton Gerald Finley, dirigent Vassili Petrenko, pianistid Steven Osborne ja Stephen Kovacevich, plaadifirma ECM ja paljud teised.

Simon Rattle jääb Berliini Filharmoonikute juurde aastani 2018

On üsna loomulik, et rahvusvahelisel muusikamaastikul tehakse otsuseid ja plaane, mis ulatuvad mitme aasta jagu tulevikku. Berliini Filharmoonikud tegid aga hiljuti otsuse, mis ületab kaugelt paa-riaastase planeerimistava. Nimelt pikendati orkestri praeguse peadirigendi *sir* Simon Rattle'i lepingut üheksa aasta võrra, mis tähendab seda, et inglise muusik jääb Berliini Filharmoonikute juhtfiguuriks aastani 2018. *Sir* Simon Rattle on olnud Berliini Filharmoonikute peadirigent juba seitse aastat ning orkestri liikmetel on õigus teha otsuseid kunstilistes küsimustes ja dirigendi valikul isegi juhul, kui see on orkestri juhtkonnale vastumeelne. Nime- tatud valik kõneleb sellest, et Simon Rattle on võitnud orkestrantide tugeva poolehoidu.

Berliini Filharmoonikud on üks maailma juhtivaid orkestreid, mille asutamisaeg jääb aastasse 1882. Erinevatel aegadel on kollektiivi dirigentideks olnud sellised suurkujud nagu Arthur Nikisch, Sergiu Celibidache, Herbert von Karajan, Wilhelm Furtwängler ja Claudio Abbado. Alates aastast 2002 on orkestri peadirigent *sir* Simon Rattle, kes iseloomustab oma suurepärase orkestrit järgmiselt: "Berliini Filharmoonikud on orkester, mis mõtleb ja tegutseb kiiresti ning see iseloomustus kehtib iga viimase kui orkestrandi kohta. Alati on garanteeritud, et mängijad annavad endast maksimumi – nii proovides kui ka kontser- tidel."

Alfred Brendel pälvis Jaapani maineka preemia

Pianist Alfred Brendel pälvis hiljuti maineka jaapani preemia Praemium Imperiale Award. Seda tunnustust jagatakse maailma väljapaistvatele kunstitegelastele alates 1989. aastast viies kategoorias: maalikunst, skulptuur, arhitektuur, muusika ning teatri- ja filmikunst. Brendeli kõrval pälvisid auhinna veel fotograaf Hiroshi Sugimoto, skulptor Richard Long, arhitekt Zaha Hadid ja näitekirjanik Tom Stoppard. See võit seab Alfred Brendeli ühele pulgale selliste muusikutega nagu György Ligeti, Mstislav Rostropovič, Martha Argerich ja Daniel Barenboim, kes on selle preemia laureaadid varasematest aastatest.

Seitsmekümne kaheksa aastase Alfred Brendeli viimane avalik ülesastumine leidis aset möödunud aasta detsembris, mil ta esitas Viini Musikvereinis Mozarti Klaverikontserdi nr 9 Es-duur "Jeunehomme". Brendel on ka viljakas esseist ja luuletaja. Tema sulest on ilmunud raamatud "Mõtisklusi muusikast" ja "Muusikast läbi sõna" ning tema 75. sünnipäeva puhul ilmus koondväljaanne pealkirjaga "Muusikast", mis sisaldab artikleid ja esseid Beethoveni sonaatidest ja kontsertidest, Schuberti hili- sest loomingust ning Lisztist ja Bachist. Avalikest kontsertidest loobunud, kavatses Brendel tulevikus pühenduda kirjutamisele ning meistriklasside andmisele ja loengute pidamisele.

Uudiseid konkursimaailmast

Jaapani tšellist Dai Miyata sattus hiljuti rahvusvahelise muusikaelu tähelepanu keskpunkti Mstislav Rostropoviči nimelise konkursi võitmisega, mis on üks mainekamaid tšellistide konkursse maailmas. Tänavu toimus see sündmus üheksandat korda ning esmakordselt ilma konkursi nimifiguuri ja žürii esimehe Mstislav Rostropovičita, kes lahkus meie seast 2007. aasta aprillis. Jaapani tšellist Dai Miyata edestas nimetatud võistumängimi-

Rostropoviči-nimelise konkursi võitja Dai Miyata.

FOTOD INTERNETIST

sel 63 muusikut, teise ja kolmanda koha said vastavalt Jakob Koranyi Rootsist ja Norbert Anger Saksamaalt.

Rahvusvahelisel Esther Honensi nimelisel pianistide konkursil Kanadas Calgarys võidutsesid aga Venemaa klaverimängijad: 21-aastane Georgi Tchaidze ja 27-aastane Jevgeni Starodubtsev, kes pälvisid viie finalistiga seas vastavalt esimese ja teise preemia väärtusega 35 000 ja 25 000 USA dollarit. Viie finalistiga hulgas olid veel Gilles Vonsattel Šveitsist ning Nataša Kudritskaja ja Kirill Zwegintsov Ukrainast. Sel konkursil on seos ka eesti muusikutega, sest 2000. aastal sai seal teise preemia pianist Marko Martin.

Christian Thielemannist saab järgmine Dresdeni Riigikapelli peadirigent

Dresdeni Riigikapelli uueks peadirigendiks valiti Christian Thielemann, kes on praegu samal ametikohal Müncheni Filharmoonikute juures. Dresdeni Riigikapelli peadirigendi ametisse asub 50-aastane muusik hooajal 2012/13 ja selle töökohta saamist nimetab ta oma unistuste täitumiseks. Thielemanni sõnul võrdles tema mentor Herbert von Karajan selle orkestri kõla vanaaegse kulla säruga, mis on tulevase peadirigendi arvates äärmiselt tabav võrdlus. Thielemann peab end austria ja saksa dirigeerimiskunsti traditsiooni järgijaks ning seega Wilhelm Furtwängleri ja Herbert von Karajani töö jätkajaks.

Dresdeni Riigikapelli puhul on tegemist ühe vanima orkestriga maailmas. Kollektiiv rajati 1548. aastal kuurvürst Moritzi eestvedamisel ning orkestri tegevusega on läbi aegade olnud seotud sellised muusikud nagu Heinrich Schütz, Carl Maria von Weber, Richard Wagner, Karl Böhm, Kurt Sanderling ning Bernard Haitink. 2012. aastani tegutses orkestri peadirigendina itaallane Fabio Luisi. Christian Thielemann juhatas Dresdeni Riigikapelli esmakordselt 2003. aastal ning tema järgmine ülesastumine selle orkestri- ga leiab aset järgmise aasta veebruaris, mil ettekandele tuleb Beethoveni "Missa solemnis".

Kõlas Preisimaa kuninga Friedrich Suure flööt

Pärast 230-aastast pausi kõlas hiljuti uuesti avalikkuse ees Preisimaa kuninga Friedrich Suure armastatud flööt, hõbedast, eebenipuust ja elevantiluust valmistatud instrument. Haruldase pilli kõla sai kuulda Läänemere saarel Usedomil toimunud festivalil. Hohenzollerni palee kuratori Ulrich Feldhahni sõnul on sel instrumendil kaunis ja soe kõla. Flööt kuulub Hohenzollerni kuninglikule perekonnale ning tegemist on teadaolevalt maailma kalleima ajaloolise flöödigaga, mille transportimist ei usaldata kunagi ainult ühe inimese hoolde.

Friedrich Suur (1712–1786) oli kirglik flöödimängija, kes harjutas oma pilli sageli kuni neli tundi päevas. Tema juhendajaks oli Johann Joachim Quantz, kes selle pilli ka 1750. aastal valmistas. Usedomi festivalil mängis haruldasel instrumendil Friedrich Suure ja Johann Joachim Quantzi loomingu Berlini Riigikapelli liige flötist Christoph Huntgeburth.

Gould, Verne ja CD 318

Pärast Katie Hafneri "A Romance on Three Legs. Glenn Gould's Obsessive Quest for the Perfect Piano" lugemist

MAILIS PÖLD
vabakutseline

Viiendal septembril 1977 startis Canaverali neemelt NASA kosmosesond Voyager 1, mille pardal ühtlasi kuldplaat meie planeedi helide ja häältega. Töenäoliselt jõuab elementaariosakesi ja magnetvälju uuriv Voyager 1 kunagi Päikesesüsteemi kaugeimate randadeni. Ja kui töenäoline saab tõeks, siis jõuab sinna ka kuldne kapsel, kuhu on salvestatud tuulevihin ja kõuekõma, linnulaul ja vaalade huiked... läkitused USA tollaselt presidendilt Jimmy Carterilt, ÜRO peasekretärlt Kurt Waldheimilt ja tervitused 55 keeles, hääbunud keeltes, elavates keeltes, hakatuseks akkadi, lõpetuseks wu keeles.

Too kosmosesse heidetud sümbolne pudel kannab Päikesesüsteemi äärealade poole sõnumit – helisevat tõendit Maa erilistest ja kultuurilistest rikkusest. Sinna on talletatud peruulaste pulmalaul, senegallaste löökpillirütmid, pügmeede naiste initsiaalide närvilised laulud... "Melancholy Blues", mille esitajaiks Louis Armstrong & Hot Seven, Bach, Mozarti, Beethoveni ja Stravinski helindeid. Kuldses kapslis on varjul ka ÜHE pianisti mäng. Glenn Gouldi mäng. Ja Gould mängib Bachit – seda krüptilist teksti, mis sarnaselt s u r t e süsteemidega samuti elementaariosakesteks taandatavat ning magnetväljade jääva kutsungina vibreeriv. Töenäosus, et too kapsel kohtab oma teekonnal Päikesesüsteemiväliseid tsivilisatsioone, olevat kaduvväike, ent mitte olematu. Töenäosus, et aastasada möödudes püüavad sõnumi kinni meie tänase tsivilisatsiooni järeltulijad, olevat pisut suurem. Loodetavasti ei tõrgu lugeja kujutlus kummagi variandi puhul. Jätkem mõlemad meelde, uskugem, et üks neist saabki tõeks!

Komisjon, mille valikut suunas astro-

noom ja kirjanik Carl Sagan, valis kulleriks tulevikku kanadalase Glenn Gouldi, tolle iseäraliku pianisti, kes, mida iganes ta ka ei mänginud, taotles detailikõiksuse murdosa täpsusel tuikavat katkematut horisontaali, häälte igavikulist kulgemist. Ja tol lendulastud kettal mängib Gould oma elu armastusel, seerianumbrit 317194 kandval Steinway tiibklaveril, mida muusikalugu tunneb koodi CD 318 all (C tähistas üksnes Steinway artistidele mõeldud klaverit, D aga kuuluvust suuremõõtmeliste kontsertpillide seltskonda). Samal klaveril salvestas Gould Bachit, Haydni, Beethoveni, Liszti, Straussi, Schönbergi, Prokofjevi, Skrjabini, Sibeliuse, Griegi, Bizet'i, Hindemithi... teoseid, kokku üle üheksakümne lindistuse. Gouldi salvestuste alguse ja lõpu tähiseks kujunenud Bachit "Goldbergi variatsioonide" kaks lindistust aga CD 318-l sissemängitu hulka ei kuulu. 1955. aastal, kui ta plaadifirmale Columbia Records' Masterwork salvestas esimese "Goldbergi", polnud ta CD 318 olemasolust veel teadlik, 1981. aastal, teise "Goldbergi" lindistamise aegu polnud too klaver aga enam kõrges mängus võimeline kaasa lööma. Teise maailmasõja keerukates oludes, ja kes teab, võib-olla just olude kiuste, otsekui meistrimeeste ametiuhkuse salajase tõendina valminud CD 318 purunes 1971. aastal Clevelandist tagasi Torontosse jõudes laadimisplatsil veotöölise hooletuse tõttu. Gould üritas kriminalisti kombel juhtunu kohta selgust saada, püüdis Toronto ja New Yorgi vahet sõites klaverit küll Steinway meistrite, küll ennastsalgava Verne'i jõupingutuste abil ellu äratada. Asjata. Ainulaadsete kõlaomaduste ja ülikerge mehhanismiga CD 318 oli pärast õnnetust vaid mängukõlblik muuseumieksponaat.

Pole midagi tüütumat kui aastaarvud,

ent kuna eluloo puhul päris ilma läbi ei saa, olgu siinkohal veel paar-kolm numbrilist viidet. Glenn Gould sündis 1932. aastal Toronto äärelinnas; 1964. aastal loobus ta avalikest esinemistest (viimane sooloõhtu 10. aprillil Los Angeleses), tõmbus kodusse Torontosse ja pühendus stuudiotööle, lindistades peamiselt New Yorgis ja Torontos. Gouldi jaoks oli lindistamine täiesti iseseisev kunstivaldkond, stuudiomiljöö võimaldas piiratud loomevabadust, aeg ei ahistanud, tõlgendus ei pidanud sündima ainukordse ja lõplikuna, siin, praegu ja nimelt selle publiku ees. Gouldil oli kindel nõu lindistada umbes viiekümne eluaastani. Selleks ajaks arvas ta plaati saavat enam-vähem kõik teosed, mis talle klaveriliteratuuris huvi pakkusid ja mille kohta tal oli omalt poolt midagi uut öelda. Edasi plaanis ta õnne katsuda ka produtsendina. Plaani esimene pool läks täide, produtsendiametit aga ei õnnestunudki tal pidada. Gould suri 1982. aastal Toronto kesklinna haiglas ajurabanduse tagajärjel. Pärast seda, kui haige oli langenud ajukoomasse, lõpetasid arstid teraapia. Gouldi isa nõusolekul.

Glenn Gould pidas end iseõppijaks ning on küpses eas seda intervjuudes korduvalt rõhutanud. Traditsiooniliselt räägitakse iseõppimisest siis, kui pole õpetajat ega asutust, kelle juures või kus oleks toi-

Vaatab kaugusse ja iseendasse.

FOTO INTERNETIST

munud regulaarne õppimine. Selle malli järgi Gould aga puhas iseõppija ei olnud. Klaverimängu algtõdesid tutvustas talle ema. Kümneaastaselt, kui tal Bachi “Hästi tempereeritud klaveri” I osa käes, astus ta Toronto konservatooriumi, Tšiilist pärit Alberto Guerrero klassi. Guerrero juures õppis ta üheksa aastat. Erinevalt Gouldist võis Guerrero end traditsioonilist mõttemalli rakendades täie õigusega iseõppijaks pidada. Tema oli tõepoolest ainult kodus õppinud. See ei takistanud tal aga akadeemilise õpetajaskonna ridadesse jõudmast. Samas väidab Guerrero, et tema juurde tulles olevat Gould olnud vaimset sõltumatut muusik, Gouldi suunamisel seisnenud ainus saladus selles, et tuli lasta tal kõike ise avastada. Ja öeldule tuginedes ei tundugi Gouldi väide iseõppimise kohta enam liialdusena. Guerrero panus Gouldi kujune-

misel on aga ilmselt olulisem, kui paistab. Guerrero oli kirglik vanamuusika entusiast, Bachi austaja ning atonaalse muusika kumardaja. Pedagoogina pani ta suurt rõhku käte ja sõrmede töö maksimaalsele, üldfüüsisest sõltumatule väljaarendamisele. Guerrero tunnid algasid kätemassaaži, randme ja küünarnuki lõdvestamisharjutustega. Samuti pidas ta ülioluliseks klaverimängu ilma klaverita, tööd tekstiga üksnes sisemise kuulmise kõlakastis, puute-tundlikkuse ergastamist puhtalt kujutluspingega. Ja klaver ei olnud löökpilli sugulashing, vaid pillide summa. Summa ning asendus. Guerrero eelistas madalat klaveritooli ega õhutanud oma õpilasi asuma soolokarjääri võitluslikule rajale.

Ilmselt on eeltoodu küllaldane, et lugejal hakkaks välja joonistuma Glenn Gouldile iseloomulik: Gouldi repertuaarieelistused,

ta imetabaset poolkühm pianism, ta võime püüda ideaali vaimus ning oskus püüeldut tunde kestnud mõtisklemise järel klaveril välkkiirelt realiseerida; Gouldi veendumus, et klaver sobib asendama keelpillikvartetti või sümfooniaorkestrit, kehva klaveri korral võib aga puudujääke kaasalaulmisega korvata; ta lakkamatu mure käte, oma tundlikemate sensorite pärast, mida ta lindistamise eel rituaalselt vannitas; too krägisev pügmeetoole, mille kõrgus maapinnast oli 35,5 cm – ainus iste, millel Gould esines; kui aga isegi see käabusjäri liiga kõrgeks osutus, tuli klaver klotsidele tõsta.

Olen alati arvanud, et Alberto Guerrero isik tuleks tõsiselt luubi alla võtta kas või ainult seetõttu, et ta suunas Glenn Gouldi. Guerrero kohta on viimasel ajal kirjasõnas ka üht-teist uut ilmunud (John Beckwith,

“In Search of Alberto Guerrero”; Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, 2006).

Tõsiasi, et Gould tegi soolokarjääriga lõpparve nõnda varakult, on andnud alust rohketeks spekulatsioonideks. Ikka on loobumisele otsitud salapärasest põhjust. Mingi saladus peab ju ometi olema! Kuid mida aeg edasi, seda enam tundub, et saladust ei olegi. On vaid habras inimene. Juba kuuekümnendate aastate algul hakkas Gould kontserdigraafikut teadlikult hõrendama, esinemisi üles ütlemata, viimasel hetkel ära jätma. Ning seda ajal, mil ta ees olid tõepoolest lahti kõik ukсед – tule ainult ja mängi! Kusjuures Gould ei mänginud kaugeletki tasuta. Gould küsis oma esinemiste eest soolast hinda ja huvitaval kombel ka sai, mida küsis: ta oli tollal kõrgeimaid honorare teeniv pianist. Gould ei kuulutanud lavalt lahkumist ette, jäi lihtsalt kõrvale; 1965. aastal vihjas, et tegu olevat aastakese akadeemilise puhkusega. Ka Gouldi elulugu põhjani uurinud Kevin Bazzana usub, et Gould ei kavatsenud karussellilt lõplikult maha tulla. Ent Gouldi psühholoogilise tundlikkusega kaasnevad probleemid osutusid sedavõrd määravaks, et ajapikku soov lavale naasta üha kahanes. Kuni kadus hoopis. Mis laadi probleemidega oli tegu? Rändurielu oli Gouldile vastumeelt, lennureisid lausa väljakannatamatud. 1962. aastal töötas ta iseendale, et liigub nüüdsest vaid rongi või autoga. Dirigentide ettevalmistamatus ja apsud, häälest ära pillid, ebamugava ja raskepärase mehaanikaga esinemisklaverid viisid ta rööpast välja. Gould polnud Richteri-sugune pianist, kes tihti ei katsunudki klaverit, lähtudes põhimõttest, et pill on saatuse sõrm, mida tuleb pimesi usaldada. Gouldi sisemine kompass sõltus suuresti sellest, kui reageerimisaldis oli klaver. Ja muidugi lavaesinemiste sõlmprobleem: puudub teine võimalus, midagi ei saa tagasi võtta ega korrata, mistap tõenäosus paleust kinni püüda on ütlemata väike. Interpreedi sügavaimate püüdluste seisukohalt niisiis süd ametu, halastamatu, mõttetu olukord. Lisagem tõmbetuul proovisaalides, hotellitubade ebamugavad voodid. Ja terviseprobleemid, mis osalt ka hirmude vili, kuid nii- või naasugustena, päris- või pseudoprobleemidena aastatega üha süvenesid. Nagu ka Gouldi sõltuvus arstirohtudest.

Gould oli pianist, kes oma lühikese lavakarjääri jooksul võitis nii laia publiku kui

ka ametivendade armastuse. Imetlejaid oli tal seinast seinaga, mõjuvõimsaist kriitikuist tähelepanematute koduperenaisteneni. Kontserdilavadel valitses tollal romantiline repertuaar ja rammumehelik pianism. Gould läks vastuvoolu. Mitte protestiks, vaid loomuldasa. Ta mängis Gibbonsi, Bachi, Weberni, Schönbergi jt teoseid. Iseenesest polnud mitte see ime, et ta sõandas pakkuda sellist suurtele saalidele vastunäidustatud repertuaari, vaid et tal sellise trendi teadmatu repertuaariga oli täismaja – et ta mängis nii paljudele korda läks ja kohale jõudis. Kolleegidesse suhtus ta armastusväärselt, ainult Vladimir Horowitz mõjus talle nagu must kass. Horowitzi muskiliisi oktaveid ei talunud Gould silmaotsaski. Ta pidas Horowitzi mängu odavaks trikitamiseks. Seevastu imetles ta Arthur Schnabelit. Piiritult.

1957. aastal käis Glenn Gould turneel Nõukogude Liidus. Ta oli esimesi “metsikust läänest” tulnud raputavalt värskeid tuuli. Gouldi esinemisest Moskva konservatooriumis on ajapikku saanud legendi mõõtu lugu, mis on püsinud ehedana otsekui Bachi *Urtext*. Aeg pole sellele ladestunud ainsatki redaktsioonilist liialdust. Suust suhu, õpetajatelt õpilastele, ühest meenuksest või intervjuust teise on seda ikka originaaltruult edasi antud. Ja raske on leida klaverimänguhuvilist, kes poleks kuulnud, kuidas Gould toona Moskvas alustas sooloõhtut hõreda publiku ees ja kuidas kontserdi teise poole alguseks oli saal tulvil. Meenutagem, et mobiiltelefoni polnud tollal olemas. Olid telefonikabiinid, kus rippusid nood isevärki aparaadid, mida kopika kinnikiilumise ja kõne katkemise korral tuli rikke visadusest sõltuvalt kas taktitundeliste koputuste või mõõdetud rütmihoopidega turgutada. Sellisest sidevahendist piisas, et Moskva konservatooriumi suur saal täituks mõnekümneminutilise vahetaja jooksul rahvaga. Gouldile Moskvas meeldis. Tal oli kombeks metropole klaverite põhjal hinnata ja nõnda palju suurepäraseid Steinway klavereid ei olnud ta oma elus veel üheski linnas näinud. Kvaliteetsed klaverid leevendasid isegi kliimast tingitud ebamugavusi. Aastaajast sõltumata kubbjussina ringi liikuv Gould oli ju kole külmakartlik. Ruumides, kus ta pikemalt viibis, hotellitoad kaasa arvatud, pidi olema püsivalt 26 kraadi sooja. Moskvas leppis ta vähemaga.

Gouldist rääkides tuleb ilmtingimata peatuda ka Rootsi emigrantide järeltulijal Charles Verne Edquistil, klaverihäälestajal, keda Gould kutsus lihtsalt Verne'iks. Gould pärines jõukast, Verne puruvaesest perest. Gould oli linnalaps, Verne maapoiss. Gouldi heaolu oli ema-isa ja teenijate südameasi, Verne'i isa saadeti Kanadast joomise ja kaklemise pärast Rootsi tagasi. Örnas eas Gouldi hariduse eest kandsid hoolt koduõpetajad, peaaegu pime Verne pandi seitsmeaastaselt rongi peale ja saadeti kodust kolme tuhande kilomeetri kaugusele vaegnägijate eriinternaatkooli. Emal oli pojale kaasa anda 17 senti taskuraha, vanemal vennal nooremale see-eest parim nõuanne kogu eluks: kui sul on kompvekke, siis jaga neid teistega. Gouldile hankis isa võimaluse korral klavereid kui tarbeesemeid, Verne hakkas klaverihäälestamist-hooldamist õppima hirmust tuleviku ja töötuks jäämise ees. Gould oli kohe eriline – juba siis, kui ta kolmeaastaselt nooti luges ja helide vaibumist kuulatas; Verne kasvas eriliseks tuhandete klaverite häälestamisega. Ületamatu meistri staatus oli tal juba enne Gouldiga kohtumist, Gouldi kõrvale jäi ta aastateks, häälestades ühtlasi tuhandeid ja tuhandeid kordi Gouldi lemmiktiivklaverit CD 318. Koostöö käigus oli kummalgi kombeks asju omamoodi ajada. Ja alati selgus, et kokku võttes see omamoodi ajamine oligi õigeim viis.

Glenn Gould oma lahutamatu toolil. Märts 1963, Columbia Records Masterworki salvestusstudios Manhattanil. FOTO WWW.GLENNGOULD.COM

Mitmekülgne *bluegrass*

JAANUS VAINU
melomaan

Žanrinimetust *bluegrass* on kuulnud kindlasti paljud, kuid vähesed oskavad ette kujutada, et ses esmapilgul nišimuusikas on sama palju harusid ja alamsuundi nagu auväärse eas puu võras. Enamasti peetakse *bluegrass*'i kantrimuusikaks, sageli just primitiivsema kantri sünonüümiks. Tegelikkus on aga sootuks teistpidine – *bluegrass* on muusika, mis nõuab nii esitajatelt kui ka kuulajatelt hoopis tõsisemat süvenemist ning pillimängu ja kuulamise oskust. *Bluegrass*'i võiks paljuski kõrvutada pigem jazzi ja bluusiga kui kantriga.

Bluegrass kujunes välja alles 20. sajandi keskel, kuid põhilised selle aluseks olevad muusikavoolud olid olemas juba aastakümneid, kohati aastasadu varem. Nimetada tuleb järgmisi:

1. Primitiivne *old-time*-muusika, mis oli sada aastat tagasi (ja on tänagi) peamiselt Apalatsia mäestikus elava maarahva külamuusika, mida mängiti majatrepil istudes (või *square dance*'i nimelistel külapidudel), peamiselt viiulil ja avatud tagaküljega bandžol, lisaks laul. Kõik see kõlas kokku robustselt, karedalt ja monotoonselt. *Old-time* on omakorda tugevate iiri ja keldi mõjudega, peegeldades kunagi sinna piirkonda rännanud rahva päritolu. Teisalt on *bluegrass*'ile mõju avaldanud ka *old-time*'i meloodilisem ja kommertslikum pool (1920–1930. aastatel Carter Family) ning paljusid lugusid esitati hiljem *bluegrass*-stiilis, kuid sellest muusikast kujunes hiljem välja ka kommertslik kantri.

2. Bluus ja kergem jazzmuusika, mille traditsiooni kandjateks olid samas piirkonnas elavad mustanahalised, kunagiste orjade järeltulijad. *Slide*-kitarr, *jug-band*, *ragtime*, swing, nende kaudu omakorda afro-muusika nüansid – kõik need nähtused on tugevalt mõjutanud ka *bluegrass*-muusika kujunemist. Kindlasti tuleb märkida ka valget blusit (legendaarne joodeldav Jimmie Rodgers), mille lugusid *bluegrass* tänaseni laenab.

3. Sajandeid vanad kirikulaulud ja neegrishpirituaalid, mis on tegelikult ees-

pool mainitud kahe peamise allika vaimulikud harud, on *bluegrass*'i kujunemises olnud väga tähtsal kohal. Suur osa lihtrahvast puutus muusikaga kokku peamiselt ainult kirikus, mistõttu on kuni veerand *bluegrass*'i tänapäevasestki repertuaarist just kristliku taustaga laulud ja instrumentaalpalad.

Bill Monroe – *bluegrass*'i vanaisa.

Bluegrass'i legendid

Bluegrass'i isa Bill Monroe (William Smith Monroe, 1911–1996) alustas oma muusikuteed 1930. aastatel just perekondlikus gospelansamblis The Monroe Brothers, mis esitas *old-time*'i traditsioonis meloodilisi gospellaulukesi. 1939. aastal asutas

muusikaliselt andekas ja kiirelt arenev Monroe oma tulevase legendaarse grupi Blue Grass Boys (hilisem kirjapilt Bluegrass Boys), et kombineerida eespool loetletud muusikalistest mõjudest täiesti uue kõlaga ansambli muusika ja laulustiili, mida alles aastaid hiljem hakati selle bändi nime järgi kutsuma *bluegrass*'iks. Bill Monroe valis oma klassikalisse ansamblist üpris lihtsa instrumentide koosseisu – mandoliini (seda mängis ta ise), kitarr (mis esitas valdavalt rütmipartiid), viiul või isegi kaks viiulit ning kontrabass. 1945. aastal lisandus bandžo (Earl Scruggs). Kõik instrumentid olid akustilised (see on tunnus, mis on *bluegrass*'i alustalana säilinud tänaseni, kuigi hilisemates vooludes on üksikuid erandeid) ning nii kontserdil, raadios kui ka plaadistustel kehtis kindel reegel, et lauldi ja mängiti ühteainsasse mikrofonile. Ansambli liikmed hoidsid tihedalt kokku ja balansi reguleerimine käis naturaalselt – solist lähenes oma soolo ajaks mikrofonile. Tollased tegijad saavutasid selles tõelise professionaalsuse, nii et ühe mikrofoniga tehtud salvestused kõlavad sageli nii, nagu muusika oleks hiljem studiosid perfektselt kokku miksitud. Bill Monroe välja arendatud ja suures osas ka enda kirjutatud *bluegrass*'i repertuaar sisaldas üsna võrdsest nii instrumentaalpalu kui ka laule. Instrumentaalide stiili iseloomustas väga kiire ja täpne mäng, kuid vahelduseks oli ka aeglasemaid valsse. Lauldes kasutas Bill oma tenorile sobivat, kohati üsna kõrget registrit. Ka sellest sai traditsioonilise *bluegrass*'i üks iseloomulikumaid tunnuseid, mida järgitakse tänapäevani. *Bluegrass*'i repertuaaris on ka rohkelt gospellaule, mida esitati ja esitatakse tavaliselt mitmehäälselt (tüüpiline on neljahäälne kvartett) kas koos instrumentaalsatega või *a cappella*.

Pioneeribändist Bluegrass Boys käis aastakümnetega läbi aukartust äratav hulk muusikuid, üle saja, kellest enamik asutas peagi juba oma ansambli. Esimesed “jooksikud” olid 1948. aastal legendaarsed Flatt

& Scruggs ehk laulja-kitarrist Lester Flatt ja bandžomängija Earl Scruggs. Flatt paistis silma omapärase pehme ninahääle laulumaneeeriga ning humoorikate tekstide ja vahekommentaaridega. Scruggsil on aga *bluegrass*-muusikas eriline roll, kuna just tema töötas bandžol välja uue "kolme sõrme" mängustiili, mis saigi nimeks *scruggs-style* ja mida peetakse tagant suletud resonaatoriga viiekeelsel *bluegrass*-bandžol kõige tüüpilisemaks. Flatt & Scruggs tõi bändi veel ühe uue instrumendi, nimelt dobro. Pilli iseloomustab meloodiline, sujuv-laullev kõla, mis meenutab nii *slide*- kui ka havi kitarri. *Bluegrass*'i esimeseks dobro-mängijaks sai Flatt & Scruggsi liige Uncle Josh (Josh Graves), kelle lihtne, kantrilik mängustiil säilis ka järgnevatel aastakümnetel, kui Josh oli tegev juba teistes gruppides ja soolomuusikuna.

Kolmas esimese põlvkonna *bluegrass*'i legend on The Stanley Brothers (vennad Ralph ja Carter Stanley). Nemad kombineerisid Bill Monroe bändi mõjutusi spetsiifilisema Apalatside söekaevanduste regiooni *old-time*-muusikaga, mis oli oma moodsusest kargem ja süngema sisuga, ulatudes temaatikalt armastusest kuni surmani, ja moodustas koos nn *primitive baptist*'i liikumisele iseloomuliku joriseva vokaaliga uniikaalse stiili, mis sai nimeks *mountain soul*. Ralph Stanley on üks *bluegrass*'i ikoone. Tema jõuline *old-time*'i maneeeridega, kuid samas *bluegrass*'i liikumisele iseloomuliku bandžokäsitlus on täiesti ainulaadne. Ralph on vaatamata kõrgele vanusele endiselt heas vormis ja annab sageli aastas välja mitu uut plaati. Teda tuntakse ka tänu suurejoonelistele projektplaatidele, kus ta esitab oma lugusid koos viimaste aastakümnete popkantri kuulsustega, kellest mitmed (näiteks Dwight Yoakam ja Patty Loveless) on muide tõsiselt Ralphi ja tema muusika fännid. Ralphi praegune saateansambel Clinch Mountain Boys on tiheda ja jõulise mängustiiliga, mille maneeere võib isegi võrrelda popkantri omadega. Samas on selles alles *bluegrass*'i detailirohkus ja omapära.

Kuuekümnendatest kaheksakümnen-dateni

1960. aastatel ilmus juba rohkem traditsioonilise *bluegrass*'i edasivijaid, kelle hulgas on legende, nagu Reno & Smiley, Jim & Jesse, Osborne Brothers, Jimmy Martin, Mac Wiseman, Carl Story, Jim

Eanes jt. Kohati on selles muusikas tunda ka *rock'n'roll*'i ja *rockabilly* mõjusid. Kuuekümnendate folgibuumi ajal segunes *bluegrass* veelgi enam ameerika folkmuusika vormidega (Doc Watson). Biitlismaania tõi huvitava nähtusena arenile The Beatlesi lugude *bluegrass*-tõlgenduse (The Charles River Valley Boys, Joe Val). Seitsmekümnendate algul sünnitas hipimuusika trend aga hoopis psühhedeelilise muusika ja *bluegrass*'i segavorme (Earth Opera, Seatrain, Kaleidoscope), kus olid veelgi võimatamate kooslustena kokku segatud akustilised ja elektrilised instrumendid, trummid ning maailmamuusika. Mitu hipirocki mõjudega esinejat, nagu New Grass Revival, Sam Bush, The Dillards ja Chris Hillman, säilitasid oma muusikas *bluegrass*'i joonte ülekaalu, luues uue alamvoolu nimega *newgrass*. Vaatamata agressiivsemale mängumaneerile ning elektribassi ja mõnikord ka trummide lisamisele kasutasid nad *bluegrass*'ile iseloomulikke keerdkäike ja sooloid, samas kui laulumaneer ja lugude päritolu seostus pigem tüüpilise rocki ja souliga. Mõned toona *newgrass*'iga alustanud solistid, nagu võimsa lauluhäälega John Cowan, liikusidki järgnevatel aastakümnetel hoopis tõelise souli juurde. Seitsmekümnendatel huvitusid mitmed rockimaailma tegijad omakorda ka *bluegrass*'ist (Jerry Garcia ja legendaarne projekt Old & in the Way aastast 1973). Esimene selline tagasiside *bluegrass*'i ajaloos oli Bill Monroe juba paar aastakümnet varem kirjutatud laul "Blue Moon of Kentucky", mille salvestas 1954. aastal Elvis Presley.

Bluegrass'i põhivool jäi seitsmekümnendatel siiski põhitõdedele truuks, kuid arenes ka tema. Isegi Bill Monroe, kes püüdis range konservatiivina jääda surmani ustavaks oma algsetele muusikalistele põhimõtetele, kaldus seitsmekümnendatel veidi improviseeritud klassikalise muusika ja iiri muusika segamise poole. Selle aja populaarseim vool oli siiski nn progressiivne *bluegrass*, esindajateks aukartust äratavalt pikaealised grupid Country Gentlemen ja Seldom Scene, aga ka Country Gazette, J. D. Crowe, Red Allen, Larry Sparks jt. Nende muusika polnud nii karge ja blusiiliku maneeeriga nagu Monroe traditsiooniline haru. Laulud muutusid pehmemaks ja väga meloodiliseks, valdavalt rahulikuks, kantrilikuks, ballaadilikuks. Samas erineti

ikkagi täielikult tollal kantripealinnas Nashville'is vorbitud imalast ja üleproduktseeritud, ühelaadse keelpilliorkestri-taustaga kommertskantrist. *Bluegrass*'i eristasid endiselt eelkõige puhas, selge instrumentatsioon, akustilised instrumendid ja lauludesse pikitud põnevad, muusikuid proovile panevad jämmivad vahesoolod. Bill Monroe jahedamat, blusiiliku *bluegrass*-stiili jätkasid tõusvad kuulsused, nagu Del McCoury ja Dave Evans. Omaette uus niimetu alamstiil tekkis *old-time*'i, *bluegrass*'i ning komöödia ja paroodia mõõdukal ühendamisel (John Hartford ja tema ületamatud virtuoossed improviseerimised).

1970. aastate lõpul ja 1980. aastate algul hakkas *bluegrass*'ist arenema uusi alamstiile ja segunenud voolusid. Kuigi algse *bluegrass*'i üks alustalasid oli jazz, oli ka jazzmuusika edasi liikunud ja hargnenud ning nii tekkiski uus suund nimega *jazzgrass*. Selle suuna tähtsaim esindaja on kunagise ansambli Bluegrass Boys mandoliinimängija, -fänni ja -kollektsoonäari David Grismani kvintett, mis lähtus Stephane Grappelli swing-jazzist, kuid arenes eksperimentaalsema, abstraktse jazzis suuna, säilitades siiski osa *bluegrass*'i liikumisele iseloomulikest mängustiilist ja kõlast. Ka instrumendid olid ju samad, suurt rõhku pandi just mandoliini- ja kontrabassisooledele. Suuna ametlikuks nimetuseks sai *dawg-music* (ka *dawgrass/dawjazz*). Teiseks jazziliku *bluegrass*'i vooluks sai andeka kitarristi Tony Rice'i nn *spacegrass* – õhuline, vaikne, virtuoosel kitarrimängul baseeruv improviseeritud meeleolumuusika. Eraldi suunaks sai *hillbilly-jazz*, mida esindab viuldaja ja samuti kunagine grupi Bluegrass Boys liige Vassar Clements ja mis on suhteliselt lähedane kergemale instrumentaalsele, *bluegrass*'i liikumisele iseloomulikele värvinguga swingile. Ka bandžomuusikas toimus areng (Tony Trischka) ning 1990. aastate jazz ja *bluegrass*'i kuulsaimat sümbioosi võib nimetada juba *funkygrass*'iks. Seda esindab algselt puhast *bluegrass*'i viljelnud bandžomängija Bela Flecki bänd Flecktones, milles on juba raske leida midagi *bluegrass*'i liikumisele iseloomulikest. Kuid Fleck on koos teda saatvate vendade Wootenitega täiesti omaette nähtus, huvitaval kombel atraktiivne ka paljude laiema silmaringiga *bluegrass*'i fännide jaoks. Flecki funk-jazzilikul, kuid samas ka *bluegrass*'i põikaval bandžostiilil on edukaid järgijaid, nagu Alison Brown ja Gordon Stone.

1980. aastatel tegi *comeback*'i traditsiooniline *bluegrass*, kui ülimenukas Bluegrass Album Band esitas Tony Rice'i juhtimisel Bill Monroe ja Flatt & Scruggsi vanu häid lugusid uuemas ja moodsamas laadis, juba mitme mikrofoniaga. Samuti andis rohkesti kontserte uustraditsionalistidest koosnev The Johnson Mountain Boys (1990. aastatel jätkas sama rida võimsate tenorisolistidega Longview). Peaaegu samade muusikute (Tony Rice, Bela Fleck, dobromängija Jerry Douglas, viiuldaja Mark O'Connor ning bassistid Edgar Meyer ja Mark Schatz) initsiatiivil loodi keeruka vormiga ja perfektset musitseerimist nõudev uus instrumentaalne *bluegrass*'iliku muusika vool *new acoustic music*, mida ei tohi segi ajada *new age*'iga, ehki seal võeti palju iseloomulikkude, eelkõige tempo ja palade arenguskeemi osas. *Bluegrass*'ile omane säilis, kuid lisandusid elemendid maailmamuusikast, näiteks araabia muusikast ja *reggae*'st. *New acoustic*'u lood on pikad ja jämmivad. Üks selle stiili alustalasid ja ilmekamaid albumeid on ansambli Strength in Numbers "The Telluride Sessions".

Omaette märkimisväärne on juba mitu aastakümnet väga stabiilselt ja produktiivselt tegutsenud *bluegrass*-gospeli tippgrupp Doyle Lawson & Quicksilver. Igihalja Lawsoni ansambel esitab võimsalt vanade lauluraamatute kaasakiskuva meloodiaga gospelpalu, seda nii tiheda *bluegrass*-saatega kui ka täiesti *a cappella*, andes igal aastal välja ühe või lausa kaks albumit. Sellel ansambliil on väga vähe konkurente ja üllataval kombel tegutseb üks neist hoopis siinpool ookeani. Noored tšehhi poisid ansamblist Relief on sedavõrd andekad, et vanaimeister Doyle Lawson on võtnud oma repertuaari paar bändi lugu. Kuid ka USAs pole *bluegrass*-gospeli gruppidest puudu. Enamik neist tegutseb siiski valdavalt kirkuringkondades ja nende repertuaar on sageli segunenud muude gospelmuusika vooludega, kuigi instrumentatsioon on *bluegrass*'ilik (The Isaacs, Lewis Family). Iga vähegi tuntum traditsioonilise ja modernse *bluegrass*'i bänd on andnud välja vähemalt ühe *bluegrass*-gospeli albumi. Mõnel, nagu traditsioonilise *bluegrass*'i säraval tenoril Larry Stephensonil, on neid lausa kümme-kond.

Muutuste aeg

Kaheksakümendate lõpul ja eelkõige üheksakümendatel toimus *bluegrass*'i põhivoolus suur muutus, kui domineerima hakkas moodsam, veidi popilikum lähenev ning tihedam ja agressiivsem, kuid samas ka monotoonsem mängustiil. Suurt tähelepanu pöörati lihvitud vokaalpartiidele. Alison Kraussist, kelle tähelend algas juba neljateistkümne aastast salvestatud esikplaadiga, sai kõige rohkem Grammy auhindu võitnud naislaulja ükskõik millises muusikas. Teda iseloomustab suurepärase produtsenditöö, oskus omapäraseid laule leida ning muusikanähtuste piire tunnistamata eksperimenteerida. Jättes Kraussi kui täiesti unikaalse nähtuse kõrvale, muutus *modern bluegrass* vaatamata sellele suuna teenäitaja Lonesome River Bandi perfektsele esitusele teiste käes üpris kiiresti *modern*-kantri sarnaseks. Ainsaks erinevuseks olid akustilised pillid, kuigi kontrabassi asemel kasutati enamasti elektrilist bassi – mugavus kaalus üles kvaliteedi. Selle suuna kõrgajal, üheksakümendate lõpul ilmus nii palju äravahetamiseni sarnaseid bände ja plaate, et juhtus see, mis üle pingutamise ja ikka kaasneb – kuulaja tüdines ja tahtis midagi uut. Tehniliselt püüti *modern bluegrass*'i salvestuste heli kompressoreid nii nagu pop- ja rockmuusikas, kaotades sel moel kogu *bluegrass*'i nauditava dünaamika ja õhulisuse. Selline heli mõjub väsitavalt, larmakalt, justkui "näkku löödult". Erandina paistavad selles kompotis silma mitmed (kuid mitte kõik) Alison Kraussi albumid, seda tänu akustilise ja *bluegrass*-muusika ühele silmapaistvamale helirežissöörile Gary Pacsozale.

Kuid uus oli taas kord uuesti avastatud vana. Uus aastatuhat nägi vanade, läbiproovitud *bluegrass*'i stiilide säravat tagasitulekut uues kvaliteedis, mõnikord ka üllatavate vormide ja esitajate näol. Kuna ka kantri kuulaja tüdines pop-rocki laadis elektrilise *modern*-kantri ülemäärast produtseeritusest ning isegi suured ja konservatiivsed plaadifirmad ei teadnud, mida edasi teha,

Alison Krauss – žanriuuendaja ja superstaar.

FOTOD INTERNETIST

rajasid mitmed popkantri ikoonid oma plaadifirma või ühinesid mõne väikefirmaga. Nii salvestasid sageli täiesti perfektseid ja tugevalt traditsioonilise hõnguga *bluegrass*-albumeid Dolly Parton, Patty Loveless, Michael Martin Murphey ja Steve Earle. Taustamuusikuteks valiti *bluegrass*'i noorema põlvkonna tipp-stuudiomuusikud ja erinevates koosseisudes oma võimeid proovile pannud tegijad, nagu Jerry Douglas, Rob Ickes, Stuart Duncan, Ronnie McCoury, Chris Thile, Mark Schatz jt. Oli ka neid kantristaare, kes polnudki aastakümnete jooksul *bluegrass*'ist väga kaugele läinud, ja neil on vahelduva eduga ilmunud ka läbinisti *bluegrass*-albumeid. Selline on Emmylou Harris ja muidugi ka Ricky Skaggs, kes alustas *bluegrass*-muusikuna ja on viimasel aastakümnel tegutsenud lausa enda *bluegrass*'i plaadifirma

eesotsas. Ka seitsmekümnendatel kuulsaks saanud Nashville'i laulukirjutaja Tom T. Hall on pühendanud ennast *bluegrass*-muusika kirjutamisele ja edendamisele. On lauljaid, kes tegutsevad kantri ja *bluegrass*'i piirimal (Rhonda Vincent, Claire Lynch), ning üksikuid väga häid *modern bluegrass*'i esitajaid (IIIrd Tyme Out, Dan Tyminski). Mõnest traditsionalistist on saanud moodsamat mängustiili adapteerivad neotraditsionalistid. Ennekoike vääriv siin nimetamist endiselt väga aktiivne Del McCoury Band ehk vanameister Del koos poegade Ronnie ja Robiga, kes ei keeldu osalemast ka veidravõitu sümbioosprojektides, nagu GrooveGrassBoyz, kus kohtuvad *bluegrass* ja *techno*-disko. Kõige kaugemale äärmustesse läksid punk-*bluegrass*'i ansamblid, nagu Bad Livers ja Three Legged Mule, ning esinejad, nagu Rench, kes miksisid kokku lausa räpi ja *bluegrass*'i, tulemuseks *gangstagrass*. Aastatuhande vahetuse järel löi laineid *bluegrass*'ilikele lugudele üles ehitatud komejantlik mängufilm "O Brother, Where Art Thou?", milles kandva teemana kõlanud vana *old-time/bluegrass*-lugu "I'm the Man of Constant Sorrow" jõudis tänu linatöosele ka laiadesse massidesse, viies loo tuntuma esitaja, vana Ralph Stanley lausa ebajumala staatusesse. Sama filmiga seotud Alison Krauss, John Hartford ja teised andsid hiljem filmile pühendatud kontserdi, mille põhjal toodeti omaette film "Down from the Mountain". *Bluegrass* ja *old-time*-muusika olid ühtäkki populaarsemad kui kunagi varem. Omaette nähtus oli ka plaadifirma CMH idee salvestada *bluegrass*'i stiilis tõlgendusi popi, rocki ja lausa *heavy-metal*'i tippude repertuaarist. Plaate "Pickin' on..." ning "Tribute to..." ansamblite The Eagles, Pink Floyd, Aerosmith, Radiohead, REM, ZZ Top, Led Zeppelin, Def Leppard, Metallica ja teiste muusikaga jõuti välja anda üle kolmesaja. Valdavalt instrumentaalsed, võimekate *bluegrass*-muusikute mängitud, dubleeritud partiidega, kuid enamasti üsna *bluegrass*ilikuks plaadid sisaldavad kohati päris põnevaid leide. Äriliselt oli see kullaauk.

Kuigi uusi voole pole *bluegrass*'is viimastel aastatel tekkinud, kerkib endiselt esile paljulubavaid muusikuid. Mõned, nagu noor mandoliinimängija ja laulja Sierra Hull, kõlavad nagu Alison Kraussi kloonid (seda üldse mitte halvas mõttes). Samas on endiselt elus *new acoustic music*, mida esin-

davad imelapsena alustanud, praegu kahekümnendates eluaastates mandoliinimängija ja Chris Thile ja unikaalne, otsapidi klassikalises muusikas tegutsev kontrabassivirtuoos Edgar Meyer, samuti mandoliinimängija Matt Flinner ja kontrabassimängija Missy Raines. Kõrgharidusega muusikute kätes saavutab *bluegrass* hoopis uue dimensiooni. Seda kinnitab ansambel Crooked Still, mille stiil baseerub traditsionaalsel *old-time*-muusikal, kuid kõlab soleva tšello loodud põnevate arranžeringute tõtu värskest.

Muusika üle piire

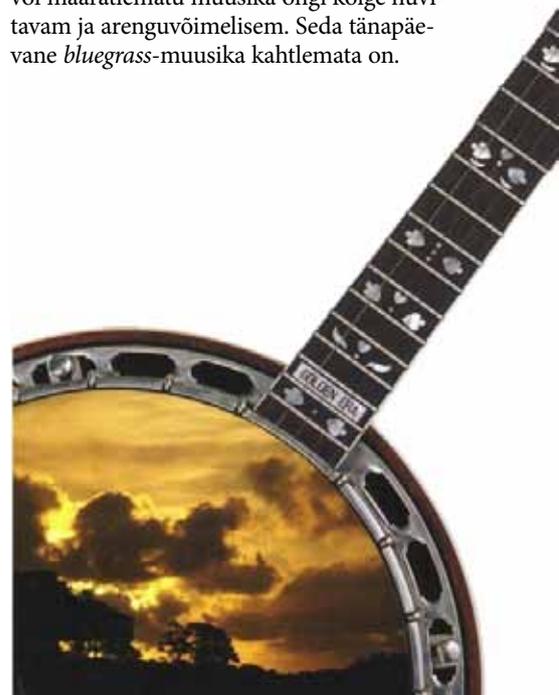
Täiesti erakordne nähtus on *bluegrass*'iga üles kasvanud artistid, kes ei tunnista mingeid piire. Peter Rowan, kes oli algses üks Bill Monroe *bluegrass boy*'dest, hakkas viljelema psühheedeelilist *hippygrass*'i. Selle järel ilmusid temalt plaadid *tex-mex*'i, kariibi muusika ja *rockabilly* stiilis, siis taas plaat traditsioonilist *bluegrass*'i, siis hoopis *reggae*'t, professionaalsuses järeleandmisi tegemata. Sarnane on ka iiri juurtega Tim O'Brien, kelle kümned mõnusa laulumaneeriga albumid on küll *bluegrass*'i, küll swingi, Dylani, *americana* ja muidugi iiri muusika stiilis. Naistest sobib siia ritta Laurie Lewis.

Väljaspool oma kodumaad on *bluegrass* ebatavaliselt populaarne Jaapanis ja Tšehhimaal. Jaapanis on traditsioonid ja fännide kogukond peaaegu sama vanad kui USAs. Tšehhid võivad uhkustada oma saja *bluegrass*-bändiga, mis kõlavad küll kõik väga sarnaselt, laulumaneerilt slaavilikult. Keskmisest rohkem *bluegrass*'i ansambleid on või on olnud Hollandis, Austrias, Soomes ja Norras. Eestis on viimasel aastakümnel aktiivselt tegutsenud *bluegrass*-gospeli grupp Robirohi. Kui siinpool ookeani korraldatakse iga-aastast Euroopa *bluegrass*'i festivali (EWOB), siis selle muusika kodumaal toimub suvehooajal igal nädalavahetusel mitu *bluegrass*'iga seotud festivali või väliüritust. Mõni neist, nagu traditsioonilise MerleFest ning *rockygrass*'i ja *new-acoustic*-muusikat pakkuva Telluride Bluegrass Festival, on pika traditsiooni ja rikkaliku esinejate valikuga.

Bluegrass-muusika plaaditööstus on koondunud peamiselt kümmekonna suurema (maailma mastaabis muidugi väikese) *indie*-firma kätte. Pikemat aega on neist tegutsenud Rounder, Rebel, Sugar Hill ja

Pinecastle. Jazzilikumat suunda esindavad Acoustic Disc ja Compass. Ka suurfirma, eriti Columbia/Sony, on üht-teist avaldanud. Kokku on pisifirmasid ja väljaandjaid üle tuhande. Tegelikult annavadki suure osa *bluegrass*-muusikast välja muusikud ise, mistõttu on neid plaate sageli raske leida. *Bluegrass*'i pakkuvaid raadiojaamu (nii reaalseid kui ka virtuaalseid) on vaevalt kahe käe sõrmede jagu. Regulaarsed teema- saated on seevastu sadades raadiojaamades. Ilmuvad ka ajakirjad, nagu *Bluegrass Unlimited* ja *Bluegrass Now*, ja eksisteerivad üksikud (mitte eriti korrastatud sisuga) internetiportaalid.

On võimatu tõmmata selget piiri, kus lõpeb *bluegrass* ja algab juba mingi teine stiil. Paljuski oleneb see kuulaja enda suhtumisest. Paadunud fännid tunnistavad ainult traditsioonilist *bluegrass*'i, samas kui laiemate huvidega melomaanid tajuvad *bluegrass*'i jooni sageli täiesti ootamatus kohas. *Bluegrass*'i liikust saab peamiselt määrata kas instrumentide ja koosseisu põhjal (akustiline *flatpick*-kitarr, mandoliin, bandžo, viiul, dobro, kontrabass), või esituslaadi (improvisatsioonilisus, instrumentide vahelduv soleerimine, mitmehäälnel, sageli juhtiva tenori ümber koonduv laulmine) ja stiili järgi. Õieti peaks olema midagi neist mõlemast. Muusikafriigid on teadagi ühel meelel, et just stiililiselt raskesti määratletav või määratlematu muusika ongi kõige huvitavam ja arenguvõimelisem. Seda tänapäevane *bluegrass*-muusika kahtlemata on.

Ralf Taal: muusika on igal ajastul muutumatult tähtis

Ralf Taal:
pühendumine
on oluline.
FOTO IA REMMEL

Kolmekümne viie aastane pianist Ralf Taal on soliidse tehnilise baasi ning isikupärase, peene ja hingestatud maailmanägemisega muusik, kes ei tee armastatud instrumendile pühendudes milleski järeleandmisi. Ta on õppinud Tallinna Muusikakeskkoolis Maigi Pakri ja legendaarse professor Bruno Luki juures ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias Peep Lassmanni ja Lauri Väinmaa klassis. Ralf Taal sai esikoha 1993. aastal toimunud Griegi 150. sünniaastapäevale pühendatud konkursil ning on 1994. aasta üle-eestilise pianistide konkursi ning "Con brio" võistluse võitja. 1995. aastal sai ta rahvusvahelisel Schuberti konkursil Saksamaal noorima finalisti eripreemia. Sellele võistlusele ei tule kokku vaid verinoored virtuosid, vaid siin hinnatakse mängija sügavust, küpsust ja isikupära. Schubert ongi Ralf Taali üks lemmikheliloojaid.

Ralf Taali kontserdid on aasta-aastalt olnud Eesti muusikaelu üks osi. Tal on ka hämmastav võime mängida heliteost juba esimese korraga suurepäraselt noodist. Olen seda mõned korrad juhtunud pealt nägema, see on tõeliselt muljetavaldav. See oskus on pidevalt vajalik kontsertmeistrile ning ta ongi väga hinnatud (ja suure koormusega) saatja. Peale suurepärase noodilugemise oskuse lisandub tema kui saatja omadustele veel võime ansamblipartneri mängu igas nüansis tunnetada ning esitada klaveripartiid vajaduse korral ka n-ö orkestraalselt (kui kavas on ooperiaariad või mõni teos, mis on algselt kirjutatud solistile ja orkestrile). Küllap selletõttu ongi ta teinud koostööd väga paljude eesti muusikutega, kelle hulgas on lauljad Mati Palm, Ain Anger, Teele Jõks, Helen Lokuta, Pille Lill, Juuli Lill, Monika-Evelin Liiv ja Andres Köster ning instrumentalistid Toomas Vavilov, Indrek Vau, Oksana Sinkova ja Andrus Haav.

Lisaks esinemistele solisti ja ansamblistina on Ralf Taal õppejõud ja kontsertmeister Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, korrepetiitor Rahvusoper Estonia ja õppejõud Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis.

Eelmisel aastal andis Ralf Taal eduka soolokontserdi rahvusvahelisel pianistide festivalil "Klaver 2008" ning tema viimane ülesastumine toimus selle aasta oktoobris, kui ta esitas ERSOga Beethoveni Kolmandat klaverikontserti, dirigeeris Rory MacDonald Inglismaalt.

Milline teos on Beethoveni Kolmas kontsert ja millist sõnumit ta sinu arvates kannab?

See on lihtsalt erakordselt mõjuv ja ilus muusika, nii nagu ka Beethoveni Neljas ja Viies kontsert, olen tänulik võimaluse üle seda esitada.

Mis on sinu arvates üldse klassikalise muusika sõnum tänapäeva kiirustaval ja närvilisel ajastul?

Ma ei tea, kas muusika sõnumit ongi vaja üldistada ja kas ajastu mõjutab seda. Minu

jaoks on klassikaline muusika olnud kaua, juba lapsest saadik minu elu osa, see, mille-ga ma tegelen. Minu jaoks ei ole seal seoses kiirustamise või närvilisusega midagi muutunud, muusika on muutumatu ja kogu aeg väga tähtis. Panen aga tähele muutusi iseenda muusikamõistmises ja tunnetamises.

Nii et hoolimata sellest, milline ajastu parajasti on ja missugused on käibelolevad väärtushinnangud, jäävad muusika väärtused kõigutatamatuks.

Loomulikult. Igal ajastul on inimesi, kes

teevad muusikat pühendunult ja kõrvalistest asjadest mõjutamata. Head ja pühendunud muusikud seisavad kõigest rahutust ja närvilisest eraldi.

Milised on sinu viimase aja suuremad muusikaelamused?

Mitmed minu muusikaelamused on pärit helisalvestuste kuulamisest. Näiteks mitmed Mahleri sümfooniad Claudio Abbadoga Luzerni Festivaliorkestri esituses ning samuti Beethoveni sümfooniad Berliini Filharmonikute ja samuti Abbadoga. Aga kontserdisaalis oli viimase aja kõige suurem elamus Brahmsi Klaverikontsert Ivari Ilja esituses.

Kui sageli sa kontserdil käid?

Väga tihti ei ole kahjuks aega käia. Ma ei eelista või kuula eriti klaverimuusikat. Kuulan rohkem orkestrimuusikat, lauljaid ja kammermuusikat, see on minu jaoks isegi elamuslikum ja inspireerivam kui pianistide kontserdid.

On sul ka kodune plaadikogu?

Ostan üksikuid plaate, mis mulle väga meeldivad. Hiljuti näiteks avastasin poes Chopini plaadi Bella Davidovitsiga. See on salvestatud 1970. aastate lõpus. See on poeetiline ja tundlik, pianistlikult ülimalt meisterlik ning lummas just sellega, et kõlas teistmoodi kui Chopini-esitused tavaliselt.

Kes pianistidest sulle veel muljet on avaldanud?

Neid on muidugi palju, aga kui kedagi välja tuua, siis Gilelsit. Üks müstiliselt hea ja täiesti geniaalne salvestus on tal Chopini emoll kontserdist. Mõned Richteri plaadid on erakordselt mõjuvad. Üldse meeldib mulle vene pianistide koolkond, eriti just vanema

põlvkonna mängijad. Väga hea on ka Jevgeni Kissin, eriti meeldivad need salvestused, mis on tehtud 1980. aastate lõpul.

Kes sulle Eestis käinud pianistidest huvitavad on olnud?

Klaverifestivalil on olnud palju häid pianiste. Väga meeldisid Hamelin ja Volodos. Pletnjov oli perfektne ja meisterlik.

Kes on sinu lemmikheliloojad?

Neid on mitmeid. Ammused lemmikud on Schubert, Beethoven ja Chopin. Chopini on olnud ka viimasel ajal mitmeid kordi võimalus mängida. Ka Rahmaninov on lähedane – tema loomingust olen esitanud Kolmandat klaverikontserti, Rapsoodiat Paganini teemale, etüüd-pilte ja prelüüde.

Kui püüda analüüsida – mis peitub sinu jaoks Schubertis, Beethovenis, Chopinis?

Schuberti muusika on täiesti omaette maailm. Schubert ei kirjuta klaverile eriti mugavalt, tema teoseid on klaveril küllaltki keeruline mängida, tekib rohkesti nii vormilisi kui ka kõlalisi probleeme. Aga Schuberti muusika sisuline külg on mulle kuidagi arusaadav ja lähedane.

Beethovenis on suur laeng, suur energia. Isegi tema kõige lüürilisemad teosed on sügava ja jõulise alatooniga ja tema muusikaga tegelemine mõjub kuidagi väga positiivselt. Beethoven on põhiolemuselt väga elujaatav, ta aitab raskustest üle saada. Chopin on üks heliloojaid, kes on kõige paremini klaveri võimalusi kasutanud. Temas on eriline poeetilisus ja muidugi on see muusika väga meloodiline. Arvan, et polegi ilusamat muusikat kui mõned Chopini teosed.

Kuidas sa suhtud nüüdismuusikasse? Ikka ja jälle öeldakse, et nüüdismuusika ei ole heakõlaline, on raskesti arusaadav...

Minu suhtumine nüüdismuusikasse on samasugune kui igasuguse ajastu muusikasse. Igal ajastul on kirjutatud palju head muusikat ja ka sellist, mis võib-olla ei pea ajaproovile vastu. Aga nii palju kui endal on õnnestunud mängida nüüdismuusikat, on see küll olnud väga huvitav. Eriti põnev on olnud töö esiettekannetega, näiteks Galina Grigorjeva teosega “Poly-phonie”, Eespere “Ludus tactuse”, Alo Põldmäe sonaadi ja nüüd tema sel aastal valminud teosega “Eesti maastikud”. Väga huvitav on olnud mängida nüüdisklaverikontserte, Tõnis

Kaumanni oma Tõnu Kaljuste ja Tallinna Kammerorkestriga ning Kangro kontserti ERSOga.

Lisaks esinemistele solistina oled ka hinnanud saatja. Kumb tegevus on sulle lähedasem?

Mõlemad valdkonnad on huvitavad, aga solistina esinemine on suurem väljakutse ja suurem võimalus ennast proovile panna. Sooloõhtu või klaverikontserdi mängimine eeldab palju rohkem tööd ja pikemat ettevalmistusperioodi kui kontsert ansambelis või saatjana.

Oled ju ka väga hea noodist lugeja, võimaline kohe teksti noodist ära mängima. See on kindlasti saatjatöös kasulik omadus.

See kindlasti tuleb kasuks, aga seal on veel palju teisi komponente.

Kas see omadus on sind ka kontserdiolukorras aidanud?

Selliseid olukordi on ette tulnud. Kord pidin kiiresti ära õppima Beethoveni Neljanda klaverikontserdi teise ja kolmanda osa – esimene osa oli mul olemas, olin seda varem mänginud. Oli ka juhus, kui pidin Chopini emoll kontserdi paari päevaga meelde tulema, kuna väljakuulutatud solist haigestus. Eks sellised olukorrad ole enese proovilepanek ja omamoodi ka arendavad.

Millistes Rahvuskooper Estonia projektides oled sa osalenud?

Olen osalenud peaaegu kõigi viimase aja operite ettevalmistamisel. Üks nõudlikumaid ülesandeid oli vahest töö “Tristani ja Isoldega”, samuti “Wallenbergiga”.

Missuguseid võimalusi interpreedina Eesti kontserdielus näed?

Võimalusi võiks muidugi olla rohkem. Sooloesinemisi saavad eesti interpreedid ju suhteliselt harva ja nii on raske ennast vormis hoida, emotsionaalselt ja psühholoogiliselt endast parim anda. Siin tegutsevad interpreedid teevad ju esinemiste kõrvalt ka muud: õpetavad, töötavad muusikavälises sfääris ja see kindlasti ei toeta interpreeditgevust. Õnneks on mul võimalusi siiski olnud, Eesti Kontserdi, ERSO ja Tallinna Filharmoonia kaudu ning Pille Lille muusikafondi kontsertidel.

Ralf Taaliga vestelnud Ia Rimmel

“Ralf Taal mängib peenelt, intiimselt, samas hea arenguga. Ei ole liialdusi mingis suunas, kõik on loomulik ja faktuur selge.”

Lilian Semper

*

“Taali sõrmelöök on õrntundlik, klaverikõla – habras, aga rütmijoonis konkreetne ja fraas selge sihiga. Nii oli tulemuseks romantiliselt sillerdav, aga ometi dünaamiline Beethoven. Ei midagi olemusvõrast.”

Evi Arujärv

*

“Ralf Taali sooloõhtu paistis silma kõrgetasemelise klaverivaldamise, rafineeritud fraseerimise ning peene kunsti- ja muusikatunnetuse poolest, mis hakkaks silma ilmselt rahvusvahelistelgi lavadel.”

Nele-Eva Steinfeld

*

“Ralf Taal, kes selle virtuoosteosega lauljale puhkust andis, väärrib pianistina üldse suuremat tähelepanu kui lihtsalt üks kontsertmeister. Mozarti aariate klaviiri kõlasid kui suurepärase orkester, isegi “Don Giovanni” serenaadi “mandoliin” oli täiesti tuntavalt olemas ja noodirohke Liszt ei tapnud ei kammerisaali ega kabinetklaverit dünaamikaga.”

Toomas Velmet

*

“Ralf Taal on tundlik muusik ja delikaatne oma partnerluses, mis väga imponeeriv kammermuusikas.”

Tiiu Levald

*

“Ka Ralf Taali puhul räägime tippkvaliteedist: tohutu tähelepanelikkus partneri suhtes, värvikas ja väga tundlik puudutus. Kõige rohkem hämmastas siiski kahe muusiku teineteisemõistmine ja sajabrotendiline reageerimistäpsus.”

Lembi Mets

*

“Mulle meeldis sellel kontserdil väga Ralf Taal. Ta respektis lauljat igas minimaalsemaski asjas, ei suurustlenud laulja ega saaliga ega lämmatanud lauljaid oma ambitsioonidega. Kui aus olla, siis seda näeb üpris harva. Ta oli nii osavõtlik lauljas toimuva suhtes, temas oli rüütellikust ja mitte omaenese egoga trippimist.”

Jüri Reinvere

“Suure vals” eelaeg Miliza Korjus 100

ALO PÕLDMÄE
helilooja

Tänavu möödus 100 aastat eesti päritolu koloratuursoprani Miliza Korjuse sünnist. Maailmakuulsuse saavutas ta valsikuningas Johann Straussi elule pühendatud Hollywoodi suurfilmis “Suur valss” (1938). Kuidas aga Korjus USA filmimaailma sattus, kuidas ta filmistaariks vormiti, sellest teame vähem. Ja see vähene teave on vastukäiv.

Vastukäivad on ka andmed Miliza Korjuse päritolu kohta. Uus, tundmatu näitleja ja laulja USA filmiareenil vajas põnevaid imagot. Tiitlid nagu “Põhjamaa ööbik” või “Viikingi tütar” häälestasid teatud eksootilisusele ja sellest piisas, et pälvida rohkem tähelepanu. Kõlavad stambid jäid korduma ja keegi ei vaevunud selgitama, kust Miliza Korjus täpselt pärit on. Meile oluline teave on USA kontekstis pea peale pööratud. Kuid ajaloolise tõe huvides tuleb fakte ikka edasi jahtida. Nii on viimasel aastakümnel aktsepteerimist leidnud Miliza Korjuse tegelik sünniaasta 1909 (paljuski tänu Korjuse tütrele, endisele USA suursaadikule Eestis Melissa Wellsile).

Kolmekümnendate aastate Eesti ja välismaisest ajakirjandusest võib leida rohkesti jälgi filmi “Suur valss” valmimisest ja Miliza Korjuse Hollywoodi karjäärast.

Oli 1935. aasta lõpp. Miliza Korjuse ooperilaulja karjäär edenes jõudsalt – äsja oli ta asunud solistina tööle Berliini Riigiooperisse, kuhu teda oli kutsunud tunnustatud saksa dirigent Clemens Krauss. Mitmed säravad rollid, näiteks Öökuninganna “Võlulöödis” või Rosina “Sevilla habemeajajas” töid kiiret tunnustust Euroopas ja tekitasid huvi ka ookeani taga.

Juba 1935. aastal ilmub Saksa filmiajakirja Film-Kurier detsembrinumbris teade Miliza Korjuse ja Hollywoodi filmikompagnii Metro-Goldwyn-Mayeri vahel sõlmitud lepingust, mis kohustab Korjust jääma mitmeks aastaks filmitööle USAsse. Berliini

**Miliza Korjus
1930. aastatel,
teel Hollywoodi
staariks.**
FOTO ETMMI KOGUST

Riigiooper nõustub lepingust loobuma vaid sel tingimusel, et Korjus esineb mõned kuud aastas ooperisolistina Berliinis. Ajakirjas avaldatakse kahetsust, et Saksa filmitööstus on lasknud ameeriklastel nii välja paistva laulva näitleja n-ö nina alt ära võtta. “Kas siis Berliinis polegi filmitööstust, mis vajaks avastusi?” küsitakse Film-Kurieris.

1936. aasta kevadel sõitis Miliza Korjus koos oma abikaasa Kuno Fölschi, kolmeaastase tütre Miliza ja majapidajanna pr

Friedemaniga USAsse. Järgmise kahe aasta uudised Eesti ajakirjanduses ettevalmistustest Miliza Korjuse hiilgerolliks on väga erinevad ja vastuolulisedki. Ühe teate järgi valmib “Suur valss” juba 1936. aasta aprillis, teine teatab filmimise lõppemisest sama aasta 1. oktoobril, kolmas, tuginedes 1936. aasta detsembri seisule, väidab, et filmimist pole veel alustatudki.

Aga jälgime asja Eesti ajakirjanduses kronoloogiliselt.

1936, 25. aprill

Päevaleht kirjeldab Miliza USAsse saabumist tema sugulastele saadetud kirja põhjal. Nüüd oleme siis nii kaugel, et võime teile jälle kirjutada, kuna meil nüüd jälle on pidev elukoht. Merematk oli suurepärane. Luksusaurik "Euroopa" pakkus ju selliseid võimalusi, mida ei või aimatagi mittematkajana. New Yorgis võttis meid vastu ilmatu hulk ajakirjanikke ja fotograafe, kes meid klõpsutasid plaadile igal momendil ja kirjeldasid kas või iga liigutust.

4-päevane raudteematk New Yorgist Kaliforniasse oli aga lõpmatult ühetooniline. [---]Kuid selle eest – milline paradüüs on Los Angeles! Ning ta eeslinnad: Culver City, Hollywood (kus meie elame), Santa Monica jt. Lihtsalt – tegelikkuseks muutunud muinasjutt – nii uskumatu, kui see ka on – kaskedealleed ihustavad Los Angelesi eeslinna.

1936, 30. mai

Päevaleht avaldab Ameerika eesti ajalehe Uus Eesti kirjasatja Harry Calvini artikli "Miliza Korjus ja Greta Garbo Hollywoodis". Küsimusele, millest kõneldakse Hollywoodis, vastab H. Calvin: "Marlene Dietrichiga peaosas filmitakse Arizonas "Allahi aeda" ja diiva on ajanud "pead segi kõigil provintsielanikel"; filmikompanii Paramount jällegi "vahetab kõiki oma direktoreid"; Clark Gable on "viimaks ometi ostnud enesele villa"; Greta Garbo naasis Hollywoodi, kus teda ei võetud enam omaks, sest ta võttis kriisi ajal filmikompaniiga seotud pangast välja oma raha. "Ta sai oma raha kätte, pank aga jäi varsti pankrotti ja näitlejad kaotasid kõik oma hoiusummad. Seda ei ole Garbole suudetud andestada."

Miliza Korjuse kohta teatab H. Calvin: "Tema haruldane hääl omab juba määratult palju austajaid selles filmipealinnas. Metro-Goldwyn-Mayer on praegu otsimas tema jaoks sobivat lavastust. Seda ei ole siia maani veel leitud ja Miliza Korjus ei ole veel filmimisega alustanud, lihtsalt sel põhjusel, et kindel film puudub alles."

Võimalik, et päris töö algas alles suve lõpupoolel. Miliza Korjus käib aga siiski peaaegu iga päev stuudios ja vaatleb väga hoolikalt filmimist, et põhjalikult tutvuda selle tehnikaga.

1936, 11. oktoober

Päevaleht refereerib Miliza Korjuse kirja

omastele. Kirjas on, et "... esimese suurfilmi, mille teemaks oli valssidekuninga Johann Straussi elu, väntamine-lavastamine jõudis lõpule 1. oktoobriks". Edasi teatab Miliza Korjus, et kohe pärast esimese filmi valmimist algab teise instseneerimine, milles jällegi tema mängib ja laulab peaosas. Mis uue filmiga tegemist oli, kirjast ei selgu.

Seni viibis Korjus Hollywoodis teavasti vaid "puhkusel", sest Berliini Riigiooper nõustus teda ära laskma vaid ajutiselt. Esimeseks oktoobriks oleks ta pidanud olema Berliinis ja laulma sealses ooperis. Nüüd on aga Korjus Berliini tagasitulekust loobunud. Ta jääbki Hollywoodi ja hakkab juba pidevalt töötama esmaklassilise staarina Ameerika filmides. Saame teada, et esimese filmi eest saadud raha eest ostis Korjus-Fölschi abielupaar luksusliku villa ja "toreda auto, mida kasutab sagedastel väljasõitudel". Ja veel seda, et Miliza abikaasa Kuno Fölsch töötab Los Angelese ülikoolis Nobeli preemia laureaadi prof. Millicani assistendina ja on asutanud koos prof. Hofmaniga tehnikabüroo. Elu Hollywoodis olevat väga lõbus ja Milizal minevat päris hästi. Eriti jumalik olevat siinne kliima – pehme ja kuiv. Nii et "adjöö Euroopa!, vähemalt mõneks heaks aastaks", kommenteerib Päevaleht.

1936, 23. detsember

Päevaleht avaldab artikli "Star in making – Miliza Korjus", sisuks ameerika ajakirjaniku Henri Grisi intervjuu Korjusega. Selgub, et Korjuste villas on kaheksateist tuba, läheduses elavad filmistaarid nagu Greta Garbo jt. Pearõhk on artiklis Miliza Korjuse staariks vormimise päevarežiimil ja dieedil.

Euroopas kaalusin 168 naela (nael = 0,409 kg). [---] Hollywoodis öeldi mulle, et pean võtma maha 30 naela ja et lahjendusspetsialist hakkab iga päev mind külastama, selgitab Miliza Korjus ja jätkab: Ärkan kell 8, loen 9-ni voodis valjusti ingliskeelseid sõnu, kell 10 tuleb inglise keele õpetaja, kell 11 harjutan, laulan ja tädi saadab mind klaveril. Kella 12–17 jutlen inglannast seltsidamiga, söidame linna jne. Kell 17 tuleb helilooja Tjornkin, tema töötab minuga Straussi muusikat ümber meie filmi jaoks. Järgneb lõunasöök kell 19.

Ajakirjanik kirjeldab Miliza menüüd: "Hommikul sööb tulevane täht viilu musta

leiba võiga ja joob suure klaasi apelsinimahla. Siis tass kohvi poole lusika suhkru ja lusikatäie koorega. Kell 12 on lants: suur taldrik salatit ja õlikastet ning sidrunimahla. Kell 16 1 pirn, 1 õun, 4 ploomi ja pool kilo keedetud juurvilja. Lõunaks: 2 korda nädalas biifsteksi, 2 korda nädalas lambaraguud, 3 korda nädalas ei üldsegi liha. Alul oli raske, tulevane täht tundis nälga, kuid nüüd on ta harjunud. [---] Millal ta hakkab filmima, seda ta veel ei tea. Ühingul pole filmimisega kiiret. [---] Ta on joobunud õnnest, oma tuhandedollarilisest kuupalgast. Selle eest pole talt veel midagi muud nõutud kui ainult õppimist."

1937, 11. november

Kõiki eelmisi teateid torpedeeriv (miks mitte hoopis eelnevaid vastuoksusi klaviriv) artikkel ilmus 1937. aasta 11. novembri Päevalehes pealkirjaga "Miliza Korjuse esimene film ebaõnnestus" ja alapealkirjaga "Uus film valmib saladuskatte all". Selgub, et "Suur valss" pidi välja tulema 1937. aasta sügiseks, kuid pärast proovivõtete läbivaatamist loobuti filmi jätkamisest. Otsiti uus stsenaarium ja "praegu on filmi ülesvõtetet täies hoos". Filmi tegijad hoidsid tegelikke asjaolusid salajas ja Korjuski pidi sugulastele saadetud kirjas jälgi segama.

Ajaleht kirjutab: "Filmi ebaõnnestumises ei näi aga mitte olevat süüdi Miliza Korjus, vaid õnnetult valitud käsikiri, sest Korjusele lepingut üles ei öeldud. Leitigi uus käsikiri, mis samuti nagu eelmine käsitleb Johann Straussi elu, kuid annab lauljatarile palju rohkem võimalusi demonstreerida enda häälelisi võimeid." Huvitaval kombel toimub filmi väntamine suure saladuskatte all. Avalikkusele pole teada isegi meespeosalise nimi. "Milleks salapärasus uue filmi ümber?" küsis ajaleht ja vastab: "Esimesele filmile tehti tugevat eelreклаami ja selle ebaõnnestumine on MGMi nähtavasti teinud ettevaatlikuks. Ka Miliza Korjuse Tallinna sugulased ei tea meile midagi lähemat ei filmi ega lauljatariga kohta öelda. Igatahes jõuab "Suur valss" peale valmimist peagi esietendusele ka Tallinnas. Meie kinopublik ootab filmi suure huviga."

Artikli viimane lause osutus peaaegu õigeks, film valmiski peagi, st aasta hiljem, ja oli varsti ekraanil ka Tallinnas, kus Miliza Korjusele Carla Donneri rollis ja kogu filmile sai osaks erakordne menu.

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid detsembris

Tulevik täis muusikat

1. detsember kell 19.00 Saue Gümnaasiumi aula
TMKK keelpilliorkester, dirigent Toivo Peäske, solistid ja kammeransamblid
5. detsember kell 12.00 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Kaido Välja viiuliõpilased
5. detsember kell 12.00 Linnateatri kammersaal
Ene Metsjärve klaveriõpilased
5. detsember kell 16.00 Metodisti kirik
II advendikontsert – kooli galakontsert
TMKK solistid, kammeransamblid, noortekoor ja keelpilliorkester
5. detsember kell 19.00 EMTA orelisaal
Piret Habaku klaveri- ja kammeransambliõpilased
6. detsember kell 12.00 EMTA orelisaal
TMKK kammeransamblid
6. detsember kell 18.00 Kadrioru loss
Klaveriduo Nata-Ly Sakkos -Toivo Peäske
12. detsember kell 12.00 EMTA orelisaal
Julia Kahro-Reinmani kitarriõpilased
12. detsember kell 16.00 TMKK aula
TMKK sümfooniaorkester, TMKK kammerkoor, Eesti Koolinoorte segakoor, Kuusalu keskkooli noortekoor. Dirigent Risto Joost, solistid Pirjo Püvi, Maarja Aalman, Teele Jöks, Hanno Mölderkerivi ja Taavi Tampuu
Kavas Charpentier "Te Deum", "Jõulumissa", Rameau Süit nr 1 "Les Indes Galantes"
13. detsember kell 18.00 Tallinna Metodisti kirik
III advendikontsert
TMKK sümfooniaorkester, TMKK kammerkoor, Eesti Koolinoorte segakoor,
14. detsember kell 19.00 Lauluväljaku klaassaal
TMKK noortekoori jõulukontsert, dirigent Ingrid Kõrvits
19. detsember kell 12.00 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Eli Saviuugu ja Martti Raide klaveriõpilased
19. detsember kell 12.00 Niguliste kirik
TMKK Kammerkoori 40. aastapäeva kontsert. Dirigent Evi Eespere, kaastegev Olav Ehala jazztrio
19. detsember kell 13.30 Eesti Lastekirjanduse keskus
Ira Flossi ja Eike Sild-Neeme klaveriõpilased
19. detsember kell 16.00 EMTA orelisaal
Kersti Sumera klaveriõpilased
20. detsember kell 12.00 ja kell 14.00 EMTA kammersaal
TMKK Mudilaste Muusikastuudio jõulukontserdid
20. detsember kell 12.30 Peeteli kirik
IV advendikontsert
TMKK solistid ja kammeransamblid
20. detsember kell 17.00 Tallinna raekoda
TMKK Kammerkoori 40. aastapäeva kontsert. Dirigent Evi Eespere, kaastegev Olav Ehala jazztrio

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Muusika kui eksistentsiaalne kogemus

IA REMMEL

“Erkki-Sven Tüür 50” 16. oktoobril Estonia kontserdisaalis. Kavas “Insula deserta”, Sümfoonia nr 3 ja sümfoonia nr 7 “Pietas” (Eesti esiettekanne). ERSO, Eesti Filharmonia Kammerkoor, dirigent Arvo Volmer.

Eelmisel aastal Saksamaal välja antud raamatus Erkki-Sven Tüürist “Schwarze Milch und bunte Steine” tsiteeritakse Helmut Lachenmanni ütlust “muusika on eksistentsiaalne kogemus”. Loomingus sõelutakse mõtteviise, loomestiile, ühiskonnas ja sotsiaalses sfääris kogetut. Reageerimine sotsiaalses elus toimuvale ei ole kaugetki igale muusikaloojale omane. Erkki-Sven Tüür on helilooja, kes ei eralda end maailmast, tema teostes on alati tuntav sotsiaalne kontekst, mis pulseerib teoste “muusikalise-abstraktse” kõlapinna all.

Tüüri juubelikontserdil 16. oktoobril Estonia kontserdisaalis kõlasid teosed erinevatest loomeperioodidest: “Insula deserta” aastast 1989, 1997. aastal kirjutatud Sümfoonia nr 3 ning sel aastal valminud seitsmes sümfoonia “Pietas”. Need kolm kümnendit on olnud Tüüri väga viljakad loomeaastad, ajalisel mitte väga pikk periood, kuid erakordselt muutusterohke. Oli silmi avav kogemus neid muusikakümnen-deid kõrvuti kuulda.

“Insula deserta” on tühi saar, põhjamine sümbolkujund. Saar kui üksiolek, eksootiline, puutumatu ja ligipääsmatu. Tüür on oma loomeprintsibiist kõneldes öelnud, et algimplusi annab n-ö heliline atomaalne algosake, millest moodustub struktuur ja teose tervik. Selle teose tehnilises alusmaterjalises on kokkupuuteid minimalismi ning kõlaväljade kujunemise ja transformeerumisega, millest moodustub kirgas tervikpilt.

Kolmas sümfoonia sünteesib erinevaid

aineid ning on üks jõuliseid näiteid Tüüri “meta-keelest”. Sümfoonia kaks osa on kui ühe meelesisundi või situatsiooni kaks poolust, kaks konteksti, mõtteseost, üks neist rahu- tu, teine rahunev. Ärevakõlalistele rütmimustritele ning kohatistele rockmuusikale viitavatele löökpillikõladele kasvab peale erinevaid kihistusi. Teose teine osa on nagu esimese aeglustunud vastaspoolus.

Tüüri uusimast teosest, Eestis esmakordselt kõlanud Seitsmendast sümfooniast rääkides tuleb peatuda sõna tähendusel muusikas. Nüüdismuusika on küll abstraktne helide maailm, kuid kas ta on ainuüksi “puhas muusika, mis ei vaja sõnalisi seletusi”? Kahtlemata kõnelebki muusika ise, kuid tänapäeval on kunstid segunenud, läbi põimunud, üksteisest mõjutatud. Tüür kõneleb muusikast sama inspireeriva selgusega, nagu ta seda kirjutab, kuigi on öelnud: “Ma ei ole kindel, kas kuulaja saab rikkama elamuse osaliseks, kui ma teda pühendan muusikalise struktuuri teatud detailidesse.” Arvan, et ta saab rikkama elamuse, suuniseid andev kaastekst võimaldab rikkamaid assotsiatsioone ning annab võimaluse nüüdismuusika saageli väga keerukaid struktuure selgemalt jälgida.

Seitsmes sümfoonia on koorisümfoonia. Sellel sümfonismi erivormil on seljajaga rikas ajalugu. Vokaali on sümfooniates kasutatud mitmeti, enamasti teose kulminatsioonis, lisamaks intensiivsust ja tähendusrikkust, rõhutamaks sümbolfraase.

Erkki-Sven Tüür abikaasa Annega.

FOTO PEETER ÜLEVAIN

Tüüri Seitsmendat sümfooniast, mille sõnaline lähtekoht on “kaastunne”, läbivad lauldud sõnad, Buddha, püha Augustinuse, Mahatma Gandhi, ema Teresa, Jimi Hendrixi ja Deepak Chopra ütllused teost pidevalt. Vokaalsus ei toimi instrumentaalsuse osana, kuid pole ka eraldi (ega kohal) seisev liin. Tüür ütleb oma teose kaastekstis: “[---] kui juba tekst on kasvõi minimaalsemalgi määral kasutusel, hakkab ta tahes-tahtmata looma tähendusi muidu nii abstraktsele muusikalisele materjalile.” Suvel Saksamaal esmakordselt ette kantud Seitsmenda sümfoonia arvustustes öeldakse muu hulgas: “See on koori ja orkestri vahel jagatud emotsionaalsete vastandite dramaturgia, kus vastandid suhestuvad teatavate, üksteisega külgevat piltidena. Nad ei segune omavahel, vaid intensiivistavad ja suurendavad teose pinget” (Frankfurter Rundschau). Kuulajana tajusin üllatuslikkugi vastuolu vokaalosa sulandumisest instrumentaalsesse, kuid samas sellest eraldi olekut, nii-öelda kõiksuse voogamist, kaastundepilku aja ja olukordade kulgemisele maailmas.

Otsides muusikat: NYYD -festival 2009

MALLE MALTIS
helilooja

Mondriaan Quartet ja näitleja André Wilms Heiner Goebbelsi
multimeediaetenduses "Eraritjaritjaka".
FOTO SCANPIX/MIHKEL MARIPUU

NYYD-festival, mis värske õhu pilvena iga kahe aasta järel eesti muusikamaastikku külastab, töö seekord nüüdismuusika sõpradele muusikateatrit ja teatrimuusikat, tehiskeeli, kõnetekstimuusikat ning mitmesuguseid manipulatsioone.

Festivali ühe kunstilise kõrghetkena kerkis esile prantsuse helilooja ja lavastaja Georges Aperghisi multimeediaetendus "Machinations" naishäältele, elektroonikale ja videole (21. oktoobril teatris NO99). Neljast lauljast ja IRCAMi elektronmuusikutest koosneva kollektiivi esinemisest avanes publikule eelduste ja järeldeste üle mõ-

tisklev võlumaailm, milles eksisteeris iga-päevaste esemete lihtsus koos tehnoloogiliste võtete keerukusega. Viited tuntud strateegiamängudele (hanemäng, male jm) meenutasid programmeerimiskeele kujunemise algust, lauljate/näitlejate esitatud algelised foneetilised kombinatsioonid ja tehiskeelsed sõnad jõudsid välja kauni prantsuse keeleni. Kuna sellist häälikute polüfooniat, kujundlikke kõneintonatsioone ja mõningaid elektroonilisi efekte võis tajuda muusikana, võlus kogu tervik erakordse, lausa liigutava organiseeritusega. Niisama rõõmustav oli visuaalsete lahenduste esteetika, videokunstniku (Daniel Levy) julgus

kasutada väga palju kujundeid, oskus mängida erinevate materjalide, valguse ja peegeldustega. Abstraktseid kujundeid jälgides võis saalitäis kuulajaid kogeda taas väikese lapse seisundit, olukorda, kus pisike inimene vaatleb suure huviga suurte tegevust, ilma et talle oleks selgelt arusaadav, millest rohkete visuaalsete kujundite taustal räägitakse. Arvestades, et kuuldu-nähtu ja selle mõistmise vahele jääb tükk tühja ruumi kujutluse jaoks, siis just nimelt selle "tühja ruumi" kaudu kõnetas see etendus vaatajat.

21. ja 22. oktoobril tuli Kanuti gildi saalis ettekandele inglise helilooja Orlando Gough' kammerooper "Flam", mille ain-

saiks osatäitjaks oli kaks lauljat – Melanie Pappenheim ja Rebecca Askew (ansambel The Shout). Nappide vahenditega loodud omapärase lavateose keskmes oli kahe naise vestlus. See, millest laval täpselt räägiti, ei osutunudki tegelikult väga oluliseks. Samuti ei aidanud sürrealistlik tekst vestluse detaile tabada, pigem andsid sõnade tähendust ja tundevarjundeid edasi kõneintonatsioonide, laulumotiivide ja keha-keel, koreograafia ja žestid. Gough' helikeel oli lihtne ja lakooniline, samuti väljendasid äärmist ökonoomsusetatlust lavakujundus ja lauljate ühesugused kostüümid. Minimalistlik, isegi pisut mehaaniline muusika püsis vokaalikesituse turvalistes piirides, rohkesti hoketitehnikat sisaldavais duettides hakkasid mängima erineva muusikalise taustaga lauljate hääletämbrid ja -tugevused.

23. ja 24. oktoobril astus Kanuti gildi saalis üles ansambel U: (Mart Kangro ja Taavi Kerikmäe "Harmonia"). Seekord oli ansambel otsustanud kehastuda kujutletava orkestri orkestrantideks ning küllaltki feliinilikkult kisti vaataja ees lahti interpreedi hingeelu. Kuigi võib öelda, et ettekandele tulid Schönbergi, Mozarti ja Prokofjevi orkestriteosed, kõlas saalis ometi muusika, mis iialgi kontserdilavale ei jõua ja mida heal juhul võib kuulda orkestriproovides. Kuna orkestripillidest olid esindatud ainult flööt, klarnet, viiul, tšello, klaver ja löökpillid ning puuduvad orkestrante laval märkisid tühjad toolid, kõlasid orkestriteosed nagu õõnsad luukered, vaid üksikute partiidenä. Päeva valgele tiriti orkestrandi rutiini, tervikut lahutatud üksiku pilli partii muusikaline mõtetus, tüütu pauside lugemine. Maski taha varjatud näoga ja ühetaoliselt musta riietunud isikud esindasid interpreeti kui reflektorset bioloogilist masinavärki, mille füüsis järgib väljatreenitud rutiini, kuid mille teadvus (laval nähtavaks tehtud tekstimonitoride vahendusel) uitab samal ajal mööda oma radu: lahendab olme-probleeme, tegeleb eneseanalüüsiga ja juba kujutleb esitusele järgnevaid kriitikute potentsiaalseid sõnavõtte.

Orkestrandi impersonaalsusele vastandati aga ka hoopis isiklikumat ja inimlikumat suhet muusikasse: üksteise järel astusid U:lased hetkeks oma anonüümse orkestrandi rollist välja, jätsid korraks kõrvale oma instrumendi, haarasid mikrofoni ning laulsid intiimses üksinduses lihtsalt ühe

laulu, just nii, nagu teeks iga teine inimene hetkel, mil tal tekib esmane vajadus muusika järele – tahtmine laulda.

Eesti tegijatelt oli festivali kavas veel ka teine ja kolmaski lavateos: taas mängiti Estonias Mari Vihmandi 2008. aastal valminud ooperit "Armastuse valem" ning esiettekandele tuli Märt-Matis Lille kammerooper "Indiate uurimine" (esitajad kammerkoor Voces Musicales, Tallinn Sinfonietta, solistid Taavi Tampuu, Mati Turi, näitlejad Taavi Eelmaa, Gert Raudsep, Raivo E. Tamm jt, libreto Jan Kaus, lavastaja Mart Koldits, etendused 20.–22. oktoobriini Von Krahli teatris).

NYD-festival, mis värskete õhu pilvena iga kahe aasta järel eesti muusikamaastikku külastab, tõi seekord nüüdismuusika sõpradele muusikateatrit ja teatri-muusikat, tehiskeeli, kõnetekstimuusikat ning mitmesuguseid manipulaatioone.

Eesti uusima kammerooperi žanrimääratlust tekitas muusikaringkondades omajagu hämmingut, sest lavastuse sõna ja muusika vahekorraldus oli ühe ootuspärase kammerooperi puhul vägagi ebatraditsiooniline. Vokaalsolistide koha võtsid peagi üle draamanäitlejad ning kokku võttes kippus muusika teenima rohkem lavastust kui lavastus muusikat, võimatu oli laval toimuvast *action*'ist välja lülituda ja keskenduda vaid muusikale, mis ometi sisaldas säravaid momente. Priit Tenderi nabi, aga teravmeelse animatsioonivahepala ning tänapäeva kajastavate, veidi koyaanisatsilike videokadrite näol oli kindel koht etenduses ka filmielemendil. Samuti andis videojäädvustuse kaudu oma muusikalise panuse ooperisse Tallinn Sinfonietta.

Etendus rääkis hääbumisest mitmes mõttes: nii nagu Vladimir Võssotski džäss-

trio vahetu kohalolu trumpas üle virtuaalse Tallinn Sinfonietta, habras rüütlikultuuri temaatika asendus jõhkrutsemise ja kullajahiga, nii taandus ka ooperlik element etenduse kulgedes märgatavalt. Võib-olla oli siin peidus vihje ooperi kui žanri võimalikule hääbumisele? Traditsioonilise ooperiga mõjule pääseda on tõepoolest järjest keerulisem, sest multimeediaetenduste näol on ooperile tekkinud tugev konkurent, mis suudab vaatajale pakkuda enneolematuid elamuslihtsamalt.

24. ja 25. oktoobril esitati Salme kultuurikeskuses saksa helilooja ja lavastaja Heiner Goebbelsi multimeediaetendust "Eraritjaritjaga" (Théâtre Vidy-Lausanne'i meeskond, Mondriaan Quartet, näitleja André Wilms, Elias Canetti tekstid). Tänapäeva muusikateatri ühe tähtsama uuendajana tuntud Goebbelsi puhul võis oodata tervet arsenalit tehnoloogilisi vahendeid ja programmeeritud süsteeme. Tulemus suutis ootused sellegipoolest ületada ning aega ja ruumi nihestades tõestas autor, kui manipuleeritavad on publiku kujutusvõime, ootused ja heausklikkus. Niisama tähelepanuväärne kui kavalad tehnilised võtted, oli ka Goebbelsi kõnetekstile keskendunud muusikaline kontseptsioon. Kuigi suurem osa illustreerivast muusikast oli laenatud klassikutelt, paelus alates esimestest hetkedest ka kõneldud sõnade ja keelpillimuusika suhestumine. Kõneteksti meloodilisi intonatsioone, rütmi, tempot ja dünaamikat esile tuues järgis Goebbels tõdemust, et keel, eriti võõras ja arusaamatu keel, mõjub kuulajale muusikana. Ka prantsuse keelt, seda ise valdamata, kasutas Goebbels etenduses suure osas just kõlalistel kaalutlustel. Samuti on ta oma teoste pealkirjad sageli valinud just nende muusikalise või muidu erilise kõla tõttu, et äratada tähelepanu ja meelitada publikut välja selgitama, mis täpselt peitub salapärase pealkirja taga.

"Eraritjaritjaga" seekordne festival lõppes. Natuke kahju oli sellest, et Eesti olulise nüüdismuusikafestivali kavas ei olnud programmi mitmekesistamas ja tasakaalustamas ühtegi puhtale, muusikavälise vahenditeta muusikale pühendatud kontserti.

Kes meeldida tahab

KAUR GARŠNEK
muusikakriitik

Ansambel U: kooseisus (paremalt): Taavi Kerikmäe (klaver), Tarmo Johannes (flööt), Merje Roomere (viul), Vambola Krigul (löökpillid), Helena Tuuling (klarnet) ja Levi-Danel Mägila (tšello).

FOTO HARRI ROSPU

Ansambel U: ja Mart Kangro kontsertetendus “Harmoonia” lipsab esmapilgul igasuguste fikseerivate tõlgenduste mõisteskeemidest välja. Ent teisest küljest pakub just too eneseteadlikult “nihilistlik” hoiak, mille suhtes etenduse pealkiri mõjub tõesti irooniliselt, võimaluse n-ö koeral sabast kinni haarata. Kuigi etenduses puudus läbivaldt eesmärgistatus, ei olnud selle taga naiivsust või läbimõtleamatust. Ta põhines teatud käibivatel, eriti kontserdikultuuriga seonduvatel opositsioonipaardel. Üks liige on harilik ja lubamatuna. Neid pooli nüüd võrdväärseina esitledes ning teineteisele lähenedes saavutati üllatav efekt, võõristustunne, koomika.

Esimene vastandus – kohane vs kohatu – ilmnis kohe algul ning sai edasisele mudeliks. Interpretid sisenesid saali, sukkmaskid peas nagu pangaröövritel. Kas pidi

see žest osutama Eesti tegevmuusiku majanduslikule kitsikusele, nihestama lihtsalt publiku taju, viitama muusika destruktiivsele jõule, esitlema ansamblit kui “kontseptuaalseid gängstereid”, mõjuma vimkana liiga ratsionaalsele publikule või juhtima tähelepanu esituse välistelt aspektidelt puhtale muusikale endale, mine tea. Kuid viimane tõlgendus pole vahest siiski pädev. Sest kui kava ka alustati Euroopa avangardi traditsioonidest kantud “intelligentse muusikaga”, siis kontrastina sekundeeris sellele ansambli klarnetisti vokaalses esituses šlaager “Ei me ette tea”.

Niisiis ilmnis siin järgmine vastandus – madal vs kõrge ehk levi vs süva. Kuid tegelikult võis tajuda ka juba kolmandat opositsiooni – professionaalsus vs amatöörlus. Kujutan ette, et vähemalt üks osa kuulajatelt soovinuks sisimas juhatada esitaja n-ö oma liistude juurde tagasi, kuna noh...

“Eesti otsib superstaari” finaali sellise esitusega küll ei saaks. Ent ühele salmle järgnes teine ning etteaste tuli ära kannatada – see oli ehk kergem kuulajaile, kes ei pidanud kogetu kohta mingit arvamust kujundama.

Ennustavad-hindavad kognitsioonid olid selle lükkega edukalt lühistatud ning minus tekkis juba uudishimu edasise suhtes. Ent miskipärast esinesid etenduse vältel sellesarnaste soololaulu-etteastetega kõik ansambli liikmed, mistõttu algne imestus tegi ruumi nõutusele ja tüdimusele. Madalate ja kõrgete kunstivormide vastandus lihtsalt ei kätke ekraaniajastul endas nii suurt potentsiaali, et sellega kolmandikku etendust täita. Sellegipoolest sai publik kuulda nii Frank Sinatra laulu “Something Stupid” kui ka näiteks The Doorsi hitti “Break on Through”. Sellise muusikavalikuga visandati justkui opositsioon originaalne vs ebaoriginaalne. Üks ebaoriginaalsuse lii-

ke on aga teatavasti kopeerimine, mis muusika puhul võtab helisalvestuse kuju. The Doorsi lööklaul kõlaski fonogrammi taustal karaoke versioonina.

See vastandus avaldus märksa nutikamalt siis, kui mängiti salvestise taustal katkendit Prokofjevi balletist "Romeo ja Julia" ning fonogrammi summutamisel jätkas viiuldaja oma partiid poolelijäänud kohast, justkui oleks ise nüüdsama salvestise seest välja astunud. Teatud mõttes avas see perspektiivi kontserdi olukorras üksiku interpreedi panusele, mis võib tervikule kesken-dumisel tähelepanuta jääda. Sellest sketšist tuli muidugi veel ilmsiks, et professionaalset ja ebaprofessionaalset saab vastandada ainult professionaalne kooslus, mida ansambel U: ka on. Kuid siin kerkib kohe kahtlus, kas pole asjaarmastajana esinimine sellisel juhul lihtsalt teesklus. Nii saame järgmise opositsiooni – ausus vs ebaausus.

Kontserdi jooksul sai kuulda veel mõndagi ettearvamatut, nii et kui üks teatud mobiiltelefon juba mitmendat korda helises, siis koitis mulle, et vististi on ka see osa etendusest. Ikka seesama opositsioon – kohane vs kohatu ehk viisakas vs ebaviisakas –, mille muhedaim ja kandvaim väljendus oli ilmselt hoopis sketš kammermuusikast tema algupärasest kontekstis. Nimelt hakkas Kanuti gildi teenindav personal publikule salongimuusika kõrvale punast veini pakuma, hõikudes valjuhäälselt üle saali ning tekitades sellega saginat ja kõrgendatud meeleolu. Seega, opositsioonid kehtivad vaid teatud ajalikes kontekstides, mis pole mingid igavesed struktuurid.

Sooja huumori kõrvale esines paraku ka õõnsamaid varjundeid. Näiteks nondesamade vokaalsetuste juures ilmnes minu jaoks veel üks vastandus – püha vs profaanne. Kontserdi lõpetuseks sai pimendatud saalis veel ühes rabeledavõitu sooloesituses kuulda Ruja lugu "Nii vaikseks kõik on jäänud", mis vähemalt minule tundus üldise satiirilise foonil omamoodi pühaduseteotusena. Väga sarnaselt lõppes ka Urmas Alenderi mälestuskontsert kunagi Linnahallis, ainult et siis valdas publikut hardus, millest Kanuti gildis polnud õhkagi.

Selline opositsioonide ümberpööramine ja teineteise vastu väljamängimine saab toimida vaid ühe aksioloogilise konteksti raames. Alternatiivne võimalus kutsuda esile samasugust võõristusefekti oleks eemaldada üks nähtus tema algupärasest

taustsüsteemist ning paigutada hoopis teist tüüpi foonile, näivald ilma hinnangutele apelleerimata. Tulemuseks ei ole niivõrd "pangaröövel-poeet" kui pigem "Totu kuul". Kuna siin ei saa konteksti ja nähtuse ühismöödotuse tõttu enam etableerunud väärtussüsteemile pikka nina näidata, asetatakse kummalisse valgusse pigem teisaldatud nähtus ise. Kontrast on ootamatum, kuid sellest ei tulene mingeid uusi tähelepanekuid, kuna vastandamine tugineb süsteemi loogikale ja rõhutab eeskätt võõra elemendi sobimatust. Kohane jääb kohaseks, kohatu kohatuks.

Sellisel viisil koomiliselt mõjusid kontsertetenduse ühe juhtmotiivi moodustanud tekstikatked, mida publikule ekraanidelt muusika kõrvale näidati. Originaalsus peituski siin selles, et keegi ei oodanud nende tekstide kohalolu ega ka puudumist mitte.

Ühe tekstiosa moodustasid muusikute privaatsed, kõnekeeles esitatud mõttekatked kontserdi ajal ("kiiremini-kiiremini", "piim, leib, kohvikoor...", "tubli!", "mida ta teeb?" vms). Vaadeldaval juhul oli kirjeldatav nähtus lisaks ülekandele küll ka ilmselgelt moonutatud, sest kellegi peas ei jookse ju ainult triviaalsusi kandvad lihtlauseid. Seos interpreedi siseeluga jäi hoomatavalt tinglikuks, karikatuurseks.

Teise tekstiosa moodustasid väljavõtted muusikaarvustustest, kusjuures mõni neist ka minu sulest... Seos tegelikkusega tundus siin esmalt jäigem, kuna esitatud järgnevuses on need sõnad ju tõepoolest kusagil paberikandjale saanud. Ergo puudutati justkui nähtust ennast ning naerdagi sai "asja enese üle". Paraku aga toimis siin moonutus hoopis varjataval kujul: nagu inimesed ei mõtle lihtlausestes, ei mõtle nad ka rind-, põim- ja segalausestes. Arvustuse tekst on ju teatud valikute kaardistus, mis kirjeldab ühte võimalikku mõtiskelu n-ö toorkogemuse üle. Mõtlemise kulgu määravad kirjutades ka sedavõrd triviaalsed asjad nagu kirjutamisvahendid. Ühesõnaga, nagu iga kirjutav inimene teab, on kirjutus alati vähemalt osaliselt "pastakast välja imetud".

Seega, kuigi nii interpreedite mõtted kui ka arvustuste katkendid olid etenduse situatsiooni seisukohalt "kohatud", mõjus (muusika olemusest sugereeritud) kohalolu-illusiooni tõttu üks võõramalt kui teine. Ühelt poolt niisiis interpret, laval justkui pühapaistesse tõstetud muusade teener, sisemiselt aga, tuleb välja, lihtne inimene

oma hirmude ja lootuste, tunnustusvajaduse ja hajevilolekuga. Teiselt poolt aga ikkagi noodsamad üleval verbaalsel tühikäigul puhisevad kriitikud-tekstimasinad, kelle mõtted kukuvad iseenda raskuse all kokku, kes ei osta poest piima ega jää kontserdil tukkuma, ei kahtle oma hinnangutes, ei muretse tähe märkide arvu ega tähtaegade pärast. Mõistagi kaldub sümpaatia sellisel juhul pigem muusikute poole. Niisiis saame siit üsna tüüpilise vastanduse – kunstnikud vs kriitikud.

Õigupoolest oli selline opositsioon etenduse raames vähemalt nalja huvides küll põhjendatud, kuna arvustuste retoorika kasvab ju tihti välja nendetsamadest konventsioonidest, mida etenduses "Harmoonia" üldiselt küsimärgi alla seati. Ent ka muusikud ei pääse publiku ootuste horisondist välja. Samuti ei lahenda selline vastandamine normatiivset küsimust muusikaarvustuse rollist, kuigi kergitab selle justkui möödaminnes üles. (Võrdluseks: me ei saa ometi küsida, miks interpreedid mõtlema peavad.) Niisiis, kellele ja milleks? Arvustus muusikat ei asenda, see on selge. "Objektiivne tagasiside"? Lubage, see jääb ju vaid isiklike seisukohtade fiktiivseks koondumispunktiks. Vahest on arvustus lihtsalt kaasamõtlemiseks? Ent mis iganes ka poleks siin vastuseks, vaba arutelu muusika ja sellest saadava kogemuse üle on inimesele loomulik ning arvustamine on lihtsalt selle tegevuse jätk teiste vahenditega.

Tulles tagasi etenduse juurde, võiks kokkuvõtvalt öelda, et kontseptuaalne muusikasketšide sari "Harmoonia" pakkus pigem nii- ja naapidi imestust kui "kandvaid ideid", küll aga seati kahtluse alla teatud muusikakultuuris kehtivad konventsioonid ja võimusuhted. Samas oleks ju siis võinud purustada ka tolle viimase, nimelt etenduse enda piiri. Näiteks oleks võinud igale piletiostjale "valearvestuse" tõttu ühe krooni tagasi anda või ära võtta, jälitada mõnda kultuurihuvilist oma sukkmaskides tolle kodutrepini, tuua lavale ehtsad pangaröövlid vms. Fantaasial pole piire. Kuid tegelikult jäävad mingid piirid alati, olgu need siis eetilised, legaalsed või kas või füüsilised. Kui neid viimaseid on läbi aegade püütud ületada, siis esimestest väljapoole eksimist on pigem püütud vältida. Ka Ansambel U: võttis viimaks peast röövlimaskid, kummardas ilusti publiku ees ja võttis vastu selle ovatsioonid.

Corelli Consort võõrustas hooaja avakontserdil külalist Rootsist

MARI TARGO
viuldaja

Eesti barokihuvilise kuulajaskonna eest hoolitsev ansambel Corelli Consort andis tänavuse hooaja avakontserdid Tõstamaa mõisas ja Eesti Teaduste Akadeemia saalis. Ansambli kunstilise juhi Mail Sildose (barokkviul), Imbi Tarumi (klavessiin) ning Tõnu Jõesaare (barokktšello) kõrval astus üles rootslanna Ann Wallström (barokkviul), kes on Euroopa barokiareenil silma paistnud juba aastaid, seda nii solisti, kammermuusiku, kontsertmeistri kui ka õppejõuna.

Atmosfäär Toompea saalis oli eriline – tuledesäras baroksest saalist avanes kontrastne vaade viimaseid videvikuhetki pidavale Tallinna vana- ja uuslinnale. Sajandite-tagune muusika viis mõtted sellele, millisenä võisid seda vaadet näha kavas mainitud Ungern-Sternbergi perekonna liikmed.

Rootsi barokkviuldaja Ann Wallström.
FOTO INTERNETIST

Kontserdile pealkirja andnud Heinrich Ignaz Franz von Biberi “Roosikrantsisonaate” kantakse siinmail ette haruharva. Sonaadikogumiku tiitelileht on kadunud, nimetus “Roosikrants” on vaid üks kasutusele võetud pealkirjadest. Selline pealkiri võib tuleda sonaatide Biberi-aegsest ettekandmisest septembris-oktoobris, mil roosikrantsi abil loeti Neitsi Maarjale pühendatud palveid. Kuna Biber ise on käsikirja lõppu kirjutanud pühenduse “viieteistkümnele pühale müsteeriumile”, on levinud ka pealkiri “Müsteeriumisonaadid” ning käsikirjas igale sonaadile vastavat müsteerimi kirjeldava gravüüri tõttu on neid kutsutud ka “Gravüürisonaadideks”. Nimetusi leidub veelgi.

Olin veidi pettunud, et kultuslikust kuueteistkümneosalisest tsüklist tuli ettekandele vaid kolm osa. Nende sonaatide üheks eritunnuseks on skordatuuri ehk ümberhäälestuse kasutamine. See tehnikavõte annab pillile uusi tämbreid, sealjuures Biber on valinud igale sonaadile erineva häälestuskombinatsiooni vastava müsteeriumi meeoleolu silmas pidades. Samuti avaneb sel moel uus akordikamaailm, juba ainuüksi lahtised keeled võivad moodustada näiteks minoorse (h-Fis-H-D¹) või mažoorse (C-F-A-C¹) akordi; ekstreemseim skordatuuri võte on g-G-D-D¹, kus järjekuste oktavi saavutamiseks algavad teine ja kolmas keel keeltehoidjal omalt kohalt, kuid on roobil risti tõmmatud ning lõpevad “valedel” häälestuspulkadel. Peab muidugi tõdema, et ümberhäälestusega kaasnevad ka mõningad paratamatused, sealhulgas oma häälestusele truuks jääva klavessiini ja muudetud viuli vaheline mõningane ebakõla. Siiski on kahju, et kontserdil esitati vaid üks skordatuuriga (kaks alumist keelt pooltooni võrra tõstetud ja kaks ülemist täistooni võrra langetatud) sonaat

ning kogu tsükli mõlemad traditsioonilises kvinthäälestuses kirjutatud sonaadid.

Kontserdile eelnenu päeval andis Ann Wallström Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias barokkmuusika interpretatsiooni meistrikursusi. Kursustel osalejana sain temalt impulsse, mida tarvis muusika sütitamiseks; kogesin kõnelevat pillimängu, mis mind barokkmuusika ja -muusikute juures enim võlub. Ilmselt nõudis kontserdil oma osa barokkinstrumentaariumi kapriisus temperatuuri ja õhuniiskuse kõikumiste suhtes, mistõttu Wallström näis esimestes teostes veidi ebakindel ja tagasihoidlik, kuid esimese poole lõpuks oli ta taas omas elemendis. Rootsia barokkelilooja Johan Helmich Romani ning prantsuse sama ajastu naishelilooja Élisabeth Jacquet de la Guerre'i sonaadid kõlasid juba oodatud energiaga, eriti nauditavad olid kiired osad, kus Wallströmi suurepärase poognakäe tehnika muusika tantsule palus.

Õnneks lasti solistina särada ka muidu kindlalt *basso continuo* vundamenti rajaval klavessiinil. Imbi Tarumi esituses kõlanud Alessandro Scarlatti klavessiinitokaata *Preludio* oli särav baroki tulevärk. Järgmisena kõlanud Arcangelo Corelli sonaat viiulile ja *basso continuo*'le pakkus huvitavaid meetrilisi trikke, kus võis jällegi imetleda Wallströmi plastilisi, kuid vajadusel kiirete impulssidega aktsentueeritud poognatõmbeid. Aeglastes osades pani imestama poogna liikumise aeglus, millesarnast on tänapäeva poognaga head tooni kaotamata raske saavutada. Kontserdi lõpetuseks kõlasid Corelli *Ciacona* kahele viiulile ja *basso continuo*'le ning *Sonata da chiesa*. Nende lugude pidulik lihtsus oli kontserdi lõpetuseks väga sobiv, lastes kuulajal eelnenud afektimõllust maha rahuneda.

“Improtest” kui “improbleem”

TÖNIS KAHU
muusikakriitik

Läksingi ühel oktoobriõhtul Kanuti gildi saali prantsuse kitarristi Jean-François Pauvros' kontserdile “Improtesti” uut hooaega avama. Läksin käesoleva ajakirja palvel, aga oleksin läinud niigi. On lihtsalt asju, mida ma peale “Improtesti” mujalt ei saa. N-ö vabalt improviseeritud helid küllap muidugi kõigepealt, kahtlemata ka persoonid nende taga. Aga pigem käin ma seal siiski sellepärast, et vaba improvisatsioon on minu jaoks kestev ja siiani lahendamata probleem. Mul on küsimusi enne, kui keegi lavale tuleb, ja pärast on neid veel rohkemgi. Mistõttu tulen ma jälle tagasi ning kõik hakkab otsast peale.

“Improtesti” kontsertidel tunnen ära nii mõnedki kindla rituaalse tähendusega hetked veel enne muusika enese algamist. Ma arvan tõesti, et see tasane ja tasakaalukas õhustik enne saali lubamist pole juhus. Inimesi on umbes mõnikümmend, näod kontserdist teise paljuski tuttavad. Õeldakse tere, aetakse juttu, mõned joovad kohvi või midagi muud. Võib tunduda, et see kõik pole oluline. Et olulised on hoopis helid, nendesse varjunud kaos ja müra ja meeleused, kuid ma ei arva seda. Helide juurde pääsemiseks on selline kindel kood vajalik. Me oleme osa suletud ringist, laboratooriumist. Vaba improvisatsioon, öeldakse meile, pole midagi iseenesest kuuldavast ja enesestmõistetavast – tema juurde on vaja tulla ja häälestuda.

Vaba improvisatsiooni kuulatakse vähe, temast räägitakse ja kirjutatakse veel vähem, turuseaduste loogika järgi pole teda lihtsalt olemas. Nii on see Eestis ja nii on see mujal. Sellel on öeldavasti objektiivsed põhjused – vaba improvisatsioon ei ole kõlaliselt tingimata meeldiv, kui silmas pidades tavapäraseid harmoonia ja meloodia reeglipärasusi. Ühtpidi on see võib-olla nukker. Aga teisalt ma usun, et see kultuur

vahest ka tingimata ei soovi, et talle kuigi palju valgust heidetakse. Ei, muidugi pole “Improtesti” eestvedajatel Taavi Kerikmäel ja Mart Sool (kes, nagu siitsamast lugeda võite, minu mõnele meiliküsimusele lahesti vastused saatsid) midagi selle vastu, et publikut oleks rohkem ja avalikkuse tähelepanu suurem. Kuid muusika enese vaimne trajektoor seda tingimata küll ei nõua.

Meetodina on vaba improvisatsioon loomuseks väga utoopiline, universaalne, tegelikult ka väga filosoofiline püüdlus. Sellisena sobib teda iseloomustama teatav stoiline alandlikkus, valmisolek leppida oma loodud helide hajusa loomuse ja unustusevalmidusega. See alandlikkus pole alaväärsustunne, vaid teadmine sügavamatest printsiipidest oma kõneviisi varjatud hoovustes. “Improtesti” esinejate seas pole seni veel kohanud vana head romantilist eneseväljenduse mudelit. Keegi ei ole mulle lavalt kõnelnud heroilise ja triumfeeriva MINA positsioonilt. Individuaalsus ja eripära vaba improvisatsiooni kõneviisis toetub ikkagi teadmisele kreatiivse alge olemasolust kusagil väljaspool inimlikku argiruumi. Muusiku roll, antakse mulle “Improtesti” sündmuspaigal tavaliselt mõista, on leida üles midagi, mis on õhus, saada aru kosmilisest korrast nii hästi või halvasti, kui võimalik, ning tõlkida see meile, kuulajatele, millekski jälgitavaks. Teisisõnu on vaba improvisatsioon oma olemuselt “vitalistlik” – ta elab ja hingab teadmisest, et eksistents on etteaimamatu ja ei allu mehaanilistele protsessidele. Vabadus sellises muusikas ongi oma meetodilt seepärast pigem kuulamine ja kuulamine, toksimine ja uuristamine, mitte väljapoole pööratud ekspressioon. See on utoopiline kontaktiotsing elu enesega, ei muud.

Aga minu vaba improvisatsiooniga seotud “improbleemid” tulenevad just sellest-

Jean-François Pauvros uute kõlade otsinguil.
FOTO INTERNETIST

samast. Helid sellises muusikas, kui tahes kummalised nad ka poleks, on tegelikult päris tihti teadlikult ilma lõpetatuse ja determineerituseta autoriteedist. Nad on fragmendid, kusagilt kõiksusest välja võideldud katkendid. Vaba improvisatsioon on täielik oma meetodilt, kuid minu maitsele tihti liiga ebapiisav oma mõjult. Viga on ehk selles, et ma armastan just nimelt oma kogemuses masinlikku determineeritust, nelinurkset rütmi, omaenese allumiskohustusi ja etteantud mehaanilisi reaktsioone. Ma ei usu, et vabadus oleks muusikas midagi iseenesest väärtuslikku. Sotsiaalse suhtluse printsiibina ehk küll, kuid mitte helide vahetu füüsilise mõjujõu mõttes. Vaba improvisatsioon ei pane mind iseenesest tundma ennast ei hästi ega halvasti. Ta ei silita ega tee päriselt haiget. Ta ongi just see, mida ma eespool kirjeldasin – *soundtrack* rahu-tute küsimuste jaoks.

Ma olen ka “Improtesti” kontsertidel märganud, et muusika saab seda parem, mida enam ta kõiksuse loovalgega kontakti otsides n-ö ebaõnnestub ja inimlikesse

nõrkustesse takerdub. Ning Jean-François Pauvros oli nimelt selles mõttes huvitav. Tema efektiivsuseks tuunitud ning väikese saali kohta kohati kõrvatorikavalt vali kitarr vahest läkski otsima vitalistlikku kõikvõimsust kui eeldust, kuid komistas – nagu me kõik – asjade otsa, mis lihtsalt juhtusid meelde tulema. Tema loodud helid ei avastanud uut ja seni kodeerimata keelt, vaid ukerdasid tuttavate viidete ja seoste vahel. Ning säärane kanaliseeritud mäluseans

VASTAVAD MART SOO JA TAAVI KERIKMÄE

Õeldavasti on vaba improvisatsiooni võimalik mõista ka ilma muusikaliste eelteadmisteta ja samas ei tundu see olevat eriti populaarne, vaid pigem elitaarne muusikaliik.

Mart Soo: Vaba improvisatsiooniline muusika on vahetu muusikavorm. Neile, kes lähevad kontserdile avatud meeltega, on see huvitav vaimuseklus. Teisalt on suur hulk inimesi, kes soovivad enne kontserti ette teada, mis hakkab juhtuma. Neile, kes üllatusi ei armasta, võib tulemus tunduda muudugi häiriv.

Taavi Kerikmäe: Võib-olla ei ole vaba improvisatsioon eriti populaarne siis seetõttu, et avatud meelega kuulajaid lihtsalt polegi nii palju.

Selle muusikastiili nimes on viide vabadusele. Küsimus on: vabadusele millest ja mis mõttes? Vabadusele muusika senistest normidest? Instrumendi väljenduslikest piiridest? Inimsuhtluse rutiinsetest mudelitest?

T. K.: Rääkides puhtalt muusikalisest küljest, on vabas improvisatsioonis minu arvates ühendavaks nähtuseks julgus või isegi kohustus radikaalselt isikupärase käekirja järele. Siit tulenevadki ilmselt instrumentide kreatiivne kasutamine ja uute lahenduste otsingud.

M. S.: Vaba improvisatsioon on tegelikult nagu üks suur jõgi, millel on oma harujõed, ja nii on raske sellest maailmast rääkida kui millestki ühtsest.

Kui püüda seda ilma konkreetseid näiteid toomata kirjeldada, siis milline on “hea” improvisatsioon ja milline “halb”?

T. K.: Hea improvisatsioon suhtleb aja-

kukkus välja suurepärase. Pauvros’ muusikas oli bluusi, oli 70ndate alguse stiilis kosmilist rocki à la Pink Floyd või Hawkwind... Ja isegi väliselt meenutas ta kummalist paroodiapiiril fotokoopiat kunagisest rockstaa-rist.

Mul oli hea meel, et üks totaalne meedod just niimoodi “rüvetatud” ja “rikutud” ja argisusse maandatud sai. Ja mida muud see kõik ikka peaks tähendama, kui et mul tuleb siia saali ikka ja uuesti tagasi tulla.

hetkega, kus ta sünnib. On loov ja riskialdis.

M. S.: Halval improvisatsioonil ei ole eelneva lausega midagi pistmist.

Kas Eestis on olemas oma vaba improvisatsioonilise muusika kõneviis, nagu Saksamaal, Inglismaal või Prantsusmaal?

T. K.: Eestis vahest ei ole sellist selget kõneviisi olemas. Võib-olla on see isegi hea, sest nii jääb rohkem uksti avatuks. Kui tekib stamp, mis on justkui vabas improvisatsioonis hetkel “moes”, ei tule see muusikale minu arvates kasuks. Teisest küljest, meil ei ole selles vallas kuigi pikka traditsiooni, inimesed pole tegelikult kuulnudki paljusid olulisi improviseerijaid. “Improtesti” üks eesmärke ongi jõudumööda tutvustada olulisi välismängijaid, aktiveerida kohalikke muusikuid, tekitada teemakohast diskussiooni. Võib-olla tutvustada meie tegijaid ka Eestist väljaspool.

Mis toimub “Improtesti” uuel hooajal?

T. K.: Nagu ikka toimuvad kontserdid kord kuus oktoobrist maini Kanuti gildi saalis. Sel hooajal on juba esinenud Jean-François Pauvros’ Prantsusmaalt ja Eesti oma Weekend Guitar Trio. Detsembris astub üles nimekas saksofonist Michel Doneda. Hooaja jooksul ilmub tavapäraselt kogumikplaat eelmise hooaja kontsertide paremikuga.

M. S.: Teisiti on tänavu see, et hooaeg lõpeb maikuu kolmepäevase festivaliga “Improtest 2010”, mille peaesinejaiks on Phil Minton, Isabelle Duthoit ja Axel Dörner.

ELU ELAMUS

ANNELI REMME

tekstikirjutaja ja toimetaja

Üheselt mõistetavalt positiivsete muusikaelamuste asemel meenutaksin hoopis kogemust, mis muutis minu silmis oma värvi ja lõpuks ka veidi mu kõrvade kuju. Aastal 1992 sain ma tollal haruldase võimaluse- na osaleda legendaarsetel Darmstadtis uue muusika suvekursustel. Esimesel nädalal tundsin end viibivat uue muusika hullumajas – nii harjumatu oli sealne kõlakeskkond “lapsele, kes kui vangis eland”. Teisel nädalal otsustasin, et tahan üles leida “koleda” muusika ilu ja võlu. Leidsin, olin õnnelik ja lahkusin kursustelt nuttes. Ja kui hea on Lachenmanni järel Chopini kuulata!

100-aastane "Joonas"

Sada aastat tagasi 26. novembril toimus Leipzigi Andrease kirikus Tobiase oratooriumi "Joonase läheta mine" esiettekannet. Tollane esituskoosseis kõneleb piiratud võimalustest ja võimatusest palgata sellel tasemel muusikuid, mida nõuab see suurteos. Teada on, et esiettekannet ebaõnnestus ja kriitikud said oma tahtmise ironiseerida neile tundmatu välismaalase üle. Siiski tunnustati helilooja professionaalsust ja Tobias sai õppejõuks Berliini muusikakõrgkooli. Helitöö jäi aga aastakümneteks vaikusse. Vaid ülivõimas "Sanctus" kõlas paaril korral (1913 ja 1973) Eestis ning teenis kuulajate ja kriitikute vaimustuse. Teos justkui ununes riulile, kuni Vardo Rumessen 1973. aastal klaviiri ja partituuri restaureerimisega alustas ja selle taas avalikkuse ette toomisega ka ühe oma elutöö lehekülje vormistas. Nüüdseks on tema redigeeritud klaviir ja mahukas partituur Aivar Mäe kaasabil ka trükitud. (Täielikult võib kõike oratooriumiga seotut lugeda Vardo Rumesseni eelmisel aastal ilmunud raamatust "Joonase sõnum").

Paarkümmend aastat tagasi alustas

Peeter Lilje ERSOga tollaegseid poliitilisi seisukohti eirates restaureeritud käsikirja järgi teose ettekandmist (1984–1988). Tervikesiettekannet sai teoks 25. mail 1989. Publik oli lummatud. Tollal tundus see paljudele sõnumina peatsest vabanemisest.

Rahvusvaheline muusikakriitika on pidanud "Joonase lähendamist" üheks 20. sajandi suurteoseks ja nüüdseks on seda meenukalt ette kantud juba ligi kahekümnel korral. Kuid teos on nii nõudlik, et peaaegu iga ettekannet toob kaasa probleeme. See kõik on omaette Joonase-saaga. Taevatähtedes näib kirjas olevat, et selle oratooriumi elurada ei ole okasteta, ka siis, kui seda armastatakse ja taas ning taas mängitakse. (Mereleksikon ütleb, et Joonas toob mereleoste õnnetust!)

Viimasest "Joonase lähendamise" ettekandest on möödas kõigest aasta, mil ta kõlas Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud kontsertidel Neeme Järvi juhatusel. Selle ettekandele DVD jõuab tõenäoliselt ükskord ka müügile, kui ametkondlikud ja finantsilised küsimused ühele poole saavad.

Kas sada aastat eesti suurteose esiette-

25. mail 1989 "Joonase lähendamise" terviklikul esiettekandel. Fotol vasakult Rudolf Tobiase tütar Helen Tobias-Duesberg, Peeter Lilje ja Vardo Rumessen.

FOTO ISI TRAPIDO

kandest ületab meie praeguse meedia uudisekännise? ETVs on teose 100. aastapäeva puhul kavas näidata 2008. aasta kontserdi DVD-salvestust (Vardo Rumesseni kommentaaridega) ja ühe ettekandele saadab eetrisse ka Klassikaraadio.

"In magnis et voluisse sat est" ("Suuri asju tahta – see rahuldab") on kirjutanud Tobias. Mõelgem aeg-ajalt meestele, kes elasid suurte ideede nimel, tegid tõeliselt suuri asju. Suuremaid, kui oma inimlikus eksistentsis kanda jõudsid ja seetõttu ise noorelt murduisid.

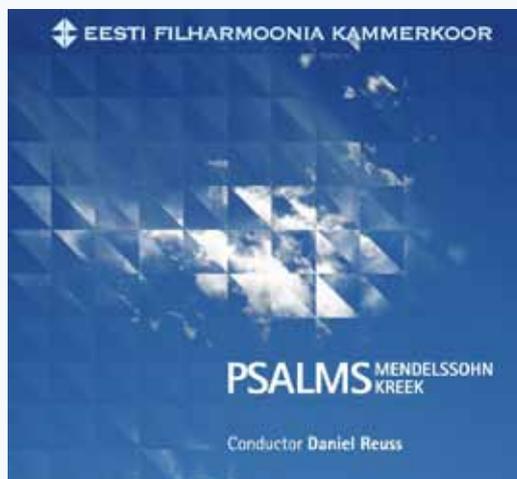
Virve Normet
muusikaajakirjanik

**Eesti Filharmoonia Kammerkoori uus CD nüüd müügil
plaadipoodides ja Eesti Filharmoonia Kammerkoori
kontoris Toompuiestee 20, Tallinn.**

www.epcc.ee

Felix Mendelssohn
Kolm psalmi op 78

Cyrillus Kreek
"Taaveti laulud",
"Vaimulikud rahvaviisid"

ILMUNUD ON

Meistri haare

Meenutusi Bruno Lukist

Koostaja: Maia Lilje
Eesti Klaveriõpetajate Ühing 2009

Mälestusi Bruno Lukist Leelo Kõlarilt, Eri Klasilt, Erna Saarelt, Evi Rossilt, Arbo Valdmalt, Kalle Randalult, Lauri Väinmaalt, Kadri Leivategijalt, Lembit Orgselt ja paljudelt teistelt.

Muusikalise konttegelikkuse ühendused identiteedi ja diferentsiga.

Koostanud ja toimetanud Airi Liimets
Tallinna Ülikool, 2009

Sissejuhatus

Airi Liimets. Distsiplinaarsest, aporeetilisest ning mittedistsiplinaarsest mõtlemisest

Muusika ja sotsiaalkultuuriline tegelikkus

Airi Liimets. Muusika noorte elustilis ja kaasaja koolikultuuris

Marit Mäesalu. Kuidas, kus ja miks kuulavad noored muusikat?
Kerri Kotta. Muusikaanalüüs kui kuulamine
Kulla-Siiri Sassian, Airi Liimets. Muusika rollist setode koduses kasvatuskultuuris
Airi Liimets. Küsivast inimesest ehk Eesti muusikaüliõpilaste ajalisustamisviisid ruumajas ja suhe surma

Muusika (õpetus) ja ruumajalislooline tegelikkus

Reet Liimets, Airi Liimets. Inimene ruumajalisena lugusid jutustades aega otsimas
Tiit Ernits. Relatiivse astmesümboolika kasutuselevõtust Eestis ja Voldemar Tammani osa selles
Nelli Kübarsepp. Muusikaõpetusest Eesti üldhariduskoolides 1940-1944 (õppekavade ja laulukute näitel)
Anu Kõlar. Cyrillus Kreek muusikaõpetajana Läänemaal

Muusika ja pedagoogiline tegelikkus

Airi Liimets. Millest võib kõnelda (muusika) õpik kui kultuurimärk ehk mida peaksin silmas õpikut kirjutades
Lilian Reinmets, Airi Liimets. Muusika põhimõistete tundmisest põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste hulgas
Hanna Renter-Reintamm. Aktiivõppe meetoditest muusikaloo õpetamisel gümnaasiumis

Lii Karro. Muusikakasvatuse eakatele
Meri-Liis Laherand. Olla teadlane või mitte olla?: Tulevaste õpetajate käsitused teadusest, teadlastest ning endast teadlasena

Väljajuhatus

Airi Liimets. (Muusika)kasvatuse kui inimese ja olemise diferents

Mõtteid keelpillimängust

Artikleid, uurimusi ja meenutusi Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu 20. aastapäevaks
Koostanud Lembi Mets, Niina Murdvee, Tiina Pangsep ja Ardo Västrik
Eesti Keelpilliõpetajate Ühing 2009

Sisukord

I Eesti Keelpilliõpetajate Ühing

Aino-Marika Riikjärvi. Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu saamisloost
Niina Murdvee. Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu olulisemaid üritusi
Toomas Velmet. Viiuliõpetaja Endel Lippus

II Killuke ajalugu

Vladimir Alumäe. Mälestusi Johannes Paulsenist

Vladimir Alumäe. Mälestusi David Oistrahhist
Lembi Mets. Tšelloõpetuse algusest Tallinnas

III Metoodiline mõttevaramu

Niina Murdvee. Eessõna Olavi Silla artiklitele
Olavi Sild. Õpetamisoskuste määratlemisvõimalustest
Olavi Sild. Dr. Flesch'i diagnostika
Niina Murdvee. Mida tähendab meie jaoks tunni esimene faas – diagnoos?
Ivi Tivik. Eessõna artiklitele
Ivi Tivik. Need tülikad heliredelid...
Ivi Tivik. Elementaarsetest topeltnootidest polüfooniani
Ivi Tivik. *Moto perpetuo*
Ivi Tivik. Hommage à Oskar Rieding
Ivi Tivik. Vabadus *versus* kord – tooniprobleemidest viiulimänguõpetuses
Ivi Tivik. Individuaalsed mängumajad viulidaja õpperepertuaaris
Niina Murdvee. Miks mitte tavandilaul?
Laine Leichter. Minu meetod
Mart Laas. Täiuslik liigutus ja seda pärssivad tegurid

IV Viiulimängud

Eva Punder. Eesti Noorte Keelpillimängijate Konkurs
Aino-Marika Riikjärvi. Mõtteid ESTA Eesti konkursist viulidajatele ja tšellistidele
Tõnu Reimann. Keelpillimuusika festival "Viiulimängud" Haapsalus
Jüri-Ruut Kangur, Eva Punder. Üleriigilised keelpillimängijate Haapsalu suvekursused
Tiina-Mai Arund. Üleriigilised noorte keelpillimängijate ja keelpilliõpetajate suvelaager-kursused Värskas
Tiina-Mai Arund. Keelpilliõpetuse võimalikkusest ääremaal

Corelli jõulud AD 2009

Jõulukuul AD 2009 toob Corelli Music publiku ette meeliülendavad ja hinge-kosutavad kavad väärtmuusikast.

Pimedal ajal on kauneid interjööre valgustamas ja soojendamas küünlad, muusika juhatamas mõtteid selle juurde, mis on maailmas ilusat ja head.

Andekad eesti muusikud ja soe südamlik õhkkond ootavad publikut ees nii mõisasaalides, Toompea Muusikasalongi luksuslikus interjööris kui ka kirikute suursuguste võlvide all.

Advendiajal, 6. detsembril Maidla mõisas ja 13. detsembril Toompea Muusikasalongis kutsub Corelli Music kuulama ansambli Revali Trubaduureid, kelle jõulukava huvilisi ei suutnud eelmisel aastal mahutada ükski kontserdipaik. Seekord esitavad nad 9. – 15. sajandi vokaalduette, jõuluteemalisi gregooriuse laule, sajandeid tagasi populaarseks saanud muusikapärle veinist, armastusest ja trubaduuri hingest ning improvisatsioone. Üks osa kavast on “Cantigas de Santa Maria” ehk Neitsi Maarja galiisia-portugali keelsed palvelaulud, mis on kirja pandud Hispaania kuninga Alfonso X (1221–1284) valitsemisajal ning on ühe ulatuslikuma keskajast säilinud laulukogumikuna muusikaajalooline haruldus.

Efektsetes keskaegsetes kostüümides esinevad Revali Trubaduureid kasutavad ainulaadset pillikoostlust: *nyckelharpa* (omapärane vana rootsi keelpill), plokk-

flöödid, kannel, basskannel, lauto, džembe (aafrika päritolu käsitrumm), tarbuka (idamaine pokaalikujuline trumm), tamburiin, mitmesugused värvilöökpillid. Ansambli liikmed, Janno Pokk, Anna-Liisa Eller, Endrik Üksvärav ja Maarja Uus oskavad mängida mitut pilli ja ka laulda. Külalissolistina teeb seekord kaasa Mikk Dede.

Aasta viimastesse päevadesse lisab pidulikkust ja ilu Corelli Musicu suurejooneline kontserdisari “Kirikupühad Maarjamaal”, mis seekord pakub ühe maailma armastatuima klassiku, Antonio Vivaldi muusikat. 28. detsembril kõlavad Tartu Jaani kirikus ja 29. detsembril Tallinna Jaani kirikus itaalia barokimeistri suurteosed “Gloria” ja “Magnificat” luksuslikult mõjuva orkestritüübi vanade pillide, Corelli Barokkorkestri ja kammerkoori Voces Musicales ettekandes. Dirigent Risto Joost lisab kavale vürtsi, astudes ka ise üles solistina, näidates oma vapustavat kontratenorihäält. Lisaks soleerivad kaks häämsõnataolult kauni tämbriga noort naislauljat, sopran Pirjo Püvi ja metsosopran Teele Jöks.

Corelli Music pakub eesti kunstihuvilistele inimestele võimalust tunda end sajandite pikkuse metseenluse traditsiooni osana, toetades kõrgkultuuri. Kõigil soovijatel on võimalus liituda Corelli Metseenide Klubiga ja aidata kaasa mõne uue särava kunstisündmuse toimumisele.

Tallinna Muusikakeskkooli noored viiulimängijad Linda-Anette Suss ja Marike Kruup osalesid edukalt suure osavõtjate arvuga Demidovi-nimelisel rahvusvahelisel konkursil Venemaal. Mõlemad jõudsid finaali ning Linda-Anette Suss pälvis ka diplomi. Fotol on tüdrukud oma õpetaja Mari Tampere-Bezrodnyga.

FOTO ERAKOGUST

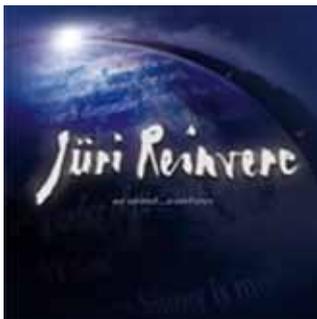
“Tuule ja vee lapsed”

Kaaskümmend kaks aastat tagasi sai Rootsisis alguse omapärane näitus, mille aluseks kunstnik Kaljo Põllu (kes on ise lühikest aega ka Tartu Muusikakoolis koorijuhtimist õppinud) etnograafilised taiesed. Tollal Södertäljes töötaval heliloojal Harry Oldil tuli idee siduda graafikanäitus poeetilise sõna ja muusikaga. 1987. aastal pandigi välja kunstniku viiskümmend kolm graafilist lehte, teoste põhisisuks soome-ugri rahvaste ürgalge ning eluolu, saateks kõlamas Jaan Kaplinski tekstid ja Eduard Tubina “Virmaliste sonaat” helilindilt Vardo Rumesseni esituses. See kunstide kooslus osutus niivõrd haaravaks, et näitus “Tuule ja vee lapsed” alustas oma “viikingireisi” mööda Rootsit Stockholm, Göteborgi, Umeåsse, Örebrosse jne, liikudes seejärel Norrassa ja Islandile. Nii ringles näitus mööda põhjamaid kuusteist aastat. Kolm kuud oli näitus ülal ka Helsingis Heureka muuseumis ja läks seejärel Ameerika reisile. “Virmalisi on küll nähtud, aga mitte kuulnud,” kirjutati Rootsis ajakirjanduses ja imetleti Tubina muusika haruldast sobivust Kaljo Põllu teemadega. 1990. aastatel tehti näitusest ka videofilm ning hiljem vahetas videoversiooni välja DVD.

Sel aastal, kui Kaljo Põllu tähistab oma 75. aasta juubelit, oli lootust seda kava ka Eestis näha. Kuid nüüd on kahjuks tulnud teated, et seoses rahapuudusega ei saa kodurahvas näitust ei Kumus ega ka Kunstihoones näha. Ent Kärddlas, Hiiumaa muuseumis on väljas väike valik Hiiumaa teemalisi graafilisi lehti (koopiad), mis valmisid kunagi etnograafiliste uurimisreiside tulemusena.

Sama teemaga seoses on ka veel tulnud huvipakkuv uudis Harry Oldilt. Kuna Põhja-Rootsis asuv saami kultuuripärandit kandev Umeå linn on 2014. aastal Euroopa kultuuripealinn, on siin seoses muude üritustega plaanis korraldada Eduard Tubina “Virmaliste sonaadil” esituse konkurss. Samuti on kavas Kaljo Põllu, Eduard Tubina ja Jaan Kaplinski kompositsioon “Tuule ja vee lapsed” taas Umeåss välja panna.

Virve Normet
muusikaajakirjanik

A second... a century. Jüri Reinvere.

re:p:i:n media

Plaadile on koondatud valik Reinvere kompositsioone peaaegu kahe aastakümne pikkusest loomeperioodist. Seetõttu on album üsna "risoomne" ning mingile läbivale kontseptsioonile seda justkui allutada ei saaks; aja suhtelisuse teema näib pigem otsitud seosena. Pildi muudab veelgi kirjumaks Reinvere müstilis-assotsiatiivne, samas ka filosoofilise retoorikaga mängiv ingliskeelne luule sugestiivses ettekandes, mida siin-seal kuulda saab. Muusika ja sõnakunst seisavad teineteisest küllalt apaklikus kauguses, jõudes kõige vahetumasse lähedusse teoses "a.e.g.". Viimases kostavad elektroonilises töötuses flööditrikid, mis stimuleerivad küll kujutlusvõimet, ent mõjuvad oma katkendlikkusega pigem eelmänguna ja taustana tekstiosale ning videoinstallatsioonile, mida plaadilt paraku ei leia. Hoopis eneseküllasemal viisil avaneb Topeltkvartett sooloklaveriga kümme aastat varasemast ajajärgust – uusheakõlalisust teenivad poognatõmbed tekitavad kujutluse aeglastest pilvemassiividest, konstantset harmooniaskeemi läbiv hingamine moduleerib läbi eri registreid nagu, ütleme, Gavin Bryarsi teos "Jesus' Blood Never Failed Me Yet". Siis aga üllatatakse kuulajat heledate kõlakontrastidega ning jõutakse viimaks rütmilise minimalismi radadele.

Antud valiku järgi tundub, et Reinvere varajane looming on sihitud pigem "igavikulisele väärtuskorrale", samas kui hilisem kätkeb rohkem küsimärke ja intriigi ning hindab avarat tõlgendusruumi. Peaaegu häirivaks muutub kummi-

tuulik "Liivi itk", milles neiu valjuhäälele kurvastamisele lisanduvad pahaendeline, putukalik, peibutavalt resonanceeriv elektrooniline sagin, tulemühinat meenutav elektrooniline müra, õelad sosinad, tagurpidi kõne ja pisilooma piuksumine. Lõpptulemus meenutab eksportsismiseanssi, tuues meelde ka tume-elektronika pionieri Coili esoteerilisema loominguga. Õnneks tõmbab albumi otsad rahumeelselt kokku klaveripala "Urvaste õhtud", mis meenutab oma impressionistliku laadi ja kahe teema vastandamisega vägagi Messiaeni klaveripalu tsüklist "Lindude kataloog". Tõsi küll, Reinvere "linnud" on mõnevõrra meloodilisemad.

KAUR GARŠNEK muusikakriitik

Dramamama. FONO MUSIC OÜ

Mul on Dramamama debüütplaadi kohta palju head öelda. Nelik koosneb väga headest muusikutest, kellest paistab eriti silma kitarrist Laur Joamets. Laulusõnad on kirjutatud grammatiliselt veatus inglise keeles, mis pole Eestis sugugi igapäevane. Tekstid, ehkki ootuspäraselt inimsuhetest, armastusest ja moodsa aja painetest, on kujundlikud ning vokalist Mikko Tammepeõllul korralikult välja lauldud – hingega ning nõnda, et sõnadest ja nende mõttest saab tekstiraamatut puurimata aru. Bändiliikmete kollektiivne omalooming sunnib kuulama, paar laulu on süisa suurepärased. Kuigi lõviosa albumist kuulub aktiivsele rockile, meeldivad mulle enim ballaadid "November Cold" ja eriti "Words That Must Be Said", mida kuulates mõtlesin, et see vääraks kas või Eric Claptoni

või Robert Planti esitust.

Kuigi avalugu "Dance" toob pähe seosed grungega ja "Shine" kittarripopiga, seostub Dramamama eelkõige seitsmekümendate bluusrockiga (Free ja Bad Company) ning hard rock'iga. "Preacher" oleks võinud sobida Thin Lizzy'le ja "Dark Days" Rainbow'le, samas "Man on Fire" toob ootamatult meelde hoopis ansambli Counting Crows. Kuid mõni teine kuuleb neis lugudes kindlasti hoopis midagi muud, pealegi ei tähenda selline *name-dropping* seda, et Dramamama algupäranditel puudub isikupära. Lihtsalt ansambli revii on väga tihedalt asustatud ning sellist muusikat on teinud ja teevad praegugi tuhandeid bändid. Kuid nii, nagu aplodeeritakse mõne Bachi teose või jazzistandardi järjekordse tipphetuse peale, tuleb aplodeerida ka kollektiivile, mis paneb suurepäraselt kõlama vana hea klassikalise rocki. Teeb rõõmu, et seekord ei ole too bänd Šoti-ega Soomemaalt, vaid siitsamast Eestist.

JOOSEP SANG

Paradisi Gloria. Tallinna Kammerkoor.

Tallinna Kammerkoor

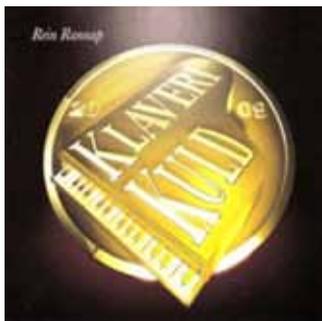
Tallinna Kammerkoor on valinud oma teisele, Piret Ripsi helitöö järgi nime saanud plaadile kuusteist pala. Teades-tundes koori "aegade algusest", aastast 1962, kui see eksperimentaalkoosseisuna heliloojate liidu juurde loodi, eesmärgiks laiendada meil esitatava koorimuusika piire, on koori püsima jäämine läbi keeruliste aastakümnete iseenesest väike ime. Kolmkümmend aastat praeguse audirigendi Kuno Arengu nõudliku käe all töötamist tõi koorile tuntuse nii tollasel "kuuendikul

planeedist" kui ka palju laiemalt, tõi rea auhindugi. Selle CD kaaskiri hetkeseisu eriti ei kiida ega loetle ka kuulusrikka mineviku saavutusi. Pigem püüab ta õigustada üsna kirevat repertuaarivalikut ja kaldumist ortodoksse maitse-eelistuse poole.

Laule juhatavad Darja Selivanova, Aivar Leštšinski ja Mihhail Gerts. Selivanova interpretatsioonis kuuleme kahte Dmitri Bortnjanski, ühte Pavel Tšesnokovi ja kolme Pjotr Tšaikovski vaimulikku laulu, Nikolai Kedrov seeniori (mitte Vladimir Kedrovi, nagu on kirjas) kuulsat palvet "Õtše naš", mis kirjutatud 1925. aastal, ja ühte Valeri Kalistratovi vaimulikku laulu. Aivar Leštšinski käe all kõlavad Arvo Pärdi, Vadim Salmanovi, Piret Ripsi, Gioacchino Rossini ja Sergei Rahmaninovi kooripalad, Mihhail Gerts juhatusel Heinrich Schütz, Giovanni Palestrina ja Orlando di Lasso. Üpris kirju kava, ütleb esimene pilguheit. Kuulates leiab kõrv aga ülesehituse loogika, laulud on kaunid, mõjuvalt ette kantud, mõni lausa püha hardust tekitav. Huvi pakkusid Tšaikovski vaimulikku laulud. Siiski oleksin tahtnud CD koostaja abi heliloojate ajastusse paigutamisel – eludaatumid nime järel poleks ju palju ruumi võtnud. Paraku rõhutab see puudujääk, nagu ka eksitus eesnimega, taidlejalikkust, kodukootust või kiirustamist. Plaadil kaaskiri ei anna aimu, mis ajal ja kus mingi laul on salvestatud, kes on helirežissöör, kes tiražeeris, kes kirjutas teksti, kes kujundas ümbrise, mille mustjasrohelistel taustal on kohti peaaegu võimatu dirigentide nimesid näha.

On mõistetav, et kammerkoor ei ole enam profimuusikutest koosnev pühendunud ühendus, kes on võimeline auhindu koju tooma, vaid keskmise tasemega asjaarmastajate klubi ja hobikoor. Madalate mahlakate meeshääle vähesus on meie koorides ikka tunda andnud ja vene vaimulikus kooriklassikas on see puudus eriti valusalt tuntav. Samas, kava on kena, laitmatult esitatud, mõnus kodus küünlavalgel kuulata, eriti saabuvate pühade ajal, kui vaim kõikjal kostvast tingel-tangelist väsinud. Sobib hästi ka jõulukungiks.

VRIVE NORMET muusikaajakirjanik

Klaverikuld. Rein Rannap.

ERR/Klaveripoe KLP 05

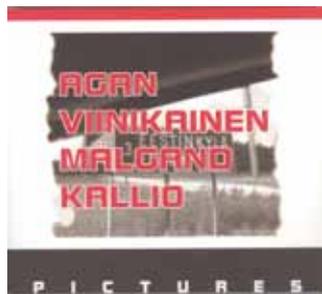
Selle aasta sügisel välja tulnud plaadil "Klaverikuld" mängib Rannap lugusid, mida ta esitas oma aasta algul toimunud juubelkontserdil. Väga hea, et need nüüd ka plaadil on.

Pean Rannapist klassikamängijana väga lugu, klaverimängus on mind alati paelunud isepäised, fantaasiarohked, "teistmoodi" esitused, mitte need, mis arglikult traditsiooni järgivad. Rannapil ei jää puudu ei julgusest ega fantaasiast. Peale selle on ta andekas, soliidse tehnilise baasiga pianist, õppinud Tallinna Riiklikus Konservatooriumis Virve Lippuse juures (kes oli nii klaveripedagoog kui ka muusikauurija ning väga hea muusikast kirjutaja, sealhulgas barokkmusika asjatundja) ning Moskva Riiklikus Konservatooriumis Lev Naumovi juures (Moskvasse pääsesid aga ainult parimatest parimad). Ega ta asjata olnud üks esimesi eesti pianiste, kes 1976. aastal Nõukogude Liidust välja rahvusvahelisele konkursile saadeti, nimelt Leipzigi Bachi-nimelisele ja sealt diplomiga naasis. Selle konkursi repertuaarist salvestatud LP Nõukogude Liidu monopolfirmalt Melodija aastast 1978, kus kõlavad Bachi "Capriccio armsa venna ärasõidu puhul", Partii nr 4 D-duur ning Kromaatiline Fantaasia ja Fuuga on üks põnevamaid eesti pianismi salvestusi. Rannapi Bachi-esitus seal on erakordselt värsked ning nüüd uuesti üle kuulates absoluutselt tänapäevane.

Agaga "Klaverikuldk" vähem huvitav ole. Ka siin kõlab Bach – glenn Gouldi ilu isepäisusega mängitud Itaalia kontsert ning seejärel

Mozarti Variatsioonid G-duur Glucki teemale "Unser dummer Pöbel meint" ("Meie rumal rahvas arvab") ning Beethoveni rondo "Raev kaotatud krossi pärast". Mõlema viimati nimetatud ehk muusikaliste variatsioonide mängimisel on Rannapil lõputult fantaasiat, igav ei hakka hetkekski. Plaadi võtavad aga kokku kaunid romantilised suurteosed: Chopini Skertso nr 3, Liszti Legend "Püha Frantsiskus kõnnib lainetel" ning Ungari rapsoodia nr 15 "Rákóczi marss". Tehnika on Rannapil suurepärase, need keerukad teosed väga hästi "haardes", kõikjal on küllaga romantismile omast kirge, deklamatsiooni, kontraste ja sära. Kuulake Rannapit ja avastage tema klassikapoolus. See väärib avastamist.

IA REMMEL

Pictures. Agan/ Viinikainen/Mälgand/ Kallio.

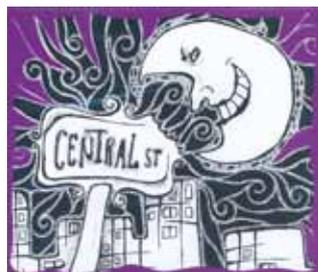
Ain Agan

Hiljuti viiekümnendat sünnipäeva pidanud Ain Agan on töökas ja tegus nii pedagoogi kui ka tegevmuusikuna. See, et ta kuulub Eesti jazzkitarristide eliiti ka pärast seda, kui andekas noor põlvkond on pildile astunud ja näiliselt võimu üle võtnud, on väljaspool kahtlust. Küps ja kaunis "Pictures" on tõhus ülelahekoostöö ja tõeline taevamanna kitarrijazzi sõpradele. See on ehisplaat, mille pealmise kihi moodustavad Agana ja soomlase Teemu Viinikaineni kitarriliinid ning tugeva aluspõhja Mihkel Mälgandi bass ja hõimuvulle Mika Kallio trummid. Kaks kitarrit, mis on helipildis selguse huvides paigutatud eri kanalitesse, sobituvad vaatamata studio-tehnilisele veelahkmele ja mõninga-

tele käekirjalistele erinevustele väga hästi kokku.

Album sisaldab peamiselt kahe kitarristi oma- ja ühisloomingut, üks pala on ka Robert Jürjendali ja üks Raul Söödi sulest. Agana "Hämarik", mis kõlas tema eelmisel sooloplaadil kammerorkestri saatel, saab värskes tõlgenduses uue, kuid samaväärselt kauni kuju. Söödi "When the Sun Goes Home" on huvitav võrdlev kuulamine seetõttu, et kümme aasta eest ilmus see Agana ja ansambli Basic Concept plaadil samuti kahe kitarristi esitatusena, toona oli teisel kitarril Tiit Paulus. "Pictures" on nauditavalt sisse mängitud ja üles võetud album, mille terviklikkust rõhutavad improvisatoorse iseloomuga interlüüdid "Picture" I, II, III ja V ning meeldiv tagasihoidlikkus väljendusvahendite ja stilistika valikul. Ain Agan pole kunagi olnud kõrgtemperatuuri keevitaja ning intiimses keskkonnas tulevad tema mängu voorused kõige paremini välja. Nagu juba öeldud – kitarrijazzi sõpradele kohustuslik.

JOOSEP SANG

Moon and Central. Bullfrog Brown.

KWAQ Records KWAQ0902

Linnalegend või mitte, aga igatahes ei teadvat kolmveerand ameeriklastest seda, mis on bluu, ning nimed Robert Johnson ja Muddy Waters seostuvad bluu sünnimaal täna pigem mingi glamuurse kontaktspordiga. Küllap ei vaeva enamik eestlastes samuti bluu sünniga pead ega teagi seetõttu, millest nad oma monokultuurses turvalisuses ilma jäävad.

Tartust võrsunud Bullfrog Brown ehk laulja Alar Kriisa, kitarrist Andres Roots ja bassimängija

Peeter Piik on mõnes mõttes paranähtus. Bluu on puuvillaväljade tolmus hinge sees hoidnud töölaulude ning lämmatavkuumade õhtute lõkkekumas lauldud spirituaalide otsene ja ehe kaja, mis sündis siis, kui neegrid polnud veel afroameeriklased. Bluu kui mustanahaliste vaevatud hingede peegel ei tohiks tõenäosusteooria järgi teisel pool maa-kera ühes väikelinnas kuidagi taas tärnata, aga näe, tärkab ometi.

Nõndasamuti, nagu käsu peale ei saa hinge kriipivat poemi kirjutada, ei piisa ka bluu mängimiseks ning laulmiseks pelgalt perfektsest mängu oskusest. Bluu on midagi enam teinud ning on tõepoolest hämmastav, kui lähedale juurtele on Bullfrog Brown oma tunnetuses jõudnud. Bluu olemusse on juba sisse kodeeritud see, et raskest elust ja karmist saatusest pajatavad meloodiad ja sõnad ei mõju depressiivselt, vaid sootuks vastupidi. Nõnda ei maksa suurt imestada sellegi üle, et Bullfrog Brown võitis paari aasta eest 2004. aasta algul Imavere piimandusmuuseumi kontserdil jäädvustatud looga "Spider in My Bed" suurima rahvusvahelise bluufoorumi Blindman's Blues Forum konkursi. Imavere piimandusmuuseum on üks tore koht, aga palun vabandust – see kõik kokku kõlab kuidagi sürreaalselt. Jumal tänatud, et kõlab.

Bullfrog Browni looming baseerub ilmasõjaeelsel Mississippis delta-bluisil ja mõnevõrra laiemal muusikalisel pinnasel, mida võib lühidalt kutsuda *americana*'ks. Paralleelid Bob Dylaniga on samuti mitte ainult lubatud, vaid isegi soovitatavad. Sellegipoolest suudab Bullfrog Brown anda materjalile juurde mingi originaalse puudutuse ja erandiks pole ka nende uus, ühe Tartu tänavanurga järgi nime saanud külalistehotelli album, mis muide polegi otsust lõpuni päris puhas bluu. Sestap sobibki bänd kenasti nii Inglise bluu festivalile kui ka Tallinna raskerocki klubisse, Püssi pungikontserdile või Viru folgifestivalile.

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

**The Autumn People.
Bad Apples.**

Seksound SEKS024

Vaatamata sügisesele pealkirjale on tegu üpris suvise albumiga. Kerge ja romantilise, turvaliste helivallidega pehmendatud meeleolu loob juba plaadi esimene rada, mille peakirigi “Love” märgib kõike, mida hea all mõelda. See on soe, küpse juulikuu õhtu, mis Henrik Esse lauludest vastu kajab, selline õhtu, mil mõtled, kas pesta kevnaid või jätta see järgmiseks kevadeks. Unelev, igatsev “In the Zoo” näibki selle viimase, kõike argist edasilükkava mõtte paika panevat, mugavus võidutseb ja unelm jätkub. Loos “Charming Boy” näib kusagil mälu paksu mattklaasi taga viirastuvat The Smiths ja Johnny Marri kitarr. Laulude “Mono Moon” ja “At the Exhibition” süntesaatorid lubavad kosmilisemat mõõdet, samas on edasiviiv energia vaoshoitud, kuulajat kergitavad maast veidi kõrgemale bacharachilik puhkpillisaade ja ansambel Airi meenutavad meloodialahendused. Esse on ise tunnistanud, et albumit tehes ei olnud ta eeskujud kaheksakümnendad ja üheksakümnendad, vaid kuuekümnendate aastate Eesti estrada ja soft rock’i kuningapaar The Carpenters. Kareni ja Richardi mõju on eriti kuuldav plaadi üheksandal rajal “Sunny Boy Rain Girl” – lihtne ja ilus lugu, mida kujundavad üksteisele asetuvad pillihelide ja vokaali kihistused. Plaadi lõpulaul “Hey Doctor” suububki helivallidesse, jättes kuulaja üksi reaalsusega. Unelmapopilik Bad

Apples kõlab oma teisel albumil nagu jäätisesöömine ja šampusejoomine. See on hea tuju ja hea äraolemise muusika, mida raadiost ei kuule.

TÕNU KARJATSE

filmi- ja muusikakriitik

**La Magdalene.
Graindelavoix.**

Glossa platinumum GCD P32104

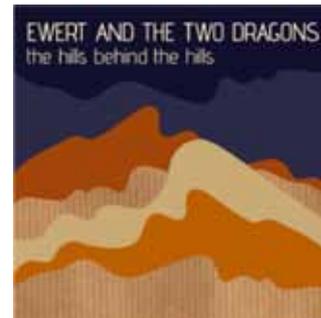
Belgia vokaalansambel Graindelavoix on asutatud 1999. aastal ning selle kunstiliseks juhiks on etnomusikoloog Björn Schmelzer. Välja on antud neli albumit keskaja ja renessansiaja muusikaga, neist viimane, “La Magdalene”, eesti muusiku Marius Petersoni osalusel. Väga huvitava kontseptsiooniga ansamblit peetakse üheks oma valdkonna põnevamaks. Varajase muusika esitamise kõrge tase Belgias on ju üldteada, kuid nagu üksikartistide puhul, on ka muusikaliste kooslustega nõnda, et esile kerkivad kindla omapäraga esitajad. Nii võitis Graindelavoix oma eelviimase albumiga “Poissance d’amours” mitmeid muusikaauhindu. Ansambli taotlus on eksperimenteerida esitamise ja loomise piirmail ning häält ei käsitleta kui kommunikatsioonivahendit, mille eesmärgiks on mingi sõnumi edastamine, vaid püüeldakse palju mitmekihilisema ja -tahulisema protsessi ning tulemuse poole. Tunda on kindlat ja sügavalt läbitunnetatud ideoloogiat, mis on intellektuaalsete huvidega muusikasõbrale väga apetiitne ning kutsub uuri- ma ja avastama plaadil esitatava muusikaga ja selle interpretatsiooniga seotud ajaloolist, kultuurilist, vaimset ja emotsionaalset maailma.

Plaadil kõlavad Graindelavoix’ tõlgendused gregooriuse laulust ning 16. sajandi franko-flaami (Nicolas Champion), prantsuse (Pierre Blondeau, Claudin de Sermisy) ja ka anonüümsete autorite peamiselt polüfoonilistest a cappella ja instrumentaalsaatega vokaaltestest, mis seotud 16. sajandil levinud Maarja Magdaleena kultusega. CD buklett sisaldab põhjalikku ajaloolis-sisulist teemaülevaadet,

heliloojate tutvustusi ja teoste analüüsi, seda koguni viies keeles.

Polüfoonia, mis plaadil kõlab, on väga keerukas ning meisterlikult esitatud, nagu ka sakraalne ladina monoodia (gregooriuse laul). On kaunis, et tegemist pole muuseumi-eksponaadiga, vaid tõesti “hingava” koosluse ja stiilse tervikuga. Tähelepanu püüab omapärane vokaalikäsitus oma kohatise kõlalise “kareduse”, väga isikupäraste hääletämbrite ja rikka häälekasutusega, mis tundub samas väga loomulik, sest on osa protsessist ja taotlusest, mitte eesmärk omaette. Siinkirjutaja tajub seda olukorrana, kus CD-kultuurile nii omane täiuse- taotlus, mis võib sageli anda steriilse lõpptulemuse, on pidanud loovtama esikoha millelegi palju olulisemale. Tulemus on meisterlik, värskendav, eluline ja ehe. Üks põnev ja imeline elus asi, mille tagamaad ja sisuline olemus on kordades suurem kui lihtsalt üks järjekordne läikiv kettake plaadiriulis.

TEELE JÖKS
laulja

The Hills Behind the Hills. Ewert and the Two Dragons.

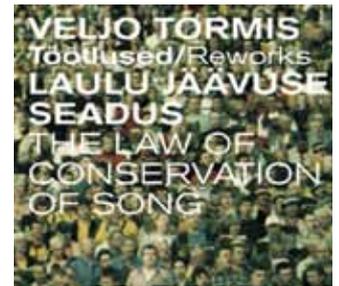
Sundja, Pärnoja, Kallas ETD001

Käesoleva aasta maikuu Kloogara-nal suvilas salvestet sessioon on nüüd jõudnud tagasihoidlike sügisestest kaante vahele. Indie-folgi trio debüütalbumil võib kuulda suurema osa muusika ja sõnade autori Ewert Sundja ekspressiivset lauluhäält. Ewertit, kes mängib ka orelit, toetavad Erki Pärnoja kitarridel ja balalaikal ning Kristjan Kallas trum-

midel ja paljudel teistel helivärve li-savatel löökpillidel.

Ewert Sundja laulab inglise keeles. Õnneks on kadunud aastate tagune ülipingutet häälega viisitekitamine, ta laulab otsekui pihtimusi, kurdab muresid, jagab kuulajaga oma rõõme, kordab ehk kulununa tunduvaid, aga tihti peale ununema kippuvaid elutõdesid. Laulutekstid on endasse süüvivad, allegoorilised ja mõtlemapanevad. Muusikas on keldi mõjusid (nimilugu “The Hills Behind the Hills”), bossanoovat (“What You Reap is What You Sow”), lohakalt pärisema kippuvat naturaakitarr ja unenäolist kella-mängu (“Interlude”), nickdrakeliku melanhooliati, briti uue laine depressiivpoppi ja raadiokõlbulikke, meelde jäävaid refräänne. Kumab läbi nooruslikku hoogu ja entusiasmi, mil mõnus kodus tehtu mekk man. Mägede taga on mäed, puude taga mets... Ja puud langetavad igal sügisel lehti.

MEELIS HAINSOO
muusik

Laulu jäävuse seadus.

Ulmeplaadid

Räägitakse, et peamine põhjus, mis ei lase vanal end vanana tunda, on noorte keskel viibimine. Ka tuleval aastal kaheksakümnendat sünnipäeva pidava Veljo Tormise kades-tamisväärset elaanit näikse turgutavat suhtlemine noortega – küll õrnas eas dirigentide soovitusi jagades, küll pärimusmuusikatundengeid regilaulu süvenema sundides. Ka käesoleval plaadil leiduvad, kohati algtekstist üsna kaugemale kanduvad töötused on sündinud kontaktis heliloojaga, kes noortele muusikutele teoste tagamaid avas. Mõne sinse tõlgenduse aluseks on üsna

mastaapne teos – Aivar Tõnso “Pikse litaania”, Kadi Uibol “Muistse mere laulud”, Tõnis Leemetsal “Kalevala 17. runo”, Uku Nurgal “Raua needmine”. Nende remiksi- de puhul on paratamatu, et rõhk on algteose atmosfääril, markantsematel kõlakildudel, regilaulu intonatsioonide ja autentse regilaulu ürgsel energial. Tormise suurejoonelised arendused, tormilised tõusud *pianissimo*’st mörgava *fortissimo*’ni ning paljudele partituurile omane eikusagile taandumine jäävad paratamatult välja mängimata. Kuid siiski – ehkki lihtsamad viisid, nagu Pastaca “Röntüškä”, Pia Frausi “Õunapuu”, Algorütmide “Lauliku lapseõli” ning Marsen Julesi “Säääl on me kodu” säilitavad ja annavad võib-olla enam edasi Tormise teoste impulsse, pakuvad nimetatud “suuremate tükide” hammustajad, eriti Leemets, Uibo ja Nurk, tänu mahukamale “andmepangale” mõttele ja kõrvale rohkem toitu. Nagu ka Kirtana Rasa veereva lumepallina kasvav “Kutse jaanitulele”.

Lisaks juba mainitud tõlgendustele astuvad üles Muschraum (“Ilu kaob õue pealt”), Jaan Pehk (“Laulis isa, laulis poega”), Taavi Tulev (“Suu laulis, süda muretses”), Tiit Kiik (“Taevased kosilased”), Eva Mitreikina (“Ringmängulaul”) ja 3 Pead (“Sõjakulleri sõit”). Viieteistkümne tõlgenduse kuulamise teeb huvitavaks vaatenurkade ja töövahendite mitmekesisus. Enamik tõlgendusi kasutab lähemateralina salvestusi originaalteostest, peamiselt RAMi ja Eesti Filharmonia Kammerkoori esituses. Pole kahtlust, et Tormise niigi aktiivses kasutuses olev koorilooming võidab selle plaadiga arvukalt uusi huvilisi ja austajaid. See on väga tore.

JOOSEP SANG

KUULA KA NEID

Puhas muld. Kosmikud.

Viska Mulda Records
VMRCD003

Ansambel Kosmikud on kümne tegutsemisaastaga tõusnud eesti rocki tippu, mida kinnitavad edukad kontserdid Eestis ja Soomes, koostöö Rein Rannapi ja Propelleriga ning mitu tunnustust pälvinud plaati. Käesolev on Kosmikute esimese kümnendi kokkuvõte.

Oxymore dans la chrysalide des rêves. Narr.

Musea FGBG 4807

Kvartett, kus teevad kaasa eesti juurtega vennad Kalevi ja Marti Ilmar Uibo, viljeleb kunstiliste ambitsioonidega prantsuskeelset proget ja *art rock*’i, võludes kuulajat põnevate struktuuride ning vormi- ja kõlakatsetustega.

La primavera. Georg Otsa nim. Tallinna Muusikakooli sümfooniaorkester.

Georg Otsa nim. Tallinna Muusikakool

Äsja juubelit tähistanud muusikakooli poolt välja antud plaadil esitavad kooli orkester ja koor eesti ning itaalia heliloojate teoseid (Auster, Naissoo, Mägi ja Tally; Donizetti, Paganini ja Cimarosa). Dirigeerivad Hando Põldmäe ja Emanuele Pasqualin Itaaliast.

Päikesepilkajad. HND.

MFM Records

Meloodiline, kuid karmikõlaline HND nimetab ise oma muusikat “krati-metal”iks”. Oktoobri alguses esitletud album on kvarteti kolmas kauamängiv, muusikute endi arva- tes seni parim ja mitmekesisim.

JOOSEP SANG

Detsember

Tallinnas

29. 11–17. 12 Jõulujazz 2009

1. 12 kell 16 Vello Jürna 50. sünniaastapäevale pühendatud vokalistide konkursi finaali Estonia kontserdisaalis

1. 12 kell 19 IV Tallinna Talvefestivali ooperigala, pühendatud Vello Jürna 50. sünniaastapäevale, Estonia kontserdisaalis

1. 12 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

1. 12 kell 19 Vokaalansambel A Filetta (Korsika) Jaani kirikus

2. 12 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonia

2. 12 kell 19 Akadeemiline kamermuusika: Mati Mikalai (klaver) Kadrioru lossis

3. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoper Estonia

3. 12 kell 19 Mikk Targo 50: "Sellest saab meie suvi" Nokia kontserdimajas

4. 12 kell 19 Gustav Mahler 150. Kuues sümfonia: ERSO ja Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

4. 12 kell 19 Verdi ooper "Traviata" Rahvusoper Estonia

4. 12 kell 21.30 Liudas Mockūnas (Leedu) / Marc Ducret (Prantsusmaa) duo NO99 džässklubis

5. 12 kell 12 Ooperigala lastele Rahvusoper Estonia

5. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

5. 12 kell 15 Organist Daniel Oyarzabal (Hispaania) Estonia kontserdisaalis

5. 12 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

5. 12 kell 17 Meistrite Akadeemia: Angelika Klas-Fagerlund (sopran) ja Piia Paemurru (klaver) Vene kultuurikeskuse väikeses saalis

5. 12 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

5. 12 kell 19 Akadeemiline kamermuusika: Heli Veskus (sopran), Oliver Kuusik (tenor), Marje Lohuaru (klaver) Kadrioru lossis

6. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

6. 12 kell 15 Nixon'i ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoper Estonia

6. 12 kell 17 Cyrillus Kreek 120.

"Eesti reekviem": XXI Sajandi Orkester, Estonia Seltsi segakoor, Tartu Ülikooli kammerkoor, kammerkoor Tarmeko ja Erki Pehk (dirigent) Metodisti kirikus

6. 12 kell 19 Händel 250: Teele Jõks (metsosopran), Arvo Leibur (viul), Marge Uus (viul), Aare Tammesalu (tšello) ja Andres Uibo (orel) Niguliste kirikus

*

7. 12 kell 10.30, 13 Lastekontsert: Raimo Kangro lastemuusikal "Saabastega kass" Estonia kontserdisaalis

8.–15. 12 Juudi süvakultuuri festival "Ariel"

8. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

8. 12 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

8. 12 kell 19 Vanamuusikaansambel Rondellus ja tantsuteater Tee Kuubis Niguliste kirikus

9. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

9. 12 kell 19 Verdi ooper "Traviata" Rahvusoper Estonia

10. 12 kell 19 Balletiõhtu: U. Scholzi "Teine sümfonia" Schumanni muusikale, T. Härm "Pélleas ja Mélisande" Schönbergi muusikale, N. Christie "Enne öö saabumist" Martinu muusikale Rahvusoper Estonia

10. 12 kell 19 Vokaalansambel Nordic Voices (Norra) Estonia kontserdisaalis

10. 12 kell 19 Moskva Patriarhaadi koor Kaarli kirikus

11. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

11. 12 kell 17 Väikesed interpretid Keskraamatukogus: Vanalinn Hariduskolleegiumi muusikakooli õpilased Tallinna Keskraamatukogus

11. 12 kell 19 ERSO, Monica Groop (metsosopran, Soome) ja Olari Elts Estonia kontserdisaalis

11. 12 kell 19 Donizetti ooperi "Poliuto" kontsertettekannet Rahvusoper Estonia

11. 12 kell 21.30 Juurihoito (Soome) NO99 džässklubis

12. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

12. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps"

Rahvusoper Estonia

12. 12 kell 18 Tallinna Keelpilli-kvartett 25: Tallinna Keelpillikvartett ja Ivri Ilja (klaver) Tallinna raekojas

12. 12 kell 19 Donizetti ooperi "Poliuto" kontsertettekannet

Rahvusoper Estonia

13. 12 kell 12 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonia

13. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps"

Rahvusoper Estonia

13. 12 kell 14 IV Tallinna Talvefestival: saksofonikvartett SaxEst

Tallinna sünaagoogis

13. 12 kell 18 Toompea muusikasaal. Keskaja jõulumuusika: ansambel Reval Trubaduurid Eesti Teaduste Akadeemia saalis

13. 12 kell 18 Tallinna Tehnikaülikooli Akadeemiline Naiskoor ja bigband, Raul Talmar, Öhne-Ann Roosvee ja Riivo Jõgi (dirigendid) Nõmme kultuurikeskuses

*

15. 12 kell 18 IV Tallinna Talvefestival. Hingemuusika: Ida Teppo (viul), Karolina Normak (viul), Liis-Helena Väljamäe (viul), Mary-Ann Eessaar (viul), Laur Eensalu (vioola), Eva-Maria Sumera (vioola), Silvia Ilves (tšello), Theodor-Peeter Sink (tšello), Henry-David Varema (tšello) Rootsi-Mihkli kirikus

15. 12 kell 19 Rão Kyao (bambusflööt, Portugal) ja tema ansambel Estonia kontserdisaalis

16. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

16. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoper Estonia

16. 12 kell 19 KontsertJazz: Katrin Mandel (klaver, laul), Peeter Rebane (kitarr), Raul Vaigla (bass), Kristjan Priks (löökpillid) Estonia talveaias

16. 12 kell 19.30 Improtest: Michel Doneda (saksofon, Prantsusmaa) ja Taavi Kerikmäe (klahvpillid) Kanuti gildi saalis

17. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

17. 12 kell 19 Mozarti ooper "Cosi fan tutte" Rahvusoper Estonia

18. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

18. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoper Estonia

18. 12 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas

18. 12 kell 21.30 Kui sisemine diaaloo vaikib: Raul Sööt NO99 džässklubis

19. 12 kell 12 Ooperigala lastele Rahvusoper Estonia

19. 12 kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik toomkirikus

19. 12 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

19. 12 kell 16 Inseneride Meeskoor, TTÜ Akadeemiline Naiskoor ja Hämeenlinna meeskoor Rootsi-Mihkli kirikus

19. 12 kell 19 Haydn ja Schubert: ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Kädy Plasas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Oliver Kuusik (tenor), Uku Joller (bass), Irina Zahharenkova (klaver) ja Daniel Reuss (dirigent) Estonia kontserdisaalis

19. 12 kell 19 Verdi ooper "Traviata" Rahvusoper Estonia

19. 12 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas

19. 12 kell 20 Otseülekanne Metropolitan Operast: Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" Coca-Cola Plazas

20. 12 kell 12 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

20. 12 kell 12 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonia

20. 12 kell 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

20. 12 kell 19 Vox Clamantis ja Tõnis Mägi Jaani kirikus

20. 12 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas

*

21. 12 kell 18 RAM, Helen Lokuta (metsosopran), Piret Aidulo (orel), Kristi Keel (inglissarv) ja Ants Soots (dirigent) Jaani kirikus

21. 12 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia

21. 12 kell 20 Metropolitan Opera: Offenbachi ooperi "Hoffmanni lood" kordusseanss Coca-Cola Plazas

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

22. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvusoper Estonia

Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvuskooper Estonias
22. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled 10: Riho Sibul (laul, kitarr), Jaak Johanson (laul, kitarr), Tuule Kann (laul, kannel), Pille Karras (basskannel), Ain Agan (kitarr) ja Jaak Sooäär (elektrikitarr) Estonia kontserdisaalis
26. 12 kell 17 Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula ja Tomi Rahula (dirigendid) Niguliste kirikus
 *
28. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvuskooper Estonias
28. 12 kell 19 Pühademuusika: Anneli Peebo (metosopran), Marko Matvere, Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alpernten (dirigent) Estonia kontserdisaalis
29. 12 kell 12, 14 Piret Ripsi ja Leelo Tungla minimuusikal "Imelaps" Rahvuskooper Estonias
29. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Jõulumuusika – Antonio Vivaldi: Pirjo Püvi (sopran), Teele Jõks (metosopran), Risto Joost (kontratenor), kammerkoor Voces Musicales, Corelli Barokkorkester ajastu pillidel, Risto Joost (dirigent) Jaani kirikus
30. 12 kell 19 Andres Mustonen (viilul) Niguliste kirikus
30. 12 kell 19 IV Tallinna Talvefestival: pidulik aastalõupugala Vene kultuurikeskuse suures saalis
31. 12 kell 15, 17 Hortus Musicus raekojas
31. 12 kell 17 Tallinna Kammerorkester, Anna-Liisa Bezrodny (viilul) ja Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis
31. 12 kell 20 Estonia ball

Tartus

1. 12 kell 12 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
1. 12 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas
2. 12 kell 12, 18 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
3. 12 kell 12 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
3. 12 kell 19 Ballett "Kevade" Vanemuise suures majas
3. 12 kell 19 Vokaalansambel A Filetta (Korsika) Vanemuise kontserdimajas
4. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas
5. 12 kell 20 Cyrillus Kreek 120. "Eesti reekviem": XXI Sajandi Orkester, Estonia Seltsi segakoor, Tartu Ülikooli kammerkoor, kammerkoor Tarmeko, Erki Pehk (dirigent)

Tartu Ülikooli aulas
6. 12 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
6. 12 kell 16 Kaunimad hetked su elus: Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas
 *
7. 12 kell 20 In Spe ja sõbrad: Erkki-Sven Tüür, Anne Tüür, Mart Metsala, Toivo Kopli, Arvo Urb, Riho Sibul, Peeter Brambat, Jaanus Nõgisto ja Lauri-Dag Tüür Vanemuise väikeses majas
8. 12 kell 12 Lastekontsert: Kangro lastemuusikal "Saabastega kass" Vanemuise kontserdimajas
9. 12 kell 12, 18 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
9. 12 kell 19 Advendikontsert: Vanemuise sümfooniaorkester, Oksana Sinkova (flööt) ja Mihkel Kütson (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
10. 12 kell 12, 18 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
11. 12 kell 12 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
11. 12 kell 19 Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas
11. 12 kell 19 Vokaalansambel Nordic Voices (Norra) Jaani kirikus
12. 12 kell 12, 18 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
13. 12 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
 *
15. 12 kell 12 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
15. 12 kell 19 Ábrahâmi operett "Savoy ball" Vanemuise suures majas
15. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled 10: Riho Sibul (laul, kitarr), Jaak Johanson (laul, kitarr), Tuule Kann (laul, kannel), Pille Karras (basskannel), Ain Agan (kitarr) ja Jaak Sooäär (elektrikitarr) Vanemuise kontserdimajas
16. 12 kell 12 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
16. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas
16. 12 kell 19 Siiri Sisask "Oma laulud – teel koju" Jaani kirikus
17. 12 kell 12 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
17. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
18. 12 kell 19 Haydn ja Schubert: ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Kädy Plaas (sopran),

Helen Lokuta (metosopran), Oliver Kuusik (tenor), Uku Joller (bass), Irina Zahharenkova (klaver) ja Daniel Reuss (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
18. 12 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas
19. 12 kell 12 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas
19. 12 kell 20 Otseülekanne Metropolitan Operast: Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" kinos Ekraan
 *
22. 12 kell 12 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
22. 12 kell 19 Kaunimad hetked su elus: Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas
22. 12 kell 19 RAM, Helen Lokuta (metosopran), Piret Aidulo (orel), Kristi Keel (inglissarv) ja Ants Soots (dirigent) Jaani kirikus
26. 12 kell 13, 16 Pühademuusika: Anneli Peebo (metosopran), Marko Matvere, Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alpernten (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
27. 12 kell 17 Aastalõupupid "Goodbye 2009" Vanemuise suures majas
27. 12 kell 19 Hortus Musicus Jaani kirikus
 *
28. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Jõulumuusika – Antonio Vivaldi: Pirjo Püvi (sopran), Teele Jõks (metosopran), Risto Joost (kontratenor), kammerkoor Voces Musicales, Corelli Barokkorkester ajastu pillidel, Risto Joost (dirigent) Jaani kirikus
30. 12 kell 19 Vanemuise aastalõupuball 2009 Vanemuise suures majas ja kontserdimajas
31. 12 kell 12 Tallinna Kammerorkester, Anna-Liisa Bezrodny (viilul) ja Eri Klas (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

Pärnus

2. 12 kell 19 Vokaalansambel A Filetta (Korsika) Pärnu kontserdimajas
2. 12 kell 19 Pärnu Linnaorkestri ja Pärnu Noortekoori advendikontsert "Ootusaeg", Lukas Groen (dirigent, Holland/Eesti) Eliisabeti kirikus
4. 12 kell 19 Organist Daniel Oyarzabal (Hispaania) Pärnu kontserdimajas
6. 12 kell 14 Lumepromenaad 2009: Hanna-Liina Vösa (laul), Tarmo Eespere (klaver), Rene Soom (laul), Siim Aimla (trompet) raekojas
8. 12 kell 18 Pärnu muusikakooli õpilaste kontsert "Mängime eesti muusikat" raekojas

9. 12 kell 11, 14 Lastekontsert: Kangro lastemuusikal "Saabastega kass" Pärnu kontserdimajas
12. 12 kell 19 Vokaalansambel Nordic Voices (Norra) Pärnu kontserdimajas
13. 12 kell 14 Lumepromenaad 2009: Pärnu Linnaorkestri keelpilli-koosseis raekojas
17. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled 10: Riho Sibul (laul, kitarr), Jaak Johanson (laul, kitarr), Tuule Kann (laul, kannel), Pille Karras (basskannel), Ain Agan (kitarr) ja Jaak Sooäär (elektrikitarr) Pärnu kontserdimajas
20. 12 kell 14 Lumepromenaad 2009. Örn söda: Doris Kareva (luule), Ivo Lille (saksofon), Jorma Toots (klaver) raekojas
23. 12 kell 19 RAM, Helen Lokuta (metosopran), Piret Aidulo (orel), Kristi Keel (inglissarv) ja Ants Soots (dirigent) Eliisabeti kirikus
25. 12 kell 15, 19 Pühademuusika: Anneli Peebo (metosopran), Marko Matvere, Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alpernten (dirigent) Pärnu kontserdimajas
30. 12 kell 19 ERSO, Malena Ernman (metosopran, Rootsi) ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

2. 12 kell 19 Tallinna Keelpillikvartett 25 Jõhvi kontserdimajas
10. 12 kell 11 Lastekontsert: Kangro lastemuusikal "Saabastega kass" Jõhvi kontserdimajas
13. 12 kell 17 Vokaalansambel Nordic Voices (Norra) Jõhvi kontserdimajas
16. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled 10: Riho Sibul (laul, kitarr), Jaak Johanson (laul, kitarr), Tuule Kann (laul, kannel), Pille Karras (basskannel), Ain Agan (kitarr) ja Jaak Sooäär (elektrikitarr) Jõhvi kontserdimajas
19. 12 kell 18 RAM, Helen Lokuta (metosopran), Piret Aidulo (orel), Kristi Keel (inglissarv) ja Ants Soots (dirigent) Mihkli kirikus
25. 12 kell 16 Lastetendus "Lumehelbeke" (vene keeles) Jõhvi kontserdimajas
26. 12 kell 12 Lastetendus "Jõulutsirkus": laval akrobaadid, klounid ja elusad loomad (eesti ja vene keeles) Jõhvi kontserdimajas
27. 12 kell 18 Pühademuusika: Anneli Peebo (metosopran), Marko Matvere, Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alpernten (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
29. 12 kell 19 Aastalõupuball Jõhvi kontserdimajas
30. 12 kell 19 Tallinna Kammer-

orkester, Anna-Liisa Bezrodny (viul) ja Eri Klas (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

Viljandis

4. 12 kell 20 In Spe ja sõbrad: Erkki-Sven Tüür, Anne Tüür, Mart Metsala, Toivo Kopli, Arvo Urb, Riho Sibul, Peeter Brambat, Jaanus Nõgisto ja Lauri-Dag Tüür Pärimusmuusika Aidas

6. 12 kell 15 R.A.A.A.M. 10: lustlik-naivne kurbmäng "Vahepeatus" Pärimusmuusika Aidas

8. 12 kell 18 Omakultuuriakadeemia: kontsertkohtumine Lauri Sommeriga Pärimusmuusika Aidas

14. 12 kell 14, 18 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

15. 12 kell 11 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

15. 12 kell 18 Kinobuss esitleb filmi "Disko ja tuumasõda" Pärimusmuusika Aidas

16. 12 kell 18 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

17. 12 kell 14, 19 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

18. 12 kell 11 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

19. 12 kell 11 Pärimushommik lastega peredele

19. 12 kell 14 Aastalõpuetendus suurtele ja väikestele "Pidulik lugu" Pärimusmuusika Aidas

20. 12 kell 17 Ansambel Eesti Keeled 10: Riho Sibul (laul, kitarr), Jaak Johanson (laul, kitarr), Tuule Kann (laul, kannel), Pille Karras (basskannel), Ain Agan (kitarr) ja Jaak Sooäär (elektrikitarr) Pärimusmuusika Aidas

31. 12 kell 21 Aasta lõpp aidas ansambel Apelsiniga

Mujal Eestis

1. 12 kell 19 Tallinna Muusikakeskuse kontsert "Tulevik täis muusikat": TMKK keelpilliorkester, solistid ja kammeransamblid, Toivo Peäske (dirigent) Saue gümnaasiumi aulas

4. 12 kell 18 Hingemuusika: Geraldine Casanova (sopran), Oliver Kuusik (tenor), Eda Peäske (harf) Aleksandri kirikus

5. 12 kell 14 Jõulupäike: Eesti Filharmoonia Kammerkoor Haapsalu toomkirikus

6. 12 kell 15 Hingemuusika: Marike

Kruup (viul), Linda-Anette Suss (viul), EMTA kammerorkester Mari Tampere ja Peeter Paemurru juhendamisel Keila kirikus

6. 12 kell 18 Möisaromantika: ansambel Reval Trubaduudid Maidla mõisas

11. 12 kell 19 Kitarrühtu Django Reinhardti stiilis: Iljo Toming ja Peep Ojaveski Saue gümnaasiumi aulas

12. 12 kell 18 Tallinna Tehnikaülikooli Akadeemiline Naiskoor ja bigband, Raul Talmar, Önne-Ann Roosvee ja Riivo Jõgi (dirigendid) Kernu rahvamajas

13. 12 kell 12 Tallinna Tehnikaülikooli Akadeemiline Naiskoor ja bigband, Raul Talmar, Önne-Ann Roosvee ja Riivo Jõgi (dirigendid) Ardu koolis

19. 12 kell 20 Otseülekanne Metropolitan Operast: Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" Narva kinos Astri

22. 12 kell 19 Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula ja Tomi Rahula (dirigendid) Palamuse kirikus

26. 12 kell 19 Tšellokvartett C-Jam Häädemeeste rahvamajas

27. 12 kell 16 Hortus Musicus Tõrva kirikus

27. 12 kell 16 Uku Joller (bariton) ja Toomas Trass (orel) Karksi valla kultuurikeskuses

27. 12 kell 18 Hingemuusika: Pille Lill (sopran), Mati Kõrts (tenor) ja Tiia Tenno (orel) Haapsalu kirikus

Muusikasaated Eesti Televisioonis

3. 12 Tantsufilm "Vihm" (Rootsi, 2006)

10. 12 Tantsufilm "Rave" (Prantsusmaa, 2003)

17. 12 Muusikadokumentaal "Ühel talveööl..." ("If on a Winter's Night", Inglismaa, 2009)

24. 12 Stingi kontsert "Ühel talveööl..." Durhami katedraalis ("If on a Winter's Night", Inglismaa, 2009)

26. 12 La Traviata (Austria, 2005). Osades: Anna Netrebko, Rolando Villazón, Thomas Hampson. Dirigent Carlo Rizzi, Viini Filharmoonia Orkester. Režissöör Brian Large. Ülesvõte on tehtud 2005. aastal Salzburgi festivalil

27. 12 Järvid Leigo järvel

Andmed on kontrollitud 17. novembril. Täpsem info kodulehekülgedel.

NB! Jaanuari kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. detsembriks aadressil kai.tamm@ema.edu.ee.

BERIT KONTSERT ANNAB TEADA:

Hanna-Liina Võsa & Maria Listra jõulukontserdid

Ameerika ja inglise jõululaule esitavad Ameerika Muusikali- ja Draamaakadeemia koolitusega **Hanna-Liina Võsa** & Londoni Ülikooli Royal Holloway kolledži koolitusega **Maria Listra**.

Kaastegevad: **Liivi Listra Laulustuudio Lastekoor** (ainult Tallinnas, Tartus ja Pärnus), **keelpillikvartett Prezioso** ja pianist **Piia Paemurru**.

- 20.12** Viljandi Pauluse kirik
- 21.12** Tartu Peetri kirik
- 22.12** Rakvere Kolmainu kirik
- 23.12** Pärnu kontserdimaja
- 27.12** Rapla Maarja-Magdaleena kirik
- 28.12** Tallinna Kaarli kirik

Kontserdid algavad kl 19:00. Tallinnas lisakontsert kl 21:30.

Piletid müügil piiratud koguses
Piletilevi müügipunktides ja internetis www.piletilevi.ee
Kontserdiklubi Berit liikmetele piletid soodsamalt.

Täpsem info:

www.beritkontsert.ee

Koostööpartnerid:

Postimees KUKU

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid **detsembris**

3. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal
Vene romansside õhtu: Tšaikovski,
Rahmaninov, Sviridov, Šaporinin
EDA ZAHHAROVA (metsosopran)
klaveril Laura Vaikma, Marian Heinmaa,
Eda Seppar, Kristi Kapten, Farištamo
Leis, Jaan Ots

6. detsember kell 16.00

EMTA kammersaal
dots Rein Roosi LÖÖKPILLIKLASS

8. detsember kell 16.00

Tartu Ülikooli Õigusteaduskonnas
Tallinnas (Kaarli pst 3)
VIVAT ACADEMIA
“EMTA 90” koostöös Tartu Ülikooli
Õigusteaduskonna ja Raadio
Ööülikooliga.
Loeng teemal “Kultuur, looming ja
ettevõtlikkus” ning diskussioon.
Vestlust modereerib Jaan Tootsen.
Järgneb kontsert EMTA jazziüliõpilaste
esituses.

11. detsember kell 16.00

EMTA orelisaal
Jurgis Klotinš (kontrabass)
klaveril Reet Ruubel

11. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal
EMTA üliõpilaste JÕULUKONTSERT

12. detsember kell 16.00

EMTA kammersaal
Merike Poom, Farištamo Leis (klaver)

15. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal
Tanel Joametsa KLAVERIKLASS

18. detsember kell 17.00

EMTA kammersaal
Kammermuusika kontsert
“Kaks uba”
Aivi Tilk (akordion)
Riina Kalmet (flööt)
Kristjan Parts (klarnet)
Farištamo Leis (klaver)

18. detsember kell 19.00

EMTA kammersaal
KÜLALISKONTSERT
Talvi Nurgamaa (vioola)
klaveril Mai Ots

19. detsember kell 14.00

EMTA orelisaal
EMTA oreliüliõpilaste
JÕULUKONTSERT

Kontsertide üldplaanis
võib esineda muudatusi

Tallinna Filharmonia kontserdid

detsember 2009

3. DETSEMBER 19.00 NOKIA KONTSERDIMAJA

SELLEST SAAB MEIE SUVI

MIKK TARGO 50

BIRGIT ÕIGEMEEL, LENNA KUURMAA,
ITHAKA MARIA, HEDVIG HANSON,
LAURA PÕLDVERE, KAIRE VILGATS,
TANEL PADAR, UKU SUVISTE,
ROLF JUNIOR, DAVE BENTON,
JAMES WERTS, EMIL RUTIKU

TOOMAS VANEM kitarr
VIRGO SILLAMAA kitarr
PEEDU KASS bass
JÜRMO EESPERE klahvpillid
ÜLO MÄLGAND klahvpillid
ROLAND PUUSEPP trummid
MAMBA löökpillid
RICARDO PADILLA löökpillid

ESTONIAN DANCE BIG BAND
Seaded SIIM AIMLA ja MIKK TARGO

Piletid 200–300 kr

10. DETSEMBER 19.00 KUMU AUDITOORIUM

KUTSE DUELLILE

ANU RUUSMAA tants
BRIAN MELVIN löökpillid

Lavastaja ja kunstnik
DMITRI HARCHENKO
Valguskunstnik
TRIIN HOOK

Laval on vaid kaks tegelast:
rütm ja keha

Piletid eelmüügist 100/60 kr, kohapealt 130/90 kr

19. DETSEMBER 19.00 VANEMUISE KONTSERDIMAJA
21. DETSEMBER 19.00 ESTONIA KONTSERDISAAL

VALG(R)ED JÕULUD

GERLI PADAR
LENNA KUURMAA
MÄRT AVANDI
RAIN SIMMUL

ANSAMBEL ECLECTICA:
MARKO NAISSOO trummid, klahvpillid,
kitarrid, bass, vokaal

HENDRIK SOON kitarr, viiul, vokaal,
tšello, vioola, mandoliin, klahvpillid
MEELIS HAINSOO mandoliin, vokaal,
kitarr, viiul, suupill

JOOSEP KÕRVITS viiul, tšello,
kontrabass, kitarrid, bass, vokaal

Vahetekstid JAAN PEHK

Raimond Valgre looming uues kuues
Jõululaulud

Piletid 90–200 kr

23. DETSEMBER 19.00 TALLINNA JAANI KIRIK
25. DETSEMBER 19.00 TARTU JAANI KIRIK

VIVA ORATORIO!

CH. GOUNOD MISSA PÜHA CECILIALE
Arranžeerinud Urmas Lattikas

KÄDY PLAAS sopran
MATI TURI tenor
UKU JOLLER bass

Urmas Lattikase ansambel:
AIN VARTS kitarrid
RAUL VAIGLA bass
TANEL RUBEN trummid
URMAS LATTIKAS klaver, har

KAMMERKOOR CANTUS
SEGAKOOR NOORUS
TALLINNA KAMMEROREKSTI
Dirigent VAHUR SOONBERG

Piletid 60–150 kr

9 771406 946018 12

TALLINNA FILHARMOONIA
Tel 669 9940 | www.filharmonia.ee

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades,
www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com.
Soodustused EMÖL liikmetele, pensionäridele, (üli)õpilastele.

